

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΑΣΤΕΓΩΝ-ΑΠΟΨΕΙΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ
ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΟΜΕΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ».**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΑΛΣΑΓΙΕΝΤ ΛΙΝΑ
ΒΑΡΕΛΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ-ΜΑΡΙΑ
ΚΑΡΑΜΙΧΑΛΗ ΑΝΝΑ-ΜΑΡΙΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΠΑΠΠΑ ΛΑΜΠΡΙΝΗ

ΠΑΤΡΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί μείζον πρόβλημα στην σύγχρονη εποχή, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η οικονομική κρίση σε συνδυασμό με τα μέτρα λιτότητας για την μείωση των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού άλλαξε την δομή της οικονομίας και όξυνε το πρόβλημα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτές οι συνθήκες σε συνδυασμό και με την ανεπαρκή πρόνοια του κράτους οδήγησε σε όξυνση του φαινομένου των αστέγων. Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών για τις δομές και τις υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας στην Αθήνα και την Πάτρα, αναφορικά με την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων.

Πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική επισκόπηση σε ξενόγλωσσες και κυρίως ελληνικές πηγές. Σημαντικό ποσοστό του υλικού αντλήθηκε από άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και από έγκυρες διαδικτυακές πηγές καθώς διαπιστώθηκε ανεπάρκεια ερευνητικών δεδομένων στη χώρα μας. Πληροφορίες, επίσης αντλήθηκαν από την ποιοτική έρευνα που διενεργήθηκε, συγκεκριμένα μέσω συνεντεύξεων, από επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς που απασχολούνται σε ξενώνες φιλοξενίας αστέγων στις πόλεις της Αθήνας και της Πάτρας.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δυο βασικά μέρη: το θεωρητικό και το ερευνητικό μέρος. Τα τρία πρώτα κεφάλαια παρουσιάζουν το θεωρητικό υπόβαθρο των εννοιών, που πραγματεύεται η εργασία. Το δεύτερο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει την μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της έρευνας, αποτελούμενο από δύο (2) κεφάλαια.

Τα αποτελέσματα της ερευνητικής δραστηριότητας, επικεντρώνονται στην ανάδειξη της τρέχουσας πραγματικότητας αναφορικά με την λειτουργία των ξενώνων φιλοξενίας αστέγων. Από την διεξαγωγή της έρευνας διαπιστώθηκε η άποψη των επαγγελματιών, ότι υπάρχει ανάγκη για μεταρρυθμίσεις του υπάρχοντος προνοιακού συστήματος σχετικά με την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων. Τέλος, οι κοινωνικοί λειτουργοί παρέθεσαν προτάσεις βελτιστοποίησης της λειτουργίας του συστήματος και εν συνεχεία των δομών κοινωνικής προστασίας.

Λέξεις κλειδιά: άστεγος πληθυσμός, ξενώνες, κοινωνική επανένταξη, στέγαση.

ABSTRACT

The phenomenon of poverty and social exclusion constitutes a great problem in modern countries, not only in Greece but also in countries throughout the European Union. The economic crisis coupled with the austerity measures for the reduction of the deficit of the state budget, has changed the structure of the economy and has exacerbated the problem of poverty and social isolation. These conditions, in combination with inadequate welfare from the state, have led to the exacerbation of the phenomenon of homelessness. The basic goal of this assignment is the exploration of the social workers opinion on the structure and the services offered by social welfare in Athens and Patras, regarding shelter and reintegration of the homeless.

The material of this study was gathered from foreign and greek bibliography. A significant amount of the material was taken from articles in scientific magazines and valid internet websites because inadequate research data was found in our country. Information was also collected from quality research conducted, more specifically through interviews, from professionals social workers who run through homeless hospices in the cities of Athens and Patra.

This assignment is divided into two basic sections: the theoretical and the research parts. The first three units present the theoretical foundation of the meanings which will be analyzed in this assignment. The second part of this assignment contains the methodology and the results of the study, which is composed of the two units.

The results of the research focus on the presentation of the current reality regarding the operation of the homeless hospices. Once the research was conducted, we were able to ascertain the professionals' opinions, that there is a need for reforms in the contemporary present days welfare system regarding shelter and social reintegration of the homeless. Finally, the optimization in the function of the system, as well as, the structure of social welfare.

Key words: homeless population, hospice, social reintegration, shelter.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί μείζον πρόβλημα στην σύγχρονη εποχή, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα έχει τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας σε όλη την Ευρώπη, ενώ κατατάσσεται στην πρώτη θέση στα ποσοστά της φτώχειας, ανάμεσα στα «παλιά μέλη» της Ευρώπης (ΟΚΕ, 2009). Πολύ μεγάλο ποσοστό του συνολικού πληθυσμού βρίσκεται κάτω από τα όρια της φτώχειας.

Το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού έχει οξυνθεί, λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης, η οποία έχει επιφέρει αλλαγές στην δομή της οικονομίας. Η οικονομική κρίση σε συνδυασμό με τα μέτρα λιτότητας για την μείωση των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού, αύξησε την ανεργία και άλλαξε την δομή στην αγορά εργασίας, μείωσε τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας, αύξησε τον πληθωρισμό, μείωσε την πραγματική αξία των εισοδημάτων των νοικοκυριών, ενώ παράλληλα μείωσε και τους μισθούς.

Η οικονομική κρίση, η φτώχεια και η ανεργία, σε συνδυασμό με την ανεπαρκή κοινωνική πρόνοια του κράτους οδήγησε σε όξυνση και του φαινομένου των αστέγων. Μάλιστα, στα πλαίσια των μέτρων λιτότητας και της οικονομικής κρίσης, παρατηρήθηκε μείωση των κοινωνικών δαπανών στην Ελλάδα, που ήταν ούτως ή άλλως χαμηλές σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης.

Το πρόβλημα των αστέγων δεν έχει μελετηθεί εκτενώς, συγκριτικά με την σημαντικότητά του. Το μέγεθος των αρνητικών συνεπειών της έλλειψης στέγης είναι μεγάλο και απειλητικό για την κοινωνική συνοχή. Αυτό καθιστά αναγκαία και επιτακτική την πιο ουσιαστική μελέτη του φαινομένου, ώστε οι έρευνες να λειτουργήσουν ως συμβουλευτικά εργαλεία για την λήψη μέτρων και πολιτικών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να διερευνήσει σε βάθος τα φαινόμενα της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και το πρόβλημα των αστέγων. Επειδή η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέονται άμεσα με το πρόβλημα των αστέγων, καθώς αποτελούν την βασική αιτία του, στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο αυτών των εννοιών. Ωστόσο, το ερευνητικό μέρος της εργασίας εστιάζει στο πρόβλημα των αστέγων και στην άποψη των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε αρμόδιους φορείς, σχετικά με την κρατική πρόνοια για τους αστέγους. Ο βασικός σκοπός της εργασίας, λοιπόν, είναι η διερεύνηση της άποψης των κοινωνικών λειτουργών για τις δομές και τις υπηρεσίες της κοινωνικής προστασίας, αναφορικά με την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων.

Για να επιτευχθούν οι σκοποί της εργασίας, η εργασία διαμορφώνεται ως εξής: Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο της έννοιας της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ μελετώνται τα φαινόμενα αυτά και κάτω από το πρίσμα της σύγχρονης οικονομικής κρίσης που βιώνει η Ελλάδα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται μια ιστορική αναδρομή του προβλήματος των αστέγων, δίνονται οι ορισμοί των αστέγων και παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία του προβλήματος στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται πλήρη αναφορά των αρμόδιων φορέων για την πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος των αστέγων αλλά και των προγραμμάτων σίτισης και στέγασης. Παρουσιάζονται επίσης, και οι Ευρωπαϊκοί φορείς που ενισχύουν τα εθνικά προγράμματα αντιμετώπισης του προβλήματος των αστέγων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας της εργασίας στην οποία γίνεται λόγος για το πρόβλημα των αστέγων και την άποψη των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε αρμόδιους φορείς σχετικά με την κρατική πρόνοια για τους αστέγους., ενώ στο πέμπτο παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα της έρευνας που διεξήχθη και οι προτάσεις όπως αυτές προκύπτουν από τους επαγγελματίες στους οποίους πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ABSTRACT	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	12
1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	12
1.1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ	12
1.1.2 ΑΙΤΙΑ	14
1.1.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	19
1.1.4 ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	20
1.1.5 Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	22
1.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	28
1.2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	28
1.2.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	30
1.3 ΦΤΩΧΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΣΤΕΓΟΙ	34
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	34
2.2 ΟΡΙΣΜΟΙ	34
2.3 ΟΙ ΑΣΤΕΓΟΙ ΔΙΕΘΝΩΣ	40
2.4 ΟΙ ΑΣΤΕΓΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΣΤΕΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	44
3.1 ΓΕΝΙΚΑ	44
3.2 ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	47
3.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	57
3.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΡΕΥΝΑ	64
4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	64
4.2 ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	65
4.2.1 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	65
4.2.2 ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	66
4.2.3 ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	67
4.2.4 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ	67
4.2.5 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	67

4.2.6 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	68
4.2.7 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	68
4.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	70
5.1. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 1.	70
5.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 2	71
5.3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 3	73
5.4. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 4	74
5.5. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 5	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	78
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	82
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	89

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Ποσοστό ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	24
Πίνακας 2: Αποστέρηση διαρκών καταναλωτικών αγαθών	25
Πίνακας 3: Αποστέρηση στην κάλυψη βασικών αναγκών νοικοκυριού	26
Πίνακας 4: Αποστέρηση στην κάλυψη οικιακών αναγκών νοικοκυριού	27
Πίνακας 5: 7 Θεωρητικές κατηγορίες αστέγων	36
Πίνακας 6: ETHOS- Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία	38

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1: Ορισμός Φτώχειας	13
Διάγραμμα 2: Κίνδυνος Φτώχειας στην ΕΕ & Ελλάδα ανάλογα με την θέση στην αγορά εργασίας	16
Διάγραμμα 3: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού	23
Διάγραμμα 4: Τα πεδία των αστέγων και του αποκλεισμού από την στέγη	36

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

- Α.Ε.Π.= Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος
- ΑμεΑ= Άτομα με αναπηρία
- Δ.Ε.Κ.Ο.= Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ)
- Δ.Ο.Μ.= Οργανισμού Μετανάστευσης
- Ε.Ε. = Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ε.Σ.Π.Α.= Εθνικού Συμβουλίου Ποιότητας για την Ανάπτυξη
- EU-SILC=European Union Statistics of Income and Living Conditions
- ΕΛ.ΣΤΑΤ.= Ελληνική στατιστική αρχή
- Ε.Κ.Κ.Α.= Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
- Ε.Σ.Π.Α.= Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
- Ε.Ι.Ε.Α.Δ.= Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού
- Ε.Ε.Σ.= Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
- Ε.Κ.Τ.= Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- Ε.Ε.Τ.Α.Α.Α= Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
- Ε.Σ.Σ.Δ.= Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
- F.E.A.N.T.S.A.=European Federation of National Organisations working with the Homeless
- ETHOS=European Typology on Homelessness and Housing Exclusion
- Ε.Τ.Χ.Σ.= Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοδοτικής Σταθερότητας
- Ε.Τ.Ε.Α.= Ενιαίο ταμείο ιδιωτικής ασφάλισης
- Ε.Π.Α.= Επιχειρήσεις Προσωρινής Απασχόλησης
- Ι.Γ.Ε.Ε.= Ιδιωτικά Γραφεία Ευρέσεων Εργασίας
- Ι.Ν. =Ιερός Ναός
- Ι.Α.Α.= Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών
- Κ.Κ.Σ.= Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης
- Κ.Ο.Δ.Ε.Π.= Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά
- Κ.Υ.Α.Δ.Α.= Κέντρο Υποδοχής Αστεγών Δήμου Αθηναίων
- Μ.Κ.Ο.= Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
- Ν.Π.Δ.Δ.= Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
- Ν.Π.Ι.Δ.= Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου

Ο.Α.Ε.Δ.= Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΤΑ= Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Τ.Ε.Β.Α.= Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους

SOAM= Supporting Organizations that assist migrant asylum seeking population in Greece

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

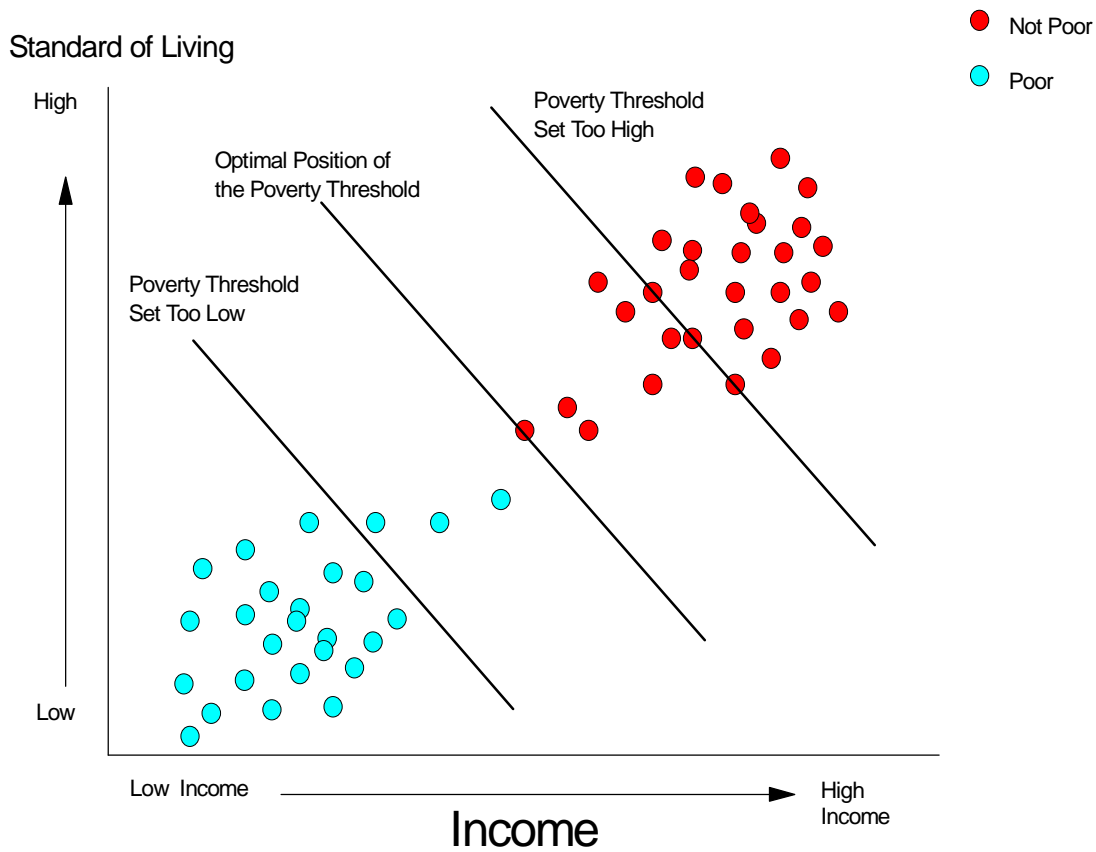
1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

1.1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Η έννοια της φτώχειας είναι μια ευρεία έννοια και για αυτόν τον λόγο, οι ορισμοί που της αποδίδονται αρκετές φορές γίνονται αντικείμενο κριτικής και αμφισβήτησης. Σύμφωνα με τους Bradshaw et al. (1998), η φτώχεια, όπως η εξέλιξη ή η υγεία, είναι μια ηθική και παράλληλα επιστημονική έννοια. Από την σύγχυση των δυο αυτών διαστάσεων της έννοιας προκύπτουν αρκετά προβλήματα και στην μέτρηση της φτώχειας. Για παράδειγμα, στην Βρετανία, σε επιστημονικούς όρους, ένα νοικοκυριό ή ένα άτομο θεωρείται φτωχό όταν έχει χαμηλό επίπεδο διαβίωσης και ταυτόχρονα χαμηλό εισόδημα. Δεν μπορεί να θεωρηθεί φτωχός κάποιος που έχει χαμηλό επίπεδο διαβίωσης αλλά υψηλό μισθό ούτε κάποιος που έχει χαμηλό μισθό αλλά έχει καλό επίπεδο διαβίωσης. Ωστόσο, το πρόβλημα στην μέτρηση της φτώχειας προκύπτει αν σκεφτεί κανείς ότι το «χαμηλό εισόδημα» και το «χαμηλό επίπεδο διαβίωσης» μπορεί να εκτιμηθεί μόνο σχετικά με τα πρότυπα της εκάστοτε κοινωνίας του ατόμου ή του νοικοκυριού που μελετάται (Bradshaw et al., 1998).

Η εκτίμηση του επιπέδου διαβίωσης γίνεται, συνήθως, με δείκτες αποστέρησης (υψηλή αποστέρηση ισοδυναμεί με χαμηλό επίπεδο διαβίωσης) ή με βάση το επίπεδο της καταναλωτικής δαπάνης (χαμηλό επίπεδο καταναλωτικής δαπάνης ισοδυναμεί με χαμηλό επίπεδο διαβίωσης). Από αυτές τις δυο μεθόδους μέτρησης, οι δείκτες αποστέρησης είναι προτιμότεροι στην εκτίμηση του επιπέδου διαβίωσης, διότι είναι πιο ευρείς, καθώς αντικατοπτρίζουν διάφορες πτυχές του επιπέδου διαβίωσης, όπως ατομικές, φυσικές και ψυχικές συνθήκες, τοπικές και περιβαλλοντικές παροχές και κοινωνικές δραστηριότητες (Bradshaw et al., 1998).

Στο παρακάτω διάγραμμα, απεικονίζεται η σχέση της φτώχειας, του επιπέδου διαβίωσης και του επιπέδου εισοδήματος μέσω της χρήσης αντικειμενικής «γραμμής» φτώχειας. Αυτή μπορεί να ορισθεί ως το σημείο που μεγιστοποιεί τις διαφορές μεταξύ των δυο ομάδων, των «φτωχών» και των «μη φτωχών» και ελαχιστοποιεί τις διαφορές εντός των δυο ομάδων. Στο διάγραμμα φαίνεται πως καθορίζει ο συνδυασμός βιοτικού επιπέδου και επιπέδου εισοδήματος την έννοια της φτώχειας μέσα από τρία επίπεδα ορίου φτώχειας, το άριστο, το υψηλό όριο και το χαμηλό όριο. Το βιοτικό επίπεδο περιλαμβάνει υλικές αλλά και κοινωνικές συνθήκες στις οποίες ζουν τα άτομα και την συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική πολιτιστική και πολιτική ζωή της χώρας τους. Η «επιστημονική» έννοια της φτώχειας μπορεί, παγκοσμίως, να χρησιμοποιηθεί για να περιλάβει πιο ευρείς έννοιες πόρων και όχι μόνο χρηματικούς πόρους.

Διάγραμμα 1: Ορισμός Φτώχειας (Bradshaw et al. 1998)

Έτσι, λοιπόν, η φτώχεια μπορεί να οριστεί ως εξής:

«Ως φτώχεια μπορεί να οριστεί το σημείο στο οποίο οι πόροι είναι τόσο σημαντικά κάτω από αυτούς που απαιτούνται από ένα άτομο ή μια οικογένεια, που, ως συνέπεια, ο φτωχός αποκλείεται από συνηθισμένα πρότυπα διαβίωσης και δραστηριότητες.» (Bradshaw et al., 1998)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η δυναμική της φτώχειας. Είναι ξεκάθαρο και από το προηγούμενο διάγραμμα, ότι τα άτομα με υψηλό βιοτικό επίπεδο και υψηλό μισθό δεν είναι φτωχοί, ενώ τα άτομα με χαμηλό μισθό και χαμηλό βιοτικό επίπεδο είναι φτωχά. Ωστόσο, υπάρχουν δυο άλλες κατηγορίες που παρουσιάζουν μια ενδιαφέρουσα δυναμική αναφορικά με την φτώχεια. Πιο συγκεκριμένα:

§ Άτομα/νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα αλλά υψηλό βιοτικό επίπεδο.

Η ομάδα αυτή δεν ανήκει, στην παρούσα περίοδο, στην κατηγορία των φτωχών αλλά αν το εισόδημά της παραμείνει χαμηλό, τότε θα περιέλθει σε αυτή την κατηγορία. Αυτό συμβαίνει όταν παρατηρείται μια απότομη μείωση του εισοδήματος ή απώλεια εργασίας και το άτομο/νοικοκυριό διατηρεί το βιοτικό του επίπεδο από τις οικονομίες που έχει αλλά για μερικούς μήνες (Bradshaw et al., 1998).

§ Άτομα/ νοικοκυριά με υψηλό εισόδημα αλλά χαμηλό βιοτικό επίπεδο.

Αυτή η ομάδα δεν είναι φτωχοί στην παρούσα περίοδο, αλλά αν το εισόδημα τους παραμείνει να είναι υψηλό, τότε θα εξέλθουν, τελείως, από τον κίνδυνο να γίνουν φτωχοί.

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Duncan et al. (1993), η διχοτόμηση σε φτωχούς και μη φτωχούς φαίνεται να είναι παραπλανητική, και για αυτό προτείνει μια άλλη κατηγοριοποίηση με 4 δυναμικές της φτώχειας (Bradshaw et al. 1998):

- § Συνεχής φτώχεια: σε αυτή την κατηγορία ανήκουν αυτοί που ήταν και στο παρελθόν φτωχοί αρκετές φορές.
- § Μεταβατική φτώχεια: σε αυτή την κατηγορία ανήκουν αυτοί που υπήρξαν σπάνια φτωχοί πάλι στο παρελθόν.
- § Οι οικονομικώς ευάλωτοι: σε αυτή την κατηγορία ανήκουν μη φτωχοί που υπήρξαν, ωστόσο, στο παρελθόν φτωχοί, κάποιες φορές ή και αρκετές φορές.
- § Οι οικονομικώς ασφαλείς: είναι στην κατηγορία μη φτωχών και δεν υπήρξαν και στο παρελθόν ποτέ φτωχοί.

Γενική ή απόλυτη φτώχεια

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Σύνοδο Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη που έλαβε χώρα στην Κοπεγχάγη το 1995, ως απόλυτη φτώχεια χαρακτηρίζεται η κατάσταση της σοβαρής αποστέρησης βασικών ανθρώπινων αναγκών, περιλαμβανομένων τροφής, ασφαλούς πόσιμου νερού, υπηρεσιών υγιεινής, υγείας, στέγης, εκπαίδευσης και πληροφόρησης. Εξαρτάται όχι μόνο από το εισόδημα αλλά και από την δυνατότητα πρόσβασης σε παροχές.

Η γενική φτώχεια παίρνει διάφορες μορφές και περιλαμβάνει: «έλλειψη εισοδήματος και παραγωγικών πόρων ώστε να εξασφαλιστούν βιώσιμες συνθήκες διαβίωσης, πείνα και κακή διατροφή, άρρωστη υγεία, περιορισμένη ή έλλειψη εκπαίδευσης και άλλες βασικές υπηρεσίες, αυξημένη θνησιμότητα λόγω αρρωστιών, αστεγία και ανεπάρκεια στέγασης, ανασφαλή περιβάλλοντα και κοινωνική διάκριση και αποκλεισμός. Επίσης, χαρακτηρίζεται από έλλειψη συμμετοχής στην λήψη αποφάσεων και στην πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Συμβαίνει σε όλες τις χώρες: ως μαζική φτώχεια στις αναπτυσσόμενες χώρες, φτωχές τσέπες εν μέσω πλούτου στις αναπτυγμένες χώρες, απώλεια βιοπορισμού λόγω οικονομικής κρίσης, ξαφνική φτώχεια ως αποτέλεσμα κάποιας καταστροφής ή σύγκρουσης, η φτώχεια των χαμηλά αμειβόμενων εργαζομένων, και ως απόλυτη ένδεια των ατόμων που βρίσκονται εκτός της υποστήριξης των οικογενειακών συστημάτων, των κοινωνικών ιδρυμάτων και των ασφαλών δικτύων» (UN, ibid, p.57, από Bradshaw et al. 1998).

1.1.2 ΑΙΤΙΑ

Στις πρώτες μελέτες περί φτώχειας, επικρατούσε η άποψη ότι ένα μεγάλο μέρος της φτώχειας αποδίδεται στην συμπεριφορά των φτωχών (Καράγιωργας, 1990). Αίτια, λοιπόν, της φτώχειας θεωρούνταν κάποια ελαττώματα του χαρακτήρα

των ατόμων, όπως η τεμπελιά και η απρονοησία. Σύμφωνα με την έρευνα του Rowntree (1899), το μεγαλύτερο ποσοστό των φτωχών περιήλθαν στην κατάσταση φτώχειας, λόγω της κακής διαχείρισης του εισοδήματός τους και όχι λόγω ανεπάρκειας εισοδήματος. Αυτό το είδος της φτώχειας, μάλιστα, ο ερευνητής το ονομάζει «δευτερεύουσα φτώχεια». Ωστόσο, ο Rowntree αναγνωρίζει ότι κάποιο απρόβλεπτο γεγονός επίσης, μπορεί να οδηγήσει στη φτώχεια, όπως η αρρώστια ή ο θάνατος του αρχηγού της οικογένειας. (Καράγιωργας, 1990).

Ωστόσο, αυτή η αρχική αντίληψη έχει πάψει να είναι δημοφιλής. Επικράτησε η άποψη ότι, η φτώχεια αλλά και η οικονομική ανισότητα, που αποτελεί συγγενές φαινόμενο με την φτώχεια, είναι ενδογενή χαρακτηριστικά του σύγχρονου καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος και μάλιστα, αυτή η άποψη γίνεται αποδεκτή όχι μόνο από τους πολέμιους του συστήματος αλλά και από τους οπαδούς του. Με την έννοια ότι η φτώχεια αποτελεί ενδογενές στοιχείο του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος εννοείται ότι αποτελεί υποχρεωτική αναγκαιότητα για την λειτουργία του (Καράγιωργας, 1990).

Ο Lewis (1965) είχε αναπτύξει μια ανθρωπολογική άποψη για την φτώχεια, θέλοντας να ερμηνεύσει το φαινόμενο. Σύμφωνα με αυτή, οι φτωχοί σχηματίζουν μια υποκοινωνία που έχει την δική της υποκοουλτούρα. Αυτή η υποκοουλτούρα από την στιγμή που θα δημιουργηθεί, αυτοδιαϊωνίζεται, θέτοντας τους φτωχούς σε ένα «φαύλο κύκλο της φτώχειας». Στα πλαίσια αυτού του φαύλου κύκλου, οι φτωχοί μένουν ανεπηρέαστοι από κοινωνικοοικονομικές μεταβολές, με αποτέλεσμα να μην αρπάζουν ευκαιρίες που παρουσιάζονται ώστε να βγουν από την κατάσταση της φτώχειας (Καράγιωργας, 1990).

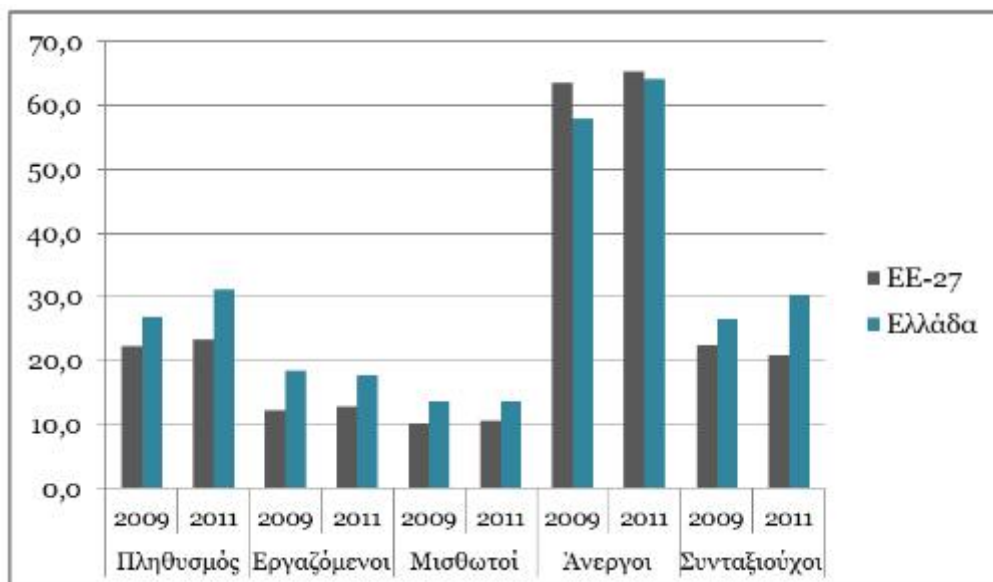
Η οικονομική προσέγγιση της φτώχειας πραγματοποιείται μέσω της οικονομικής ανισότητας. Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι η φτώχεια δημιουργείται από την οικονομική ανισότητα. Συνεπώς, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, προσδιορίζοντας τους παράγοντες που διαμορφώνουν το επίπεδο των εισοδημάτων και τις διαφορές τους, εξηγείται και το φαινόμενο της φτώχειας και μπορούν να προταθούν πολιτικές αντιμετώπισης της φτώχειας. Γενικά, η ανισότητα σχετίζεται θετικά με την φτώχεια, δηλαδή μια αύξηση στην οικονομική ανισότητα θα οδηγήσει σε μια αύξηση στον αριθμό των φτωχών (Καράγιωργας, 1990).

Πιο αναλυτικά αναφέρονται παρακάτω οι βασικότερες αιτίες που οδηγούν στην φτώχεια, σύμφωνα με την ΟΚΕ (2009):

Ανεργία

Η ανεργία και η μακροχρόνια ανεργία παίζουν καθοριστικό ρόλο στην φτώχεια, διότι σημαίνουν την έλλειψη δυνατότητας εξασφάλισης πόρων για την ικανοποίηση αναγκών. Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται ο κίνδυνος φτώχειας (εισόδημα κάτω από 60% μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις), ανάλογα με την θέση του ατόμου στην αγορά εργασίας, συγκρίνοντας τα ποσοστά της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως γίνεται φανερό, το μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας και μάλιστα με διαφορά, τον αντιμετωπίζουν οι άνεργοι. Δεν υπάρχει μεγάλη απόκλιση των ποσοστών της Ελλάδας από της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ωστόσο, αξίζει να

αναφερθεί ότι τα ποσοστά είναι ελαφρώς υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2011, στην Ευρώπη, το 65,7% των ανέργων βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας (ΕΙΕΑΔ, 2012). Στην Ελλάδα, το 64,1% των ανέργων αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας. Συμπληρωματικά, να αναφερθεί ότι χαμηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα και την ΕΕ παρουσιάζουν οι μισθωτοί.

Διάγραμμα 2: Κίνδυνος Φτώχειας στην ΕΕ & Ελλάδα ανάλογα με την θέση στην αγορά εργασίας/ ΕΙΕΑΔ (2012)

Στην Ευρώπη, τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλά, και ιδιαίτερα υψηλά είναι και τα ποσοστά ανεργίας στους νέους, τάση που είχε ξεκινήσει και πριν από την οικονομική κρίση, η οποία απογείωσε την συνολική ανεργία. Η ανεργία των ατόμων από 16-24 ανέρχεται το 2012, σε 22% στην Ευρώπη. Χαρακτηριστικό είναι και το φαινόμενο της υποαπασχόλησης, με 6.4 εκατ. άτομα να υποαπασχολούνται το 2012, στην Ευρώπη (Joseph Rowntree Foundation, 2012).

Χαμηλό εισόδημα

Σε αυτή την περίπτωση, υπάρχει μια πηγή πόρων, ωστόσο το χαμηλό εισόδημα δεν αρκεί για την ικανοποίηση βασικών αναγκών. Η όχι καλά οργανωμένη δομή της αγοράς εργασίας παίζει καθοριστικό ρόλο στην εντός εργασίας φτώχεια, που σχετίζεται με χαμηλούς μισθούς ή χαμηλά κέρδη, με μη σταθερή εργασία, με μερική απασχόληση και χαμηλή εξειδίκευση. Ωστόσο, αυτός ο προσδιοριστικός παράγοντας σχετίζεται και με το φορολογικό σύστημα και με την έλλειψη ουσιαστικής κοινωνικής πολιτικής (ΟΚΕ, 2009).

Ανισοκατανομή του εισοδήματος

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η ανισοκατανομή του εισοδήματος αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της φτώχειας. Η ανισοκατανομή εισοδήματος

δηλώνει χαμηλή αποτελεσματικότητα της κοινωνικής πολιτικής μιας χώρας. Πιο συγκεκριμένα για την Ελλάδα, να αναφερθεί ότι η χώρα υστερεί σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Το 2005, οι κοινωνικές δαπάνες αντιστοιχούσαν στο 24,2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), όταν ο μέσος όρος στην Ευρώπη (ΕΕ15) ήταν 27,8%. Αν γίνει μια εστίαση στο συγκεκριμένο πρόβλημα, θα παρατηρήσει κανείς ότι ενώ υπάρχει μια τάση σύγκλισης προς το μέσο όρο, τα επίπεδα φτώχειας δεν μεταβάλλονται. Αυτό οφείλεται, πιο συγκεκριμένα, στην περιορισμένη εμβέλεια των κοινωνικών παροχών. Η Ελλάδα αφιερώνει πολύ περιορισμένους πόρους στην ενίσχυση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας. Επίσης, οι κοινωνικές παροχές είναι κυρίως, ανταποδοτικές, που σημαίνει ότι δεν συντελούν ιδιαίτερα στην καταπολέμηση της φτώχειας (ΟΚΕ, 2009). Σύμφωνα με τον δείκτη Gini που μετρά την ανισοκατανομή του εισοδήματος, η Ελλάδα, το 2005 είχε την τιμή 34%, όταν ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25 ήταν 30%. Αξίζει να αναφερθεί ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης Gini, τόσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός της ανισοκατανομής. Σε κατάσταση πλήρους ισότητας, ο δείκτης Gini θα έπαιρνε την τιμή 0%, ενώ αν το σύνολο του εθνικού εισοδήματος ήταν συγκεντρωμένο σε ένα μόλις άτομο, ο δείκτης θα έπαιρνε την τιμή 100% (Μόσχος, 2009).

Ανεπάρκεια Δημόσιας Εκπαίδευσης & Επαγγελματικής Κατάρτισης

Οι εκπαιδευτικές ανισότητες είναι αρκετά διευρυμένες, τόσο μεταξύ διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Αν και το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα είναι δημόσιο, γεγονός που σημαίνει ίσες ευκαιρίες σε όλους, παρατηρούνται ανισότητες σε όλες τις βαθμίδες του συστήματος. Το μεγαλύτερο, ωστόσο, πρόβλημα εντοπίζεται στην πρόσβαση στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης, σημαντικό πρόβλημα υπάρχει λόγω της υποχρηματοδότησης πολιτικών για την ένταξη ατόμων στην απασχόληση (ΟΚΕ, 2009).

Προβλήματα με τις υπηρεσίες υγείας

Προβλήματα στις υπηρεσίες υγείας μπορεί να οδηγήσουν σε φτώχεια. Σημαντικός παράγοντας φυσικά, αποτελεί το αν υπάρχει δημόσια υγεία και αν έχουν όλοι πρόσβαση σε αυτή. Ωστόσο, ακόμα και αν υπάρχει δημόσια υγεία, μπορεί αυτή να παρουσιάζει σημαντικές υστερήσεις. Στην Ελλάδα, υπάρχουν χρόνια προβλήματα στον τομέα της υγείας, όπως προβλήματα πρόσβασης, προβλήματα ποιότητας υπηρεσιών και μη εφαρμοσιμότητα μέτρων, γεγονός που εντείνει τις εισοδηματικές ανισότητες και συνεπώς, το πρόβλημα της φτώχειας (ΟΚΕ, 2009).

Πέρα από αυτούς τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες υπάρχουν και κάποιοι άλλοι παράγοντες που σε συνδυασμό με τους παραπάνω εντείνουν τις ανισότητες και αυξάνουν τον κίνδυνο της φτώχειας.

Οι οικονομικοί παράγοντες που ενισχύουν τον κίνδυνο της φτώχειας είναι οι εξής (ΟΚΕ, 2009):

§ Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός είναι η αύξηση στο επίπεδο τιμών. Ο πληθωρισμός μειώνει την πραγματική αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, δηλαδή μειώνεται η πραγματική αξία των εισοδημάτων (μισθών, συντάξεων). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την όξυνση των οικονομικών ανισοτήτων, διότι ο πληθωρισμός δεν πλήττει όλες τις ομάδες του πληθυσμού. Τα πληθυσμιακά στρώματα χαμηλότερων εισοδημάτων πλήττονται περισσότερο, λόγω του ότι το μεγαλύτερο μέρος της καταναλωτικής τους δαπάνης αποτελείται από αγαθά πρώτης ανάγκης που έχουν ανελαστική ζήτηση (ΟΚΕ, 2009).

§ Φορολογικό Σύστημα

Η δομή του φορολογικού συστήματος καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την διανομή εισοδήματος και επιδρά στο φαινόμενο της φτώχειας. Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα, υπάρχει χαμηλό επίπεδο συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης και υψηλό επίπεδο έμμεσης φορολογίας που εντείνουν την οικονομική ανισότητα. Στην Ελλάδα, το ποσοστό συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), το 2006, ήταν 33,5%, που αποτελεί την χαμηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15. Επίσης, ένα πολύ μεγάλο μέρος της συνολικής επιβάρυνσης αποτελούν οι έμμεσοι φόροι και αυτό σημαίνει έλλειψη φορολογικής δικαιοσύνης, καθώς τα νοικοκυριά χαμηλότερου εισοδήματος δεν μπορούν να απαλλαχτούν από τους έμμεσους φόρους, ενώ απαλλάσσονται από του άμεσους (π.χ. ΦΠΑ) (ΟΚΕ, 2009).

§ Φοροαποφυγή – Φοροδιαφυγή

Η φοροδιαφυγή καταστρατηγεί την αρχή του φορολογικού συστήματος ότι ο καθένας φορολογείται ανάλογα με την φορολογική του ικανότητα και λειτουργεί εις βάρος των μισθωτών οι οποίοι δεν μπορούν να φοροδιαφύγουν, εντείνοντας, έτσι, το πρόβλημα της εισοδηματικής ανισότητας και πλήττοντας την κοινωνική συνοχή.

Οι κοινωνικοί παράγοντες που ενισχύουν τον κίνδυνο της φτώχειας είναι οι εξής (ΟΚΕ, 2009):

§ Μέγεθος νοικοκυριού

Πολυμελή νοικοκυριά συνήθως, εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά φτώχειας. Το ίδιο ισχύει, ωστόσο, και στα νοικοκυριά που αποτελούνται από ένα άτομο και αυτό οφείλεται αποκλειστικά στο χαμηλό εισόδημα ή στην έλλειψη αυτού (ΟΚΕ, 2009).

§ Δομή οικογένειας

Σύμφωνα με έρευνες, οι μονογονεϊκές οικογένειες παρουσιάζουν μεγαλύτερο ποσοστό φτώχειας σε σχέση με άλλες δομές (28,8%) (ΟΚΕ, 2009).

§ Ηλικία

Οι έρευνες έχουν δείξει ότι οι ηλικιωμένοι και τα παιδιά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας.

§ Φύλο

Τα στατιστικά στοιχεία ερευνών δείχνουν ότι οι γυναίκες παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά φτώχειας από ότι οι άνδρες. Σύμφωνα με την Εθνική Έκθεση

Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010, το ποσοστό φτώχειας στις γυναίκες ανέρχεται στο 21, 95%, ενώ στους άνδρες είναι 19,5%. Αυτό, κατά κύριο λόγο, οφείλεται στην απόκλιση που εξακολουθεί να ισχύει σε Ευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ των μισθών ανδρών και γυναικών. Σύγκλιση παρατηρείται μόνο σε μεγαλύτερα ηλικιακά φάσματα και σε υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης (ΟΚΕ, 2009).

§ Εκπαιδευτικό Επίπεδο

Το επίπεδο εκπαίδευσης παίζει καθοριστικό ρόλο στην φτώχεια, καθώς συνδέεται άμεσα με τις παραγωγικές δυνατότητες του ατόμου και την ικανότητά του να αποκτά εισόδημα. Προφανώς, λοιπόν, το εκπαιδευτικό επίπεδο επηρεάζει σημαντικά το επίπεδο ευημερίας των ατόμων. Μάλιστα, έρευνες δείχνουν ότι μεγαλύτερη πιθανότητα φτώχειας έχει το νοικοκυριό, όπου ο αρχηγός του έχει χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (Μητράκος & Τσακλόγλου, 2011). Το πρόβλημα στην Ελλάδα, είναι έντονο λόγω ύπαρξης αισθητών ανισοτήτων στην εκπαίδευση, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

§ Κοινωνικές Προκαταλήψεις – Ρατσισμός

Ένα σημαντικό ζήτημα είναι οι μετανάστες, οι οποίοι πλήττονται από τον κοινωνικό αποκλεισμό ελλείψει επαρκούς πολιτικής για την κοινωνική τους ένταξη.

§ Γεωγραφικοί Παράγοντες

Συνήθως, οι απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες περιοχές, παρουσιάζουν εύαλωτες ομάδες, λόγω, κυρίως της έλλειψης υποδομών και την περιορισμένη πρόσβαση σε διάφορες υπηρεσίες (ΟΚΕ, 2009). Ο βαθμός αστικότητας συνδέεται αρνητικά με την πιθανότητα κινδύνου φτώχεια (Μητράκος & Τσακλόγλου, 2011).

Υπάρχουν, βέβαια, και άλλοι παράγοντες που οδηγούν στην φτώχεια, όπως είναι ο φυσικές καταστροφές, η απώλεια κάποιου μέλους, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

1.1.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Οι συνέπειες της φτώχειας είναι πολλαπλές και αγγίζουν διαφορετικές πτυχές του ατόμου και της κοινωνίας.

Συνέπειες σε ατομικό επίπεδο

Η πιο βασική και άμεση συνέπεια της φτώχειας είναι η αποστέρηση βασικών αναγκών, όπως τροφή, πόσιμο νερό, στέγη, ένδυση, φάρμακα, περίθαλψη, εκπαίδευση. Αυτά οδηγούν σε εξαθλίωση τραυματίζοντας την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Σημαντικό στοιχείο είναι τα προβλήματα που εμφανίζονται στην εκπαίδευση, με κυριότερο αυτό της σχολικής διαρροής. Επίσης, το φτωχό άτομο δυσκολεύεται να εισέλθει στην αγορά εργασίας, καθώς δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της, με αποτέλεσμα να δημιουργείται φαύλος κύκλος (ΟΚΕ, 2009).

Σημαντική είναι η επίδραση της φτώχειας και στην υγεία του ατόμου λόγω της μη εύκολης πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας. Αξίζει να δοθεί ωστόσο ιδιαίτερη

έμφαση στην επίδραση της φτώχειας στην ψυχική υγεία του ατόμου. Σύμφωνα με έρευνες η φτώχεια επιδρά στην ψυχική υγεία των ατόμων με πολλούς τρόπους (Payne, 2012). Πολλοί ερευνητές έχουν διαπιστώσει συσχέτιση μεταξύ της φτώχειας και δυσλειτουργιών ψυχικής υγείας όπως κατάθλιψη και άγχος (Weich & Lewis, 1998; Butterworth, Rodgers & Windsor, 2009; Jenkins et al., 2008; Από Payne, 2012). Σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, έχει διαπιστωθεί ότι σε φτωχότερες περιοχές παρατηρούνται υψηλότερα ποσοστά εισαγωγών σε νοσοκομεία, εξωνοσοκομειακή χρήση υπηρεσιών ψυχικής υγείας και περισσότερες αυτοκτονίες (Gunnell et al., 1995; Rehkopf & Buka, 2006; Από Payne, 2012). Αξίζει να αναφερθεί ένας σημαντικός περιορισμός των συγκεκριμένων ερευνών, που είναι ότι δεν υπάρχει γνώση για το αν τα συγκεκριμένα άτομα που αυτοκτόνησαν ή παρουσίασαν προβλήματα ψυχικής υγείας ήταν φτωχά παρά μόνο ότι διέμεναν σε φτωχές περιοχές. Το χαμηλό επίπεδο ψυχικής υγείας, ενδεχομένως, να πηγάζει από χαμηλή αυτοεκτίμηση λόγω ανεργίας ή λόγω, γενικότερα, έλλειψης πηγών για θετική αυτοεκτίμηση ή λόγω του στίγματος της κοινωνικής θέσης και των διακρίσεων.

Αξίζει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι η σχέση φτώχειας και ψυχικής υγείας μπορεί να μην έχει πάντα, αυτής της κατεύθυνσης, την αιτιώδη σχέση. Ενδεχομένως, η φτώχεια να προέρχεται, σε μερικές περιπτώσεις, από κακή ψυχική υγεία, διότι αυτή μπορεί να συνεπάγεται μειωμένη ικανότητα του ατόμου για εξασφάλιση εισοδήματος, λόγω μείωσης του επιπέδου εργασίας και απόδοσης (Lorant et al., 2007).

Όλα τα παραπάνω, δημιουργούν προβλήματα κοινωνικοποίησης του φτωχού ατόμου. Η φτώχεια μειώνει τις ευκαιρίες και ωθεί στην απομόνωση ενώ πολλές φορές μπορεί να οδηγήσει στην περιθωριοποίηση και την παραβατική συμπεριφορά. Επίσης, η φτώχεια περιορίζει την ελευθερία του ατόμου, καθώς παραβιάζει βασικά του δικαιώματα, ενώ του στερεί την δυνατότητα να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του (ΟΚΕ, 2009).

Συνέπειες σε συλλογικό επίπεδο

Αυτή η κοινωνική και οικονομική περιθωριοποίηση ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού έχει σοβαρές συνέπειες σε συλλογικό επίπεδο. Οι βασικές συνέπειες είναι η στέρηση εσόδων και η καθυστέρηση και παρεμπόδιση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Τα αίτια για αυτό είναι τα εξής:

- § Η ελλιπής αξιοποίηση και συμμετοχή του συνόλου του παραγωγικού δυναμικού μιας χώρας
- § Η ανεργία
- § Η μαύρη εργασία
- § Η υστέρηση φορολογικών εσόδων
- § Η μη συμμετοχή στην πολιτική διαδικασία

Η τελική συνέπεια όλων αυτών είναι η αποσταθεροποίηση της κοινωνικής συνοχής και η διεύρυνση του φαινομένου της φτώχειας μέσω ενός φαύλου κύκλου (ΟΚΕ, 2009)

1.1.4 ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Η φτώχεια αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο με πολλαπλά αίτια και συνέπειες και για αυτό το λόγο η αντιμετώπισή της απαιτεί την διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης Στρατηγικής, με μέτρα που αφορούν την οικονομία, την κοινωνική πρόνοια και τις δημόσιες υπηρεσίες. Σύμφωνα με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (ΟΚΕ) (2009), το βασικότερο εργαλείο καταπολέμησης της φτώχειας είναι η πολιτική του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, στα πλαίσια μιας συλλογικής πολιτικής που θα ενισχύει την οικονομική και κοινωνική επανένταξη όσων παίρνουν αυτή την παροχή. Πιο αναλυτικά, τα μέτρα της γενικότερης Στρατηγικής καταπολέμησης της φτώχειας, σύμφωνα με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Ελλάδος (ΟΚΕ) (2009), είναι:

- § Εξασφάλιση της αποτελεσματικής στόχευσης των παροχών που καταβάλλονται από το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας
- § Ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στην προνοιακή κοινωνική προστασία
- § Ορθός καθορισμός των κριτηρίων παροχής κοινωνικής επιδότησης, ώστε να μην αποκλείονται φτωχές πληθυσμιακές ομάδες
- § Καθιέρωση παροχών ανεργίας ατόμων που δεν έχουν επαρκή προστασία μέσω του επιδόματος ανεργίας
- § Καθιέρωση του ύψους των χορηγούμενων επιδομάτων στα επίπεδα των σύγχρονων οικονομικών αναγκών
- § Ενίσχυση των κοινωνικών πολιτικών και των δημόσιων υπηρεσιών της παιδείας, της υγείας, της δια βίου κατάρτισης κτλ.
- § Στήριξη της οικογένειας στη βάση εισοδηματικών κριτηρίων με καλύτερη στόχευση και αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας μέσα από τον περιορισμό της σχολικής διαρροής και της βελτίωσης της δημόσιας εκπαίδευσης
- § Ορθολογική και δίκαιη λειτουργία του φορολογικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, είναι απαραίτητη η διασφάλιση της προοδευτικότητας της φορολογίας, η βελτίωση της σχέσης άμεσων και έμμεσων φόρων, τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας και σταθερότητα του φορολογικού συστήματος.
- § Καταπάτηση της εισφοροδιαφυγής και της φοροδιαφυγής
- § Μέτρα για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης
- § Βελτίωση των επιπέδων απασχόλησης
 - Αύξηση των κατώτατων μισθών και συντάξεων
 - Περιορισμός της αδήλωτης εργασίας
 - Ενίσχυση ποιοτικής και αξιοπρεπούς απασχόλησης
 - Μείωση της ανώφελης γραφειοκρατίας των επιχειρήσεων
 - Λειτουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος επαγγελματικού προσανατολισμού
 - Σύνδεση των προγραμμάτων κατάρτισης των ανέργων με συγκεκριμένες εργασιακές ανάγκες
 - Βελτίωση της λειτουργίας του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)
 - Αύξηση της χρηματοδότησης για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης
- § Μέτρα για την επάρκεια παροχών κοινωνικής ασφάλισης.

Οι Εθνικοί στόχοι για την καταπολέμηση της φτώχειας στα πλαίσια του Εθνικού Συμβουλίου Ποιότητας για την Ανάπτυξη (ΕΣΠΑ) 2014-2020 διαμορφώνονται ως εξής:

- § Μείωση του αριθμού των ατόμων που απειλούνται από την φτώχεια ή /και τον κοινωνικό αποκλεισμό κατά 450.000 μέχρι το 2020.
- § Αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας μέσω μείωσης του αριθμού των παιδιών και νέων (0-17) που απειλούνται από τη φτώχεια κατά 100.000 έως το 2020.
- § Στην δημιουργία ενός «δικτύου κοινωνικής ασφάλειας» κατά του κοινωνικού αποκλεισμού που περιλαμβάνει δυνατότητα πρόσβασης στους πολίτες σε βασικές υπηρεσίες, όπως κοινωνική φροντίδα, ιατρική περίθαλψη, στέγαση και εκπαίδευση (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, 2014, Δελτίο Τύπου).

Σημαντική προσπάθεια για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού αποτελεί και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη. Η ανάγκη για το την Εθνική αυτή στρατηγική προέκυψε από την έλλειψη επαρκούς και αποτελεσματικού συντονισμού των μέτρων και πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας από τους διάφορους τομείς και από την ανάγκη για την δημιουργία ασφαλούς δικτύου ασφαλείας. Αφορά ένα πλέγμα δημόσιων πολιτικών για την προάσπιση βασικών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω οργανωμένων, θεσμικών, επιχειρησιακών και χρηματοδοτικών εργαλείων πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Όραμα είναι η άμβλυση των ανισοτήτων, ο εκσυγχρονισμός των δημοσίων πολιτικών ένταξης και η αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας και πολιτών αγοράς (Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, 2014).

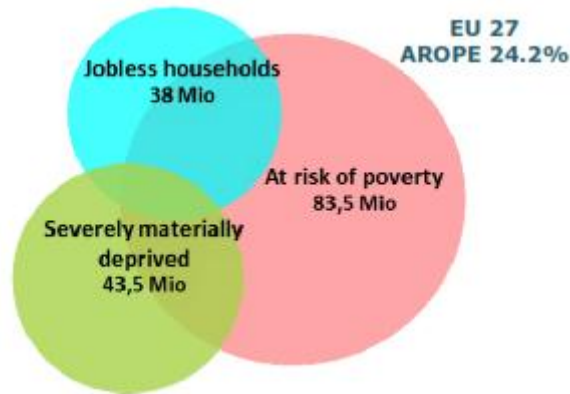
1.1.5 Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Το κοινωνικό φαινόμενο της φτώχειας κατά τον 20^ο αιώνα, για την Ευρώπη, έχει μπει σε μια νέα βάση μελέτης και διαπραγμάτευσης. Η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και η επιρροή αυτής, σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες σε συνδυασμό με τα κοινωνικά προβλήματα που ακολούθησαν (ανεργία, αστεγία, εγκληματικότητα κ.α.) έθεσαν την αντιμετώπιση της ανέχειας σε προτεραιότητα στην κοινωνική πολιτική των Ευρωπαϊκών χωρών. Ήδη, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, οι μεγάλες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είχαν αρχίσει να γίνονται εμφανείς με τα ποσοστά των ανέργων και των ατόμων στα όρια της φτώχειας να αυξάνονται, σταθερά (Μπαλδούρος & Ναούμη, 2010)

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της έρευνας για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση “EU-SILC- European Union Statistics of Income and Living Conditions” όπως αυτή δημοσιεύτηκε το 2014 από τη Eurostat, το ποσοστό της φτώχειας στην Ευρώπη κυμαίνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια στο 16 με 17% κατά μέσο όρο αναφορικά με το συνολικό πληθυσμό των χωρών (Eurostat, 2014). Σύμφωνα με αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία του 2011, όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, το 24,2% του πληθυσμού στην ΕΕ 27, δηλαδή περίπου 119,6 εκατομμύρια άτομα βρίσκονταν σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό σημαίνει ότι ένας στους 4 περίπου Ευρωπαίους βρίσκονταν σε μια από τις ακόλουθες καταστάσεις (European Commission):

- § Είχαν εισόδημα κάτω από το κατώφλι κινδύνου φτώχειας δηλαδή κάτω από το 60% του μέσο μισθού.

- § Στερούνται βασικών ειδών, όπως για παράδειγμα δεν μπορούν να διατηρήσουν το σπίτι τους ζεστό, ή να αντιμετωπίσουν έκτακτες ανάγκες ή να τρώνε κρέας ανά δεύτερη ημέρα την εβδομάδα.
- § Διαβιούν σε σπίτι με ανεργία δηλαδή σε νοικοκυριά όπου οι ενήλικες είναι άνεργοι ή όταν δουλεύουν λιγότερο από το 20% της συνολικής εργασιακής δυνατότητας.

Διάγραμμα 3: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ΕΕ27/Eurostat, EU-SILC 2011 από European Commission

Το 2011, το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού που βρισκόταν υπό τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού είχε καταγραφεί στην Βουλγαρία (49%), στην Ρουμανία και την Λετονία (40%), την Λιθουανία (33%), στην Ελλάδα και την Ουγγαρία (31%), ενώ χαμηλότερα ποσοστά κατεγράφησαν στην Τσεχία (15%), στην Ολλανδία και την Σουηδία (16%) και στο Λουξεμβούργο και την Αυστρία (17%).

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να δοθεί βάση στο φαινόμενο της έντονης αντίθεσης του προβλήματος της φτώχειας, όπως αυτό αποκαλύφθηκε από την παραπάνω έρευνα, μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά τα ποσοστά του πληθυσμού που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας, κατάσταση ανέχειας ή σε κατάσταση κινδύνου φτώχειας. Στο ένα άκρο εμφανίζονται χώρες, κυρίως της Βαλκανίων, με το μεγαλύτερο δείκτη ποσοστού φτώχειας (άνω του 20%) όπως η Ελλάδα, η Ρουμανία, η Ισπανία, η Βουλγαρία και η Κροατία και στον αντίθετο πόλο βρίσκονται οι χώρες της Σκανδιναβικής Χερσονήσου με μέσο ποσοστό (5 με 10%), η Ολλανδία, η Τσεχία, η Ελβετία, η Νορβηγία και η Ισλανδία. Ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας φαίνονται να είναι οι άνεργοι, οι πολύτεκνοι και η οικογένειες με έναν γονέα (Eurostat 2014).

Στην Ευρώπη η παρουσία των κοινωνικών ανισοτήτων, σε επίπεδο διαχωρισμού εξαιτίας του φαινομένου της φτώχειας, γίνεται έντονα αντιληπτή μετά το 2010 και στην προσπάθεια των ευρωπαϊκών χωρών να ανταπεξέλθουν στην κρίση και στην διαχείριση του χρέους. Η πολιτική της λιτότητας και των περικοπών των δημοσίων δαπανών στα πλαίσια της δημοσιονομικής προσαρμογής, οδηγεί αρχικά την Ελλάδα και στην συνέχεια την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία σε εφαρμογή αυστηρών προγραμμάτων (Μπαλούρδος & Σπυροπούλου, 2012).

Κάποια εκ των αποτελεσμάτων της εφαρμογής των προγραμμάτων στην μία μετά την άλλη χώρες της Ευρώπης, ήταν η αύξηση της ανεργίας και της αδυναμίας

των νοικοκυριών να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές απαιτήσεις της καθημερινότητας. Νέες κοινωνικά ευάλωτες ομάδες δημιουργήθηκαν με πιο επιρρεπής από αυτές στο κίνδυνο της φτώχειας, τις μονογονεϊκές οικογένειες, τους μετανάστες, τα παιδιά και τις ηλικιωμένες γυναίκες (Μπαλούρδος & Σπυροπούλου, 2012).

Όσον αφορά την Ελλάδα, με βάσει μετρήσεις που δημοσιεύθηκαν το 2012 και παρά τις μεταρρυθμίσεις για την ελάφρυνση των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων που πλήγηκαν από την αρχή της περιόδου της κρίσης και μετά, συνεχίζει να εμφανίζει τα μεγαλύτερα ποσοστά φτωχών εργαζομένων μαζί με την Ρουμανία (Eurostat 2014). Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (2013), όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, το ποσοστό των ατόμων που είναι σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ήταν 27.7% το 2007 ενώ το 2011 ανήλθε στο 31%.

	2007	2008	2009	2010	2011
Άτομα σε κίνδυνο Φτώχειας ή Κοινωνικού Αποκλεισμού	27.7%	28.1%	27.6%	27.7%	31%

Πίνακας 1: Ποσοστό ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού/ΕΛΣΤΑΤ (2013)

Ένα προφίλ ομάδας που βιώνει υψηλό ποσοστό φτώχειας ή κινδύνου να βρεθεί στην ανέχεια είναι τα νοικοκυριά των οποίων ο βασικός βιοτικός διαχειριστής είναι συνταξιούχος ή άνεργος. Ο πληθυσμός που διαβιώνει σε νοικοκυριά με κανένα εργαζόμενο ή με ένα εργαζόμενο μερικής απασχόλησης το 2010 ανήλθε σε 837.300 (ΕΛΣΤΑΤ, όπ. αναφ. στο Μπουρίκος, 2013). Γεγονός αποτελεί πως το ένα τρίτο των φτωχών είναι μισθωτοί εργαζόμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες. Στις υπόλοιπες κατατάξεις συναντάμε όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, τους ηλικιωμένους, τους εργαζομένους με μερική απασχόληση, τις μονογονεϊκές οικογένειες και τα άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό και μορφωτικό επίπεδο (Δαφερμός, 2000).

Αξιοσημείωτο είναι ότι τα παιδιά αντιμετωπίζουν συστηματικά υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας. Τα παιδιά ηλικίας 17 ετών αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας σε ποσοστό 24%, σύμφωνα με στοιχεία του 2010 (Μπουρίκος, 2013).

Στα παρακάτω διαγράμματα, παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε για την περίοδο 2004-2007 για το επίπεδο βραχυχρόνιας φτώχειας σε σχέση με την έλλειψη κάποιων ειδών από τα ελληνικά νοικοκυριά, σύμφωνα με πληροφόρηση της “EU-SILC- European Union Statistics of Income and Living Conditions”. Το δείγμα αποτελούνταν από 1.609 νοικοκυριά το 2004, 2.925 νοικοκυριά το 2005, 4.495 νοικοκυριά το 2006 και 3.790 νοικοκυριά το 2007. Η αποστέρηση μετριέται σε σχέση με τρεις κατηγορίες ειδών: αποστέρηση στην κατοχή διαρκών καταναλωτικών αγαθών, αποστέρηση στην κάλυψη βασικών αναγκών του νοικοκυριού και αποστέρηση στεγαστικών αναγκών. Στην τελευταία δεξιά στήλη των πινάκων, δίνεται η εκτιμώμενη μακροχρόνια φτώχεια η οποία είναι ενδεικτική για το ενδεχόμενο εμφάνισης του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν αφορά μια κατάσταση αλλά, κυρίως, την αδυναμία εξόδου από μια κατάσταση (αυτής της φτώχειας) (Ανδριοπούλου κ.ά., 2013). Ως όριο φτώχειας ορίζεται στην συγκεκριμένη έρευνα, σύμφωνα με την πρακτική μέτρησης που ακολουθεί η Eurostat, το 60% της διαμέσου της κατανομής του ισοδύναμου

διαθέσιμου εισοδήματος του συνόλου του πληθυσμού. Πρόκειται, φυσικά για μια σχετική έννοια της φτώχειας.

	Στρώμα παρατηρήσεων: Μη ισορροπημένο δείγμα - βραχυχρόνια φτώχεια				Ισορροπημένο δείγμα - μακροχρόνια φτώχεια
	1ο κύμα (2004)	2ο κύμα (2005)	3ο κύμα (2006)	4ο κύμα (2007)	3ο κύμα (2006)
Ποσοστό (%) του δείγματος που δεν κατέχει:					
α) τηλέφωνο (σύνολο)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,6
Φτωχοί	3,1	2,8	2,8	2,9	2,3
Μη φτωχοί	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
β) έγχρωμη τηλεόραση (σύνολο)	0,7	0,7	0,4	0,3	0,6
Φτωχοί	1,9	2,8	1,9	1,6	2,7
Μη φτωχοί	0,4	0,1	0,1	0,02	0,02
γ) ηλεκτρονικό υπολογιστή (σύνολο)	20,7	18,8	14,3	16,0	14,0
Φτωχοί	24,5	23,8	21,7	21,7	20,5
Μη φτωχοί	19,7	17,5	12,4	14,6	12,4
δ) πλυντήριο (σύνολο)	2,9	2,8	2,1	1,9	2,0
Φτωχοί	7,0	7,8	5,4	3,2	5,6
Μη φτωχοί	1,9	1,5	1,2	1,0	1,0
ε) αυτοκίνητο (σύνολο)	11,6	10,2	9,4	8,6	8,2
Φτωχοί	21,0	17,7	14,6	14,0	13,3
Μη φτωχοί	9,2	8,3	8,1	7,3	7,0
Στατικός δείκτης αποστέρησης στην κατοχή διαρκών καταναλω- τικών αγαθών (%)	13,6	12,1	11,0	10,0	9,6
Φτωχοί	25,2	23,5	19,1	18,2	20,9
Μη φτωχοί	10,7	9,2	8,9	8,0	7,2

Πίνακας 2: Αποστέρηση διαρκών καταναλωτικών αγαθών/ Ανδριοπούλου κ.ά. 2013

Όπως γίνεται φανερό από τον πίνακα, μόνο ένα μικρό ποσοστό πλέον δεν διαθέτει τηλέφωνο, τηλεόραση και πλυντήριο και μάλιστα διαχρονικά παρουσιάζουν πτωτική πορεία. Πτωτική πορεία ακολουθούν και τα ποσοστά για τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και το αυτοκίνητο, αν και τα ποσοστά είναι σαφώς υψηλότερα σε σχέση με τα προηγούμενα είδη. Σημαντική μείωση έχει παρουσιάσει κυρίως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, κάτι που δηλώνει την μείωση του ηλεκτρονικού αναλφαβητισμού. Φυσικά όλα τα ποσοστά είναι πολύ υψηλότερα στην κατηγορία των φτωχών σε σχέση με την κατηγορία των μη φτωχών (Ανδριοπούλου κ.ά, 2013).

	Στρώμα παρατηρήσεων: Μη ισορροπημένο δείγμα - βραχυχρόνια φτώχεια				Ισορροπημένο δείγμα - μακροχρόνια φτώχεια
	1ο κύμα (2004)	2ο κύμα (2005)	3ο κύμα (2006)	4ο κύμα (2007)	3ο κύμα (2006)
Ποσοστό (%) του δείγματος που έχει δυσκολίες:					
α) να καλύψει τους λογαριασμούς ηλεκτρικού, νερού, αερίου κ.λπ. (σύνολο)	27,3	30,2	27,0	16,8	26,8
Φτωχοί	45,7	49,1	50,4	48,9	51,8
Μη φτωχοί	22,7	25,4	21,2	9,0	20,7
β) να πληρώσει για μία εβδομάδα το χρόνο διακοπές (σύνολο)	51,6	52,7	52,2	49,3	50,2
Φτωχοί	79,8	78,6	80,4	78,4	80,7
Μη φτωχοί	44,6	46,0	45,1	42,2	42,6
γ) να τρώει κάθε δεύτερη μέρα κρέας, κοτόπουλο ή ψάρι (σύνολο)	9,8	7,3	11,0	7,1	4,3
Φτωχοί	22,7	17,3	26,5	29,1	13,8
Μη φτωχοί	6,6	4,8	7,1	1,7	2,0
δ) να καλύψει έκτακτες χρηματοοικονομικές δαπάνες (σύνολο)	36,3	39,9	30,7	30,2	28,1
Φτωχοί	54,1	59,6	54,7	56,7	52,5
Μη φτωχοί	31,9	34,8	24,7	23,6	22,1
Στατικός δείκτης αποστέρησης στην κάλυψη βασικών αναγκών του νοικοκυριού (%)	36,9	41,1	36,3	31,0	33,6
Φτωχοί	61,4	65,8	65,3	65,9	66,3
Μη φτωχοί	30,8	34,8	29,0	22,4	26,5

Πίνακας 3: Αποστέρηση στην κάλυψη βασικών αναγκών νοικοκυριού/ Ανδριοπούλου κ.ά. 2013

Οι τιμές αυτών των δεικτών παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανομοιογένεια σε σχέση με την προηγούμενη κατηγορία. Αυτό ίσως, να οφείλεται και να δικαιολογείται από το γεγονός ότι εδώ οι απαντήσεις των νοικοκυριών είναι πιο υποκειμενικές. Περισσότερα από τα μισά νοικοκυριά υποστηρίζουν ότι δεν μπορούν να πληρώσουν μια εβδομάδα το χρόνο διακοπές, περίπου ένα στα τρία νοικοκυριά δεν μπορεί να καλύψει έκτακτες χρηματοοικονομικές ανάγκες αλλά ούτε να πληρώσει τους λογαριασμούς των εταιρειών κοινής ωφελείας. Επίσης, λίγο λιγότερο από 10% των νοικοκυριών δεν μπορούν να διαθέσουν χρήματα για να τρώνε κρέας κάθε δεύτερη μέρα. Οι τιμές, φυσικά, στην κατηγορία των φτωχών είναι πολύ υψηλότερες. Γύρω στο 80% δεν μπορεί να πληρώσει μια εβδομάδα διακοπές και πάνω από το 50% αδυνατεί να πληρώσει τις έκτακτες χρηματοοικονομικές του ανάγκες (Ανδριοπούλου κ.ά., 2013).

	Στρώμα παρατηρήσεων: Μη ισορροπημένο δείγμα - βραχυχρόνια φτώχεια				Ισορροπημένο δείγμα - μακροχρόνια φτώχεια
	1ο κύμα (2004)	2ο κύμα (2005)	3ο κύμα (2006)	4ο κύμα (2007)	3ο κύμα (2006)
Ποσοστό (%) του δείγματος που:					
α) δεν διαθέτει οικία με αρκετά δωμάτια για τις ανάγκες του νοικοκυριού (σύνολο)	29,9	32,2	32,4	32,1	32,8
Φτωχοί	35,1	39,9	41,1	38,8	41,4
Μη φτωχοί	28,6	30,2	30,2	30,5	30,7
β) αντιμετωπίζει προβλήματα με υγρασία ή σάπιες κάσες στα παράθυρα ή σάπια πατώματα κ.λπ. (σύνολο)	23,3	23,3	22,5	20,6	21,9
Φτωχοί	35,5	33,3	31,1	30,9	32,4
Μη φτωχοί	20,3	20,7	20,2	18,1	19,3
γ) δεν διαθέτει ικανοποιητική θέρμανση (σύνολο)	18,0	17,3	13,7	13,9	11,1
Φτωχοί	32,0	31,3	28,1	29,3	24,1
Μη φτωχοί	14,6	13,8	10,0	10,1	7,9
δ) δεν διαθέτει λουτρό ή ντους (σύνολο)	2,4	2,2	1,9	1,5	2,0
Φτωχοί	6,6	7,0	5,4	4,2	6,4
Μη φτωχοί	1,4	0,9	1,0	0,8	0,9
ε) δεν διαθέτει εσωτερική τουαλέτα (σύνολο)	4,4	4,5	3,7	3,8	4,3
Φτωχοί	11,3	14,4	11,0	20,8	13,8
Μη φτωχοί	2,7	2,0	1,9	2,1	2,0
Στατικός δείκτης αποστέρησης στην κάλυψη οικιακών αναγκών του νοικοκυριού (%)	18,3	18,6	16,5	16,1	15,0
Φτωχοί	35,0	33,8	30,9	30,1	30,6
Μη φτωχοί	14,1	14,7	12,9	12,7	11,6

Πίνακας 4: Αποστέρηση στην κάλυψη οικιακών αναγκών νοικοκυριού/ Ανδριοπούλου κ.ά. (2013)

Αναφορικά με τις στεγαστικές ανάγκες, παρατηρείται ότι περίπου το 1/3 του πληθυσμού διαμένει σε σπίτι που δεν διαθέτει ικανοποιητικό αριθμό δωματίων σε σχέση με τις ανάγκες του νοικοκυριού. Πάνω το 20% του πληθυσμού, κατά μέσο όρο, έχει προβλήματα με υγρασία. Ιδιαίτερα υψηλά είναι τα ποσοστά των φτωχών νοικοκυριών που δεν έχουν ικανοποιητική θέρμανση και εσωτερική τουαλέτα. Αξιοσημείωτο, μάλιστα, είναι το γεγονός ότι για το δεύτερο δείκτη, οι τιμές παρουσιάζουν ανοδική πορεία (Ανδριοπούλου κ. ά., 2013).

Σύμφωνα με έρευνα για την απόλυτη φτώχεια που δημοσίευσε το Ινστιτούτο Εργασίας – Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων το 2010, το φαινόμενο της απόλυτης φτώχειας είναι πολύ διαδεδομένο στην ελληνική οικονομία. Το επίσημο όριο της φτώχειας που ορίζεται ως το 60% του ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος του συνόλου του πληθυσμού υποτιμά την πραγματική έκταση του φαινομένου της φτώχειας στην Ελλάδα. Επίσης, ένα σημαντικό συμπέρασμα αποτελεί το ότι ο βασικός μισθός δεν επαρκεί για την κάλυψη βασικών αναγκών (Λαμπρινίδης κ.ά., 2010).

1.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

1.2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η έννοια του «κοινωνικού αποκλεισμού» αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή και εμφανίζεται για πρώτη φορά σε επιστημονικό κείμενο την δεκαετία του '60 στην Γαλλία. Το επόμενο κείμενο που αναφέρει τον όρο είναι το 1974 του Rene Lenoir, στον οποίο και αποδίδεται η πατρότητα του όρου «αποκλεισμός». Πρωτοεμφανίστηκε σε μια περίοδο οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας της Γαλλίας, στην οποία όμως ένα μέρος του πληθυσμού παρέμενε στο περιθώριο της κοινωνίας, αποκλεισμένο από την διανομή του αυξανόμενου πλούτου. Την περίοδο εκείνη ο όρος «αποκλεισμός» δεν ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένος και απέδιδε ευθύνη κυρίως στο ίδιο το άτομο και στην αδυναμία του να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα της κοινωνίας (Παπαδοπούλου, 2002).

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» βρέθηκε στο επίκεντρο του κοινωνικού, επιστημονικού, πολιτικού και δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος, ενώ χρησιμοποιήθηκε με διάφορους τρόπους για να καταδείξει όλα εκείνα τα φαινόμενα που είχαν τοποθετηθεί έξω από τα θεσμοθετημένα κοινωνικά συστήματα. Στόχος είναι να περιγραφεί μια σειρά όμοιων μεταξύ τους καταστάσεων, οι οποίες όμως εμφανίζονταν σε διαφορετικής φύσης φαινόμενα και αναλύονταν από τους επιστήμονες σε διαφορετικές κατηγορίες και θεματικές ενότητες. Έχει συζητηθεί και αμφισβητηθεί σε μεγάλο βαθμό από τους επιστήμονες, ενώ παράλληλα έχει χρησιμοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική και την επιστημονική κοινότητα (Παπαδοπούλου, 2002).

Μπορούμε να ορίσουμε την έννοια ως εξής: «Η λέξη αποκλεισμός υπονοεί την ύπαρξη περιορισμών στην πρόσβαση, είτε γίνονται ηθελημένα οι περιορισμοί, είτε όχι. Όπως έχει επισημανθεί όμως, η μη υλοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων σε ορισμένους τομείς μπορεί να οφείλεται στο ότι ο πολίτης δεν μπορεί να τα υλοποιήσει ή στο ότι επιλέγει συνειδητά να μην τα υλοποιήσει. Όταν όμως η αδυναμία υλοποίησης των δικαιωμάτων ή η επιλογή της μη υλοποίησης είναι αποτέλεσμα προηγούμενων αποκλεισμών, όπως από την παιδεία ή από την πληροφόρηση, πρέπει να θεωρούνται σαν περιπτώσεις αποκλεισμού» (ΕΚΚΕ, 2005).

Σύμφωνα με τους θεωρητικούς του 19^{ου} αιώνα ο όρος «αποκλεισμός» σχετίζεται με τον όρο της «φτώχειας». Παράλληλα όμως, ο πρώτος διακρίνεται από τον δεύτερο σε δυο βασικά σημεία. Πρώτον, ο όρος «αποκλεισμός» αναφέρεται και σε διαφορετικής φύσης φαινόμενα εκτός από αυτά που έχουν σχέση με τις οικονομικές συνθήκες διαβίωσης του ατόμου ή και του συνόλου. Δεύτερον, δεν χαρακτηρίζει μία κατάσταση αλλά διάφορες διαδικασίες οι οποίες προσδιορίζουν μια μετρήσιμη κατάσταση, όπως για παράδειγμα την μετανάστευση, την απομόνωση ή την σωματική ασθένεια (Παπαδοπούλου, 2002). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «ο αποκλεισμός περιλαμβάνει φτώχεια, ενώ η φτώχεια δεν περιλαμβάνει αποκλεισμό» (Delors/ in Abrahamson, 1996, από Bradshaw et al. 1998). Σύμφωνα με την έρευνα των Ανδριοπούλου κ. ά. (2013), υπάρχει σημαντική επικάλυψη ανάμεσα στο φαινόμενο της φτώχειας και εκείνο του κοινωνικού αποκλεισμού, που στο σύνολο του πληθυσμού φτάνει το 40%. Πιο, συγκεκριμένα 37% των μακροχρόνια

φτωχών παρουσιάζουν ταυτόχρονα και υψηλό κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και αντίστροφα το 43% των αποστερημένων είναι ταυτόχρονα μακροχρόνια άνεργοι.

Ο «κοινωνικός αποκλεισμός» χαρακτηρίζεται από τέσσερα επιμέρους στοιχεία, τα οποία προσδίδουν μια ιδιαιτερότητα στον όρο σχετικά με άλλες έννοιες των κοινωνικών επιστημών (Παπαδοπούλου, 2002).

Αρχικά πρόκειται για μια έννοια πολυδιάστατη λόγω του ότι αναλύεται σε διαφορετικά επίπεδα, ενώ τα κοινωνικά φαινόμενα στα οποία παραπέμπει είναι διαφορετικής φύσης μεταξύ τους και για να γίνουν κατανοητά πρέπει να εξεταστούν κατά περίπτωση. Δύο διαφορετικές καταστάσεις που έχουν ως κοινό αποτέλεσμα την διαδικασία του κοινωνικού αποκλεισμού, είναι δυνατό να τον βιώνουν με πολύ διαφορετικό τρόπο. Επομένως, οι διαφορετικές μορφές που δύναται να πάρει ο κοινωνικός αποκλεισμός, μπορεί να είναι τόσες, όσα και τα υποκείμενα μιας κοινωνίας (Παπαδοπούλου, 2002).

Επιπλέον, πρόκειται για μια έννοια πολιτικής διαχείρισης αφού η κοινωνική επιστήμη δανείζεται από την πολιτική και κοινωνική τάξη όρους, προκειμένου να αναλύσει και να ερμηνεύσει την πολύπλοκη κοινωνική πρακτική. Για παράδειγμα οι όροι «ένταξη» και «αποκλεισμός» είναι όροι που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή μιας κοινωνικής πραγματικότητας. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι είναι προϊόν μιας ανάγκης πολιτικής διαχείρισης των δομικών αλλαγών της κοινωνικής και οικονομικής τάξης. Πιο συγκεκριμένα, δεν μπορούμε να αναφερθούμε στον όρο, αν δεν υφίσταται μια οριοθετημένη κοινωνία και συμπεριφορά. Μια συγκροτημένη κοινωνία προσδίδει χαρακτηρισμούς σε συμπεριφορές ως «κοινωνικά ενταγμένες», δηλαδή εντός των ορίων της, ή τις αξιολογεί ως «κοινωνικά αποκλεισμένες» (Παπαδοπούλου, 2002).

Η έννοια του «αποκλεισμού» δεν χαρακτηρίζεται ως μια κατάσταση, αλλά χαρακτηρίζει μια διαδικασία. Αυτό συμβαίνει γιατί δεν αναφερόμαστε σε ένα μετρήσιμο φαινόμενο όπως είναι για παράδειγμα την «φτώχεια». Αναφερόμαστε σε καταστάσεις που εν δυνάμει οδηγούν στον «κοινωνικό αποκλεισμό», υπάρχει όμως και το ενδεχόμενο να μην οδηγήσουν εκεί με την παρέμβαση εξισορροπητικών παραγόντων. Μια όμοια κατάσταση σε διαφορετικές χρονικές και χωρικές συνθήκες ίσως να μην παρουσίαζε την διαδικασία του κοινωνικού αποκλεισμού, ή ακόμα κι αν την παρουσίαζε μπορεί να άλλαζε τελείως η πορεία του (Παπαδοπούλου, 2002).

Τέλος, ο «κοινωνικός αποκλεισμός» χαρακτηρίζεται από τους ερευνητές και ως έννοια-ορίζοντα, διότι δεν μπορεί να υπάρξει ένας απόλυτος ορισμός. Ο λόγος που δεν γίνεται να οριστεί απόλυτα έγκειται στο γεγονός ότι πρόκειται για μια έννοια που η κατασκευή της οφείλεται σε συγκυρίες και έρχεται να απαντήσει σε κρίσιμα προβλήματα της επικαιρότητας. Επομένως, ανάλογα με την περίοδο που διανύουμε και το πεδίο που καλείται να λειτουργήσει, ο όρος είναι πολύ σχετικός και σίγουρα διαφορετικής μορφής κατά περίπτωση. Δεν θα μπορούσαμε άλλωστε να τον χρησιμοποιήσουμε μη λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αξίες μιας κοινωνίας και τα ιστορικά στοιχεία που την συγκροτούν. Πρόκειται λοιπόν για μια έννοια ευέλικτη αναφορικά με την κοινωνική πραγματικότητα που καλείται να υπηρετήσει (Παπαδοπούλου, 2002).

Στα πλαίσια αυτής της εννοιολογικής προσέγγισης, ότι δηλαδή σε κάθε κοινωνία και πραγματικότητα, η έννοια του «κοινωνικού αποκλεισμού» παίρνει και διαφορετική μορφή, να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τον Ramonet (1995), ο κοινωνικός

αποκλεισμός αποτελεί για την σύγχρονη εποχή ό,τι η εκμετάλλευση για τον 20^ο αιώνα. Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι σύμφυτος σε κάθε κοινωνία που στηρίζεται στην ταξική διαίρεση, ωστόσο αναδύεται ως μείζον ζήτημα, κοινωνικό, πολιτικό, φιλοσοφικό, στην μοντέρνα κοινωνία. Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια κατάσταση απουσίας ή αφαίρεσης κοινωνικών ή πολιτικών ή και ατομικών δικαιωμάτων. Έτσι, ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί κοινωνική σχέση νομικής ή θεσμικής έλλειψης ή περιστολής της αρχής της καθολικότητας στην χρήση ορισμένων δικαιωμάτων (Πλειός, 1998). Πιο συγκεκριμένα, ενδέχεται να συνιστά την έλλειψη της δυνατότητας για συμμετοχή στην εργασία, στην μετακίνηση, στην λήψη αποφάσεων και άλλες αποδεκτές και διαμορφωμένες πράξεις, σε κοινωνικές σχέσεις (π.χ. δημιουργία οικογένειας κτλ.), και μορφές επικοινωνίας με αποτέλεσμα να περιορίζεται η ελευθερία του άτομου.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται άμεσα με την φτώχεια, όπως έχει ήδη αναφερθεί. Συνεπώς, η μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού γίνεται με βάση κάποιους δείκτες αποστέρησης, σε κάποιο χρονικό ορίζοντα που αν είναι μεγάλος σηματοδοτεί κοινωνικό αποκλεισμό. Πιο συγκεκριμένα, οι Heady et al. (2001), προτείνουν μια δυναμική μελέτη του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού με τον υπολογισμό του δείκτη σωρευτικού διαχρονικού (πολυδιάστατου) μειονεκτήματος, ο οποίος βασίζεται στην αποστέρηση των ατόμων για μια περίοδο τριετίας (Ανδριοπούλου κ. ά., 2013).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός έχει σημαντικές επιπτώσεις, καθώς σε μακροχρόνια βάση μπορεί να οδηγήσει σε περιθωριοποίηση, αποδόμηση και κατακερματισμό των κοινωνικών σχέσεων και σε διάσπαση της κοινωνικής συνοχής. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δοθεί τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη έμφαση στο πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού, λόγω αυτών των αρνητικών συνεπειών (Ανδριοπούλου κ. ά., 2013).

1.2.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί αδιαμφισβήτητα ένα μεγάλο κοινωνικό και πολιτικό ζήτημα. Είναι απαραίτητο, λοιπόν, να αναζητηθούν και να αναλυθούν οι παράγοντες που συντελούν στον κοινωνικό αποκλεισμό, ώστε με τις κατάλληλες πρακτικές να περιοριστεί. Πολλές έρευνες αποδίδουν τον κοινωνικό αποκλεισμό της σύγχρονης εποχής στις πρακτικές αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης, που ήδη είχε ξεσπάσει από την δεκαετία του '70 (Πλειός, 1998). Σύμφωνα με τις μελέτες της «σχολής της ρύθμισης» (Lipietz, 1990/από Πλειός, 1998), αιτία αυτής της οικονομικής κρίσης είναι η επιβράδυνση της αύξησης της παραγωγικότητας. Αυτό είχε σαν συνέπεια την μείωση των κερδών των επιχειρήσεων και μετέπειτα την αποθάρρυνση των επενδύσεων. Η μείωση των επενδύσεων, σύμφωνα με την οικονομική σκέψη, οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το κράτος δεν μπορούσε να καλύψει το κόστος κοινωνικής πρόνοιας.

Ποιο είναι όμως το τοπίο στις επιχειρήσεις και ποια είναι η αιτία της επιβράδυνσης της αύξησης της παραγωγικότητας; Μια σημαντική αλλαγή αποτελεί η τεχνολογική εξέλιξη και αλλαγή με την εισαγωγή κυρίως του αυτοματισμού στην παραγωγική διαδικασία. Αυτή η αλλαγή χωρίζει τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων σε εργατικό δυναμικό σε δυο κατηγορίες: σε ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό και σε

εξειδικευμένους, με υψηλές γνώσεις, εργαζομένους. Εξαίρεση αποτελούν οι επιχειρήσεις που ακολουθούν ακόμα το «φορντικά» πρότυπα παραγωγής και ζητούν κυρίως χαμηλής εκπαίδευσης εργατικό δυναμικό. Επίσης, έχει συντελεστεί και αλλαγή στην οργάνωση της εργασίας, με βασικό χαρακτηριστικό την μείωση του τεχνικού καταμερισμού της εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι υπάρχει μείωση διαίρεσης των παραγωγικών λειτουργιών, μείωση της διαφοράς μεταξύ της ιεραρχικής κλίμακας και μείωση της διαφοράς μεταξύ της χειρωνακτικής και της διανοητικής εργασίας. Οι παραπάνω αλλαγές, οι νέες τεχνολογίες και η μείωση του τεχνικού καταμερισμού της εργασίας οδήγησαν και σε μια άλλη αλλαγή στην οργάνωση της εργασίας που συντέλεσε σημαντικά στην ανεργία. Η εργασία απέκτησε ευελιξία με βασικότερο χαρακτηριστικό τα μειωμένα ωράρια, labour in call, διαθεσιμότητα κτλ. Όλες αυτές οι εξελίξεις αποτελούν τον λόγο για τον οποίο απαιτούνται όχι μόνο νέες γνώσεις και ειδικότητες αλλά και νέα εργασιακή κουλτούρα και εργασιακά κίνητρα που θα επηρεάσει και θα ελέγξει «κοινωνικά» την παραγωγική διαδικασία και θα συντελέσει στην αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων, στην επιβίωσή τους και εντέλει στην οικονομική ανάπτυξη μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας (Πλείος, 1998).

Στην σχέση μεταξύ ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού παρεμβαίνει και η σχέση μεταξύ της απασχόλησης και της εκπαίδευσης. Κάθε χώρα, ωστόσο, έχει διαφορετική σχέση να συνδέει την απασχόληση με την εκπαίδευση. Στην Ελλάδα συγκεκριμένα, η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται χαλαρή, αν και στατιστικές έρευνες δείχνουν ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας ανήκουν στα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Στον παράγοντα εκπαίδευση παίζουν σημαντικό ρόλο και οι κρατικές δαπάνες που αφιερώνονται στον τομέα αυτό (Πλείος, 1998).

Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι δεν είναι η ανεργία και κατ' επέκταση το επίπεδο εκπαίδευσης η μοναδική πηγή του κοινωνικού αποκλεισμού. Σημαντικό ρόλο παίζουν και το επίπεδο ανάπτυξης και ύπαρξης κοινωνικών θεσμών, όπως είναι οι οικογενειακές σχέσεις. Στην Ελλάδα, συγκεκριμένα, όπου ο οικογενειακός θεσμός είναι σχετικά ισχυρός σε σύγκριση με άλλες χώρες, η ανεργία δεν σημαίνει και άμεση μετάβαση σε κοινωνικό αποκλεισμό διότι ο άνεργος δέχεται την βοήθεια και υποστήριξη από το οικογενειακό του περιβάλλον (Πλείος, 1998).

Ο χώρος και η κατοικία αποτελούν επίσης, ένα σημαντικό παράγοντα κοινωνικού αποκλεισμού. Η *αστεακή κοινωνιολογία* καταδεικνύει την ύπαρξη πολλών στεγαστικών ανισοτήτων, οι οποίες οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό. Για παράδειγμα, η εγκατάσταση σε κάποιες περιοχές, σε μεγάλα αλλά και σε μικρά αστικά κέντρα δεν έγινε ποτέ τυχαία, αλλά τις περισσότερες φορές αποτελούσε μορφές οργανωμένης ή ανοργάνωτης αντίστασης στη φτώχεια και την αρνητική ταυτότητα κάποιων πληθυσμιακών ομάδων. Αυτό προσδιόριζε ένα ουσιαστικό στοιχείο της ατομικής ταυτότητας, κατασκευάζοντας υποβαθμισμένες συλλογικές ταυτότητες εξαιτίας του υποβαθμισμένου χαρακτήρα αυτών των περιοχών (Παπαδοπούλου κ. ά., INE).

Η διαφορά ποιότητας ζωής ανάμεσα στους κατοίκους των πόλεων και της υπαίθρου μπορεί να αποτελέσει αιτία κοινωνικού αποκλεισμού. Η υπαίθρος, μεταπολεμικά, μετατράπηκε σε μια ανεπιθύμητη περιοχή. Από άποψη οικονομικής δραστηριότητας δε είχε πολλές ευκαιρίες και από ιδεολογικής απόψεως συνδέθηκε με τον συντηρητισμό, σε αντίθεση με τον εκσυγχρονισμό των πόλεων. Οι απομακρυσμένες, ορεινές ή νησιωτικές περιοχές έγιναν συνώνυμο της απομόνωσης

και του αποκλεισμού, κυρίως, από διάφορες υπηρεσίες αλλά και οικονομικές δραστηριότητες (Παπάνης, 2007).

1.3 ΦΤΩΧΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού δεν είναι πρόσφατα, καθώς και κατά το παρελθόν είχε λάβει πολλές φορές μεγάλες διαστάσεις, ίσως και μεγαλύτερες. Ωστόσο, σε αυτή την χρονική συγκυρία το φαινόμενο έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά με αποτέλεσμα να οξύνονται οι συνέπειες, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Η οικονομική κρίση που πλήττει την Ελλάδα και άλλες χώρες της Ε.Ε. έχει μεταλλάξει τις δομές της ελληνικής κοινωνίας και συνεπώς έχει μεταλλάξει και το φαινόμενο της φτώχειας, που συνδέεται άμεσα με αυτές (ΟΚΕ, 2009).

Η οικονομική κρίση έχει πολλαπλές συνέπειες με αποτέλεσμα να προκαλεί μεγάλη επιδείνωση στο φαινόμενο της φτώχειας. Η οικονομική ύφεση μειώνει την ζήτηση για εργασία και αυτό οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας και σε μείωση των μισθών. Αυτός είναι ο βασικός μηχανισμός μείωσης των εισοδημάτων των νοικοκυριών. Η πιστωτική κάλυψη των ατομικών επιχειρήσεων από τις τράπεζες περιορίζεται και η ζήτηση για τις αντίστοιχες υπηρεσίες μειώνεται, με αποτέλεσμα να μειώνεται το εισόδημα από την αυτοαπασχόληση. Από την άλλη, η οικονομική κρίση έχει επιφέρει απευθείας μείωση στα εισοδήματα από απασχόληση στο Δημόσιο, στις συντάξεις και στις κοινωνικές παροχές. Αυτό οφείλεται στα μέτρα λιτότητας που κλήθηκε να πάρει η Ελλάδα, το 2010, στα πλαίσια της δανειακής σύμβασης που υπέγραψε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, με στόχο την μείωση της κρατικής δαπάνης και συνεπώς, του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού. Κάποια από τα βασικότερα μέτρα λιτότητας, ήταν η κατάργηση των 13^{ων} – 14^{ων} μισθών και συντάξεων και η μείωση του κατώτατου μισθού (Ματσαγγάνης & Λεβέντη, 2012).

Ωστόσο, η επίδραση της κρίσης στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών έχει και άλλες όψεις. Υπάρχει μεγάλη πίεση στα νοικοκυριά που είχαν συσσωρεύσει χρέη από στεγαστικά ή καταναλωτικά δάνεια. Επίσης, έχει μειωθεί αισθητά η αξία των ακινήτων και των περιουσιακών στοιχείων, επηρεάζοντας, έτσι, αρνητικά την κατανάλωση και την αποταμίευση. Η μείωση του εισοδήματος σε συνδυασμό με την μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων έχει προκαλέσει οικονομική στενότητα και υλική στέρηση. Σε αυτό έρχονται να προστεθούν, η αύξηση του ειδικού βάρους των δαπανών κατοικίας (έξοδα θέρμανσης, ειδική φορολογία κτλ.) αλλά και η αύξηση στο επίπεδο των τιμών (Ματσαγγάνης & Λεβέντη, 2012).

Η οικονομική κρίση με τα μέτρα λιτότητας οδήγησε σε ύφεση την οικονομία. Το 2010, η μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) ήταν -4,5%. Το ποσοστό ανεργίας από 7,7% το 2008, ανήλθε σε 12,5% το 2010. Ο πληθωρισμός ανήλθε στο 4,7%, το 2010, έναντι 1,4%, το 2009.

Επίσης, μειώθηκαν σημαντικά οι δημόσιες δαπάνες για την κοινωνική προστασία, ενώ άλλαξαν ριζικά οι εργασιακές σχέσεις με την αποδυνάμωση των

συλλογικών συμβάσεων εργασίας και την ενίσχυση μορφών μερικής απασχόλησης (Δαφέρμος & Παπαθεοδώρου, 2012).

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Επιτροπής (Eurostat), το 2013, 3,9 εκ. πολίτες βρίσκονταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών ανέρχεται στο 28, 8%. Η οικονομική κρίση επιδείνωσε σημαντικά το ποσοστό της ανεργίας όπου το Σεπτέμβριο του 2014, ήταν 25, 9% (ΟΚΕ, 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΣΤΕΓΟΙ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός σε συνδυασμό με το ελλιπές κράτος κοινωνικής πρόνοιας και άλλες συγκυρίες, οδηγεί στο πρόβλημα της έλλειψης στέγης. Το πρόβλημα της αστεγίας δεν έκανε τώρα την εμφάνισή του. Ουσιαστικά εμφανίστηκε με την ανάπτυξη των πόλεων και της κατοικίας στα πλαίσια αυτών. Το πρόβλημα των αστέγων όμως, περιλαμβανομένων και των επαιτών απαντά σχεδόν σε όλες τις περιόδους της ιστορίας της ανθρωπότητας. Παρόλα αυτά, οι πρώτες εργασίες για το ζήτημα των αστέγων ξεκίνησαν την δεκαετία του 1960, και οι περισσότερες εστιάζουν στην Ευρώπη και την Αμερική, από την περίοδο του μεσαίωνα μέχρι και τις μέρες μας. Στον ελλαδικό χώρο συναντάμε πρώτη φορά τους αστέγους στην κλασική αρχαιότητα, και μάλιστα υπήρχαν δυο λέξεις για την περιγραφή τους: η λέξη πένης δήλωνε τον φτωχό μικροϊδιοκτήτη γης και η λέξη πτωχός αφορούσε ανθρώπους που ζητιάνευαν στους δρόμους για να επιβιώσουν. Η πιο χαρακτηριστική μορφή αστέγου στην Αρχαία Αθήνα είναι ο φιλόσοφος Διογένης ο Κυνικός, ο οποίος, έστω και από επιλογή ζούσε σε ένα πιθάρι και ζητιάνευε (Σκραπαρλής, 2013).

Το πρόβλημα των αστέγων έγινε φανερό στην Ελλάδα την δεκαετία του '90. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, το πρόβλημα των αστέγων θεωρήθηκε περισσότερο «εισαγόμενο», διότι τα αυξανόμενα στεγαστικά προβλήματα των Ελλήνων πολιτών συνέπεσαν με την εισροή μεταναστών και αιτούντων άσυλο, που προέρχονταν κυρίως από την Αλβανία, τις χώρες της πρώην Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) και αφρικανικές χώρες όπως την Νιγηρία και το Σουδάν. Σύντομα, ωστόσο, έγινε εμφανές ότι υπήρχε έντονο το πρόβλημα και ανάμεσα στον ντόπιο πληθυσμό (Κλίμακα, 2011).

Τις τελευταίες δυο δεκαετίες υπάρχουν πολλές αλλαγές στα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας. Υπάρχει ένα ιδιαίτερα ισχυρό μεταναστευτικό ρεύμα, μεγάλες πιέσεις στην αγορά εργασίας και στην αγορά κατοικίας. Μεγάλες πιέσεις υπάρχουν και στην κεντρική και τοπική αυτοδιοίκηση. Φυσικά, τα τελευταία χρόνια, το φαινόμενο των αστέγων έχει επηρεαστεί καταλυτικά από την νέα διεθνή οικονομική κρίση που πλήττει πολλές χώρες και την Ελλάδα, ιδιαίτερω (Σαπουνάκης, 2014).

2.2 ΟΡΙΣΜΟΙ

Η ελληνική νομοθεσία με το άρθρο 29 του Νόμου 4052/2012, στο πλαίσιο των διατάξεων περί κοινωνικής αλληλεγγύης, ορίζει τους άστεγους ως όλα τα άτομα που διαμένουν στην χώρα, τα οποία στερούνται πρόσβασης ή έχουν επισφαλή πρόσβαση σε επαρκή ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή παραχωρημένη κατοικία που πληροί τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές και διαθέτει τις βασικές υπηρεσίες ύδρευσης και ηλεκτροδότησης. Οι άστεγοι αναγνωρίζονται ως ευπαθής κοινωνική ομάδα στην οποία παρέχεται κοινωνική προστασία.

Στην Ευρώπη, η έλλειψη στέγης αποτελεί ένα από τα μείζονα ζητήματα και κεντρικό σημείο στην Στρατηγική για την Κοινωνική Προστασία και Ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή

Συνομοσπονδία Εθνικών Οργανώσεων που εργάζονται με τους άστεγους «European Federation of National Organisations working with the Homeless» (FEANTSA). Η FEANTSA εφάρμοσε ένα πρόγραμμα δράσης που σκοπό είχε την ενίσχυση των πολιτικών που τάσσονταν υπέρ των δικαιωμάτων των αστέγων καθώς και την ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από το φαινόμενο της έλλειψης στέγης. Η συγκεκριμένη Συνομοσπονδία εκπροσωπεί ομάδες που δρουν στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ETHOS, 2011).

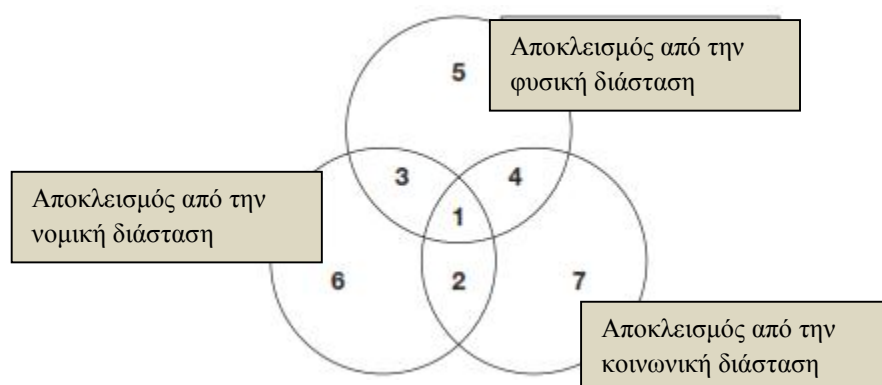
Η FEANTSA έχει αναπτύξει μια τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία, που ονομάζεται «ETHOS-European Typology on Homelessness and Housing Exclusion». Η τυπολογία ETHOS καθορίζει τρεις παραμέτρους για την έννοια «σπίτι» και συνεπώς, η έλλειψη αυτών ορίζεται ως έλλειψη στέγης:

1. Το να έχει κάποιος σπίτι σημαίνει ότι έχει κατάλληλο οίκημα (ή χώρο), στο οποίο το άτομο και η οικογένειά του έχουν αποκλειστική κυριότητα (Φυσική διάσταση)
2. Τα να είναι κανείς σε θέση να διαθέτει προσωπικό χώρο και να απολαμβάνει τις κοινωνικές του σχέσεις (κοινωνική διάσταση) και
3. Το να έχει κανείς νόμιμο τίτλο για την ιδιοκτησία ενός χώρου (νομική διάσταση).

Σύμφωνα με πρωταρχικές έρευνες του Παρατηρητηρίου στην Ευρώπη για τους αστέγους, με συντονιστές τους Edgar, Doherty και Meert, με βάση αυτές τις τρεις διαστάσεις προκύπτουν τέσσερις ευρείες κατηγορίες:

1. Άστεγοι στον δρόμο (rooflessness)
2. Στερούμενοι στέγης (houselessness)
3. Άνθρωποι που διαβιούν σε επισφαλής συνθήκες στέγασης (living in insecure accommodation)
4. Άνθρωποι που διαβιούν σε ανεπαρκή ή ακατάλληλη στέγη (living in inadequate accommodation).

Πιο συγκεκριμένα, με βάση τις τρεις αυτές διαστάσεις (φυσική, νομική και κοινωνική) και τις ελλείψεις σε αυτές διαμορφώνονται 7 θεωρητικές κατηγορίες για τους άστεγους. Η σχέση των διαφόρων ελλείψεων στέγης και των κατηγοριών των αστέγων απεικονίζεται αποτελεσματικά με το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 1: Τα πεδία των αστέγων και του αποκλεισμού από την στέγη/ Πηγή: Edgar et al., 2004, από Busch Geertsema, 2012.

Η κατάσταση άστεγος στον δρόμο (rooflessness) χαρακτηρίζεται από την έλλειψη και των τριών διαστάσεων (υποσύνολο 1). Ο αποκλεισμός από την νομική και κοινωνική διάσταση προσδιορίζει την κατάσταση στέρησης στέγης (houselessness) (υποσύνολο 2). Οι δυο αυτές λειτουργικές κατηγορίες συνιστούν την εννοιολογική κατηγορία άστεγου (Homelessness). Όλες οι άλλες κατηγορίες που μπορεί να περιέχουν τον αποκλεισμό σε μια ή δυο διαστάσεις ανήκουν στην εννοιολογική κατηγορία της έλλειψης στέγης (housing exclusion). Το υποσύνολο 3 χαρακτηρίζεται από αποκλεισμό από την φυσική και την νομική διάσταση. Το υποσύνολο 4 χαρακτηρίζεται από αποκλεισμό από την φυσική και κοινωνική διάσταση. Το υποσύνολο 5 αποκλείεται μόνο από την φυσική διάσταση ενώ τα υποσύνολα 6 και 7 αποκλείονται μόνο από την νομική και την κοινωνική διάσταση, αντίστοιχα. Στο παρακάτω πίνακα περιγράφονται αναλυτικά οι 7 υποκατηγορίες των δυο εννοιολογικών κατηγοριών: άστεγοι και στερούμενοι στέγης.

Εννοιολογική Κατηγορία	Λειτουργική Κατηγορία	Φυσική Διάσταση	Νομική Διάσταση	Κοινωνική Διάσταση
homelessness	1 Άστεγοι	Όχι κατοικία	Όχι νομικός τίτλος ιδιοκτησίας	Όχι ιδιωτικός και ασφαλής προσωπικός χώρος
	2 Στερημένοι Στέγης	Υπάρχει χώρος για να ζήσει	Όχι νομικός τίτλος ιδιοκτησίας	Όχι ιδιωτικός και ασφαλής προσωπικός χώρος
Housing exclusion	3 Ανεπαρκής και ανασφαλής στέγαση	Υπάρχει χώρος αλλά είναι επισφαλής και ακατάλληλος για κατοίκηση	Όχι ασφάλεια Μονιμότητας	Υπάρχει χώρος για κοινωνικές επαφές
	4 Ανεπαρκής στέγαση και κοινωνική απομόνωση μέσα σε νόμιμη κατοικία	Ανεπαρκής κατοικία	Υπάρχει τίτλος ιδιοκτησίας και ασφάλεια μονιμότητας	Όχι ιδιωτικός και ασφαλής προσωπικός χώρος
	5 Ανεπαρκής στέγαση (ασφαλής κατοχή)	Ανεπαρκής κατοικία	Υπάρχει τίτλος ιδιοκτησίας και ασφάλεια μονιμότητας	Υπάρχει χώρος για κοινωνικές επαφές
	6 Επισφαλής Στέγαση	Υπάρχει χώρος για να ζήσει	Όχι ασφάλεια Μονιμότητας	Υπάρχει χώρος για κοινωνικές επαφές
	7 Κοινωνική Απομόνωση σε ένα ασφαλές και επαρκές περιεχόμενο	Υπάρχει χώρος για να ζήσει	Υπάρχει τίτλος ιδιοκτησίας και ασφάλεια μονιμότητας	Όχι ιδιωτικός και ασφαλής προσωπικός χώρος

Πίνακας 5: 7 Θεωρητικές κατηγορίες αστέγων/ Πηγή: Edgar et al., 2004, από Busch Geertsema, 2012.

Σε μια προσπάθεια να κατανοηθεί ακόμα περισσότερο το ζήτημα των αστέγων αλλά και να εναρμονιστούν πιο αποτελεσματικά οι ποικίλες διαφορετικές

πολιτικές στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η - Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) διευρύνθηκε, ώστε τελικά να περιλαμβάνει 13 υποκατηγορίες με βάση περαιτέρω λειτουργικούς ορισμούς. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) βοηθάει στην καλύτερη χαρτογράφηση και αξιολόγηση του προβλήματος, ώστε να ληφθούν και να εφαρμοστούν πιο αποτελεσματικές πρακτικές για την άμβλυνση του μείζονος αυτού προβλήματος.

Εννοιολογική Κατηγορία	Λειτουργική Κατηγορία		Συνθήκες Διαβίωσης	
Άστεγοι στο δρόμο	1	Άνθρωποι που δρουν στο δρόμο	1.1	Διαμονή σε δημόσιους χώρους ή εξωτερικούς χώρους
	2	Διαμονή σε χώρους για επείγουσες περιπτώσεις	2.1	Διανυκτέρευση σε ξενώνες ύπνου
Στερούμενοι Κατοικία	3	Διαμονή σε ξενώνες για αστέγους	3.1 3.2 3.3	Διαμονή σε ξενώνα για αστέγους Προσωρινή παραμονή σε ξενώνα για αστέγους Υποστηριζόμενη διαμονή με μεταβατικό στάδιο
	4	Φιλοξενία σε ξενώνες γυναικών	4.1	Διαμονή σε ξενώνες για γυναίκες
	5	Διαμονή σε κέντρα για μετανάστες πρόσφυγες	5.1 5.2	Προσωρινή φιλοξενία σε κέντρα υποδοχής για αιτούντες άσυλο Προσωρινή φιλοξενία για μετανάστες
	6	Πρόσωπα που φεύγουν από Ιδρύματα	6.1 6.2 6.3	Εξιτήριο από σωφρονιστικά καταστήματα- Αποφυλακίζόμενοι Εξιτήριο από Ψυχιατρεία και άλλα Νοσοκομεία- Αποφοίτηση από θεραπευτικά προγράμματα για χρήση ουσιών Λήξη φιλοξενίας σε Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας/ στέγες ανηλίκων
	7	Πρόσωπα που λαμβάνουν μακροχρόνια υποστήριξη	7.1 7.2	Στεγαστική φροντίδα για ηλικιωμένους αστέγους Υποστηριζόμενοι διαμονή για πρώην αστέγους
	Άτομα που διαβιούν σε επισφαλείς συνθήκες στέγασης	8	Άνθρωποι που ζουν σε επισφαλή κατοικία	8.1 8.2 8.3
9		Άνθρωποι που ζουν υπό την απειλή έξωσης	9.1 9.2	Αναγκαστική έξωση με δικαστική εντολή από ενοικιαζόμενη κατοικία Εντολή κατάσχεσης ιδιόκτητης κατοικίας
10		Πρόσωπα που ζουν υπό την απειλή βίας	10.1	Διαμονή στην οικογενειακή εστία με καταγεγραμμένα από την αστυνομία περιστατικά βίας
Άτομα που διαβιούν σε ανεπαρκή ακατάλληλα καταλύματα	11	Άνθρωποι που ζουν σε προσωρινά ή πρόχειρα καταλύματα	11.1 11.2 11.3	Τροχόσπιτα- αυτοκίνητα Μη συμβατικές κατασκευές Προσωρινές κατασκευές
	12	Άνθρωποι που ζουν σε ακατάλληλα καταλύματα	12.1	Κατελημμένα κτίρια ακατάλληλα για κατοίκηση

	13 Διαμονή υπερβολικά μεγάλου αριθμού ανθρώπων στον ίδιο χώρο	13.1	Υπέρβαση του ανώτατου επιτρεπτού ορίου συνωστισμού σε κατοικία

Πίνακας 6: ETHOS- Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία/
Πηγή: ETHOS, Feantsa (www.feantsa.org)

Αξίζει να αναφερθεί ότι η - Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) είναι ευρέως αναγνωρισμένη σχεδόν από όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες ως χρήσιμο εννοιολογικό εργαλείο και αποτελεί σημείο αναφοράς για τους ορισμούς που δίνονται για τον όρο σε εθνικό επίπεδο. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2009, η - Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) ψηφίστηκε από την Νέα Ζηλανδία ως το πιο επαρκές εννοιολογικό πλαίσιο για έναν νέο ορισμό της έλλειψης στέγης (Busch-Geertsema, 2010). Σύμφωνα με τον Busch- Geertsema (2010), η Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) καθιστά κάτι παραπάνω από κατανοητό το γεγονός ότι η κατηγορία «άστεγοι στον δρόμο» που κυριαρχεί στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και στις συζητήσεις είναι η «κορυφή του παγόβουνου». Το πρόβλημα που αφορά την έλλειψη στέγης είναι πολύ ευρύτερο και περιλαμβάνει πολλές υποκατηγορίες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Ωστόσο, υπάρχουν κάποια αμφιλεγόμενα ζητήματα αναφορικά με την Ευρωπαϊκή τυπολογία γενικά αλλά και σε σχέση με τους επιμέρους εθνικούς ορισμούς. Για παράδειγμα, σε κάποιες χώρες υπάρχει διάκριση σε αυτούς που είναι τώρα άστεγοι, σε αυτούς που είναι άμεσα σε κίνδυνο να μείνουν άστεγοι και σε αυτούς που διαβιούν κάτω από απαράδεκτες, μη βιώσιμες συνθήκες. Σε αυτή την περίπτωση προκύπτει το θέμα αν αυτοί που βρίσκονται σε κίνδυνο άμεσα να μείνουν άστεγοι κατατάσσονται στην κατηγορία άστεγοι. Ή ακόμα αν αυτοί που αποχωρούν από ιδρύματα και δεν έχουν σπίτι να μείνουν θεωρούνται άστεγοι ή αν κατατάσσονται στην κατηγορία από την στιγμή που θα αποχωρήσουν από το ίδρυμα. Αυτοί που ανήκουν σε αυτές τις κατηγορίες θεωρούνται «κρυφή» ανεργία. Στην Γερμανία, αλλά και σε κάποιες άλλες χώρες – κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτοί δεν θεωρούνται άστεγοι παρά μόνο από την στιγμή που θα περιέλθουν στην συνθήκη διαβίωσης που αντιστοιχεί σε αυτή την κατηγορία. Άλλο ένα παράδειγμα είναι ότι σε κάποιες χώρες, κάποιες συνθήκες διαβίωσης κατατάσσονται στην κατηγορία «homelessness» ή «rooflessness», ενώ κατά την Ευρωπαϊκή τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) κατατάσσονται στην κατηγορία «ανασφαλής ή ανεπαρκής στέγαση», π.χ. άτομα που ζουν σε κινητές κατοικίες ή σε πρόχειρες κατασκευές.

Ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα, είναι αυτό των μεταναστών. Σε κάποιες Ευρωπαϊκές χώρες υπάρχει διαχωρισμός της προσωρινής στέγασης των μεταναστών και αυτές οι ομάδες δεν εντάσσονται στις κατηγορίες των αστέγων παρόλο που ουσιαστικά, οι συνθήκες διαβίωσής τους χαρακτηρίζονται από αποκλεισμό από την κοινωνική και την νομική διάσταση, και μάλιστα πολλές φορές είναι πολύ χειρότερες από άλλες ομάδες αστέγων.

Η ύπαρξη αυτών των αμφισβητούμενων ζητημάτων και των διαφορών ανάμεσα στα διάφορα κράτη- μέλη αλλά και η ανάγκη εναρμόνισης των πολιτικών κοινωνικής αλληλεγγύης και πρόνοιας, οδήγησαν στον καθορισμό ενός

εναρμονισμένου ορισμού της έλλειψης στέγης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τυπολογία που στηρίχθηκε στην Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) και ονομάστηκε ETHOS "light". Η βασικότερη διαφορά από την Ευρωπαϊκή Τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία (ETHOS) εντοπίζεται στο ότι οι περισσότερες κατηγορίες των εννοιολογικών κατηγοριών ανεπαρκής και επισφαλής στέγαση δεν περιλαμβάνονται, δίνοντας έτσι μεγαλύτερη έμφαση στις κατηγορίες αστέγων (rooflessness) και έλλειψης κατοικίας (houselessness) για τον καθορισμό της έννοιας της έλλειψης στέγης (homelessness). Αναφορικά με την οριοθέτηση της έννοιας, στην Ευρώπη καθορίστηκε και το όριο του ενός χρόνου ως μέγιστη διαμονή σε ξενώνα για αστέγους, για να θεωρηθεί κάποιος ότι ανήκει στον άστεγο πληθυσμό. Επίσης, τα άτομα που έχουν ζήσει στο ίδιο μέρος για συνεχόμενη περίοδο τουλάχιστον για δώδεκα μήνες πριν την ημέρα απογραφής ή έχουν μετακινηθεί σε ένα μέρος με την πρόθεση να μείνουν σε αυτό για τουλάχιστον ένα χρόνο, θεωρούνται κανονικοί κάτοικοι σε αυτό το μέρος (Busch- Geertsema, 2010).

Η σύγχρονη οικονομική κρίση που επικρατεί στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει δημιουργήσει και μια άλλη κατηγορία αστέγων, αυτή των «νεοαστέγων». Αυτή η κατηγορία σχετίζεται με όλες τις ηλικίες και όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Πρόκειται για άτομα με πρότερο ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο και μέτριο ως υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, που εντάχθηκαν στην κατηγορία των αστέγων, λόγω ανεργίας ή χαμηλού εισοδήματος, ενώ υπάρχει απουσία υποστήριξης από το οικογενειακό περιβάλλον (Ζαραφονίτου, 2012). Νεοάστεγοι, μπορούν να είναι άτομα που έχασαν την ιδιοκτησία τους με δήμευση, λόγω δανείων ή άλλων οφειλών (πιστωτικές κάρτες), νέοι που έχουν απομακρυνθεί από την οικογένεια τους και μαστίζονται από την ανεργία ή δεν μπορούν να συντηρήσουν μια κατοικία (γενιά των 500-700 €) καθώς και άτομα που έχασαν την δουλειά τους λίγο πριν βγουν σε σύνταξη (Κλίμακα, 2011).

Ποιες είναι όμως οι αιτίες του προβλήματος της έλλειψης στέγης; Οι βασικές αιτίες είναι οι εξής:

- § Ανεργία και φτώχεια
- § Μετανάστευση
- § Γεράματα
- § Προβλήματα υγείας
- § Διάλυση σχέσεων
- § Έλλειψη κατοικίας για ενοικίαση ή πώληση
- § Ανεπαρκής υποστήριξη ατόμων που φεύγουν από νοσοκομεία, φυλακές και άλλα δημόσια ιδρύματα.
- § Ανεπαρκής κάλυψη κοινωνικών παροχών
- § Περικοπές και περιορισμοί στις πληρωμές κοινωνικού περιεχομένου (Stamatis, 2012).

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ρίζες και πόσο μάλλον, η διατήρηση της έλλειψης στέγης είναι συνέπεια της φτώχειας από την μια, και της ανεπάρκειας ή της έλλειψης προσπαθειών για την αντιμετώπιση της κατάστασης, από την άλλη. Από αυτή την άποψη, γίνεται φανερό ότι σημαντικό ρόλο παίζουν και προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου (Stamatis, 2012).

Ως συνέπεια των συνθηκών διαβίωσης που περιλαμβάνονται στην κατηγορία έλλειψης στέγης είναι: τα προβλήματα υγείας, μειωμένο προσδόκιμο ζωής, διακρίσεις, απομόνωση και εμπόδια πρόσβασης σε βασικές δημόσιες παροχές και πρόνοια. Σημαντική συνέπεια αποτελεί το πρόβλημα της κοινωνικής ένταξης. Σύμφωνα με έρευνες, πολίτες που είναι άστεγοι περίπου κάτω από διάστημα 6 μηνών επανέρχονται πιο γρήγορα στον κοινωνικό ιστό συγκριτικά με κάποιους που παρέμειναν άστεγοι για μεγάλο χρονικό διάστημα και «εθίστηκαν» σε φιλανθρωπικές παροχές και «παραδόθηκαν» στην κατάθλιψη και σε άλλες διαταραχές (Κλίμακα, 2011).

2.3 ΟΙ ΑΣΤΕΓΟΙ ΔΙΕΘΝΩΣ

Πρόκειται για ένα παγκόσμιο φαινόμενο με μεγάλες διαστάσεις. Αξίζει να αναφερθούν κάποια στοιχεία για τους αστέγους, παγκοσμίως:

- § οι άστεγοι είναι περισσότεροι από 100 εκατομμύρια.
- § 50 εκατομμύρια παιδιά ζουν στο δρόμο
- § 600 εκατομμύρια κάτοικοι των πόλεων στις αναπτυσσόμενες χώρες ζουν σε κακής ποιότητας κατοικίες και κινδυνεύουν να μείνουν χωρίς στέγη.
- § Δεν αφορά μόνο τις αναπτυσσόμενες χώρες
- § Στις ΗΠΑ, οι άστεγοι είναι περίπου 700.000

Η Ευρώπη τείνει να γίνει μια ήπειρος αστέγων, με το πρόβλημα να αφορά κυρίως τις χώρες του Νότου εξαιτίας της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Μόνο τον χειμώνα του 2013 μέσα σε δύο μήνες πέθαναν 600 άτομα εξαιτίας της εκτεταμένης κακοκαιρίας (Κατσάκος, 2012).

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τους Αστέγους, το 2011, παρατηρήθηκε αυξανόμενος αριθμός γυναικών και νέων ατόμων, που είναι άστεγοι, αυξημένοι αριθμοί οικονομικών μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη και αυξημένος αριθμός αιτούντων άσυλο και μεταναστών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Ωστόσο, στην Φιλανδία, την Αγγλία και την Γερμανία, παρατηρήθηκε μείωση των αστέγων την περίοδο διενέργειας της έρευνας (Ζαραφονίτου, 2012). Στις συγκεκριμένες χώρες υπάρχουν ειδικά προγράμματα και προληπτικά μέτρα, ώστε να αποφευχθεί η αύξηση των αστέγων. Αυτές οι πολιτικές, ωστόσο, απαιτούν οικονομικό κόστος και δυστυχώς, σε κάποιες χώρες δεν είναι εφικτό να διατίθενται ικανοποιητικοί πόροι για αυτόν τον σκοπό.

Παρά το γεγονός ότι το φαινόμενο των αστέγων δεν έχει την απαιτούμενη θέση που του αναλογεί στην εθνική νομοθεσία και συνείδηση, γίνονται κάποιες θετικές ενέργειες στην Ευρώπη. Τέτοια παραδείγματα είναι τα εξής:

- § Στην Δανία, έχει προβλεφθεί ένας μηχανισμός που ανιχνεύει έγκαιρα την έξωση μιας οικογένειας ή ατόμου από την κατοικία τους. Επίσης οι δανέζικες αρχές καταλαμβάνουν κάθε τέταρτο σπίτι που μένει άδειο, με στόχο την αξιοποίησή του.
- § Στην Γαλλία, συνεργάζονται οι τοπικές αρχές με την ομοσπονδία ιδιοκτητών και ενοικιαστών, καθώς, επίσης και με τις επίσημες και εθελοντικές οργανώσεις που δρουν για τον άστεγο πληθυσμό. Επίσης, δίνεται μεγάλη

σημασία στον συνδυασμό της έλλειψης στέγης με την εργασιακή επανένταξη του ατόμου.

- § Στο Εδιμβούργο, υπάρχει υπηρεσία που μεταξύ άλλων παρέχεται βοήθεια εύρεσης εργασίας από εθελοντές.
- § Στην Αγγλία, οι δήμοι παρέχουν δημοτικά διαμερίσματα με χαμηλά ενοίκια σε άπορους δημότες ή σε άτομα με πολύ χαμηλό εισόδημα.
- § Στην Μαδρίτη, το δημοτικό κέντρο αστέγων παρέχει δωρεάν εισιτήρια για τα μέσα μαζικής μεταφοράς (ETHOS, 2011).
- § Στην Φιλανδία, εφαρμόζεται μια ολοκληρωμένη πρακτική επικεντρωμένη στο μοντέλο «Πρώτα Στέγηση»- (Housing First) (Ζαραφονίτου, 2012).

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τους Αστέγους, λίγες είναι οι χώρες που διεξάγουν έρευνες καταγραφής των αστέγων και των αναγκών τους, ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Μεταξύ αυτών είναι η Αγγλία, η Δανία, Φιλανδία, Ιρλανδία και η Νορβηγία (Ζαραφονίτου, 2012).

2.4 ΟΙ ΑΣΤΕΓΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, όπως επίσης και σε αρκετές χώρες της Μεσογείου, το φαινόμενο της έλλειψης στέγης άργησε να γίνει αισθητό ως πρόβλημα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη. Η εικόνα ανθρώπων να κοιμούνται στους δρόμους των αστικών κέντρων είναι σχετικά πρόσφατη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία ψευδούς συνείδησης για την παρουσία του προβληματικού φαινομένου και στην συνέχεια την δημιουργία άλλοθι για την απουσία πολιτικών καταπολέμησής του (Σαπουνάκης, 1996; Βρυχέα, 1996).

Το πρόβλημα, επομένως, υπάρχει και το γεγονός επιβεβαιώνουν τα στοιχεία που δείχνουν ότι στην χώρα μας εντοπίζονται:

- § Κακώς στεγασμένα άτομα σε καθεστώς ιδιοκατοίκησης
- § Φαινόμενα υπερπληθούς συγκατοίκησης
- § Παλιές και νέες κοινωνικές ομάδες αναζητούν κατοικία
- § Άτομα σε καθεστώς αστεγίας
- § Αλλαγές στην οικογενειακή και κοινωνική δομή (Βρυχέα, 1996)

Το φαινόμενο, επομένως, των αστέγων έχει εδραιωθεί και είναι απολύτως ορατό στην Ελλάδα. Αυτή η νέα πραγματικότητα σκιαγραφείτε ως εξής:

- § Περίπου το 65% των νοικοκυριών που ζουν σε καθεστώς ιδιοκατοίκησης είναι κακώς στεγασμένοι
- § Το 1/3 των νοικοκυριών ζουν σε κατάσταση πυκνοκατοίκησης.
- § Τα άτομα που ζουν σε προσφυγικούς συνοικισμούς και σε εργατικές κατοικίες υφίστανται την υποβάθμιση που αναπαράγεται
- § Οι νέοι πρόσφυγες και οι μετανάστες αναζητούν στέγη (Βρυχέα, 1996)

Σύμφωνα με έρευνες, το 2011, οι άστεγοι στην Ελλάδα υπολογίζονται στους 20.000, με μεγάλη συγκέντρωση στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως Αθήνα, Θεσσαλονίκη (Κλίμακα, 2011). Η μόνη επίσημη καταγραφή αστέγων που έχει

πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα, έγινε μόλις το 2009, από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σύμφωνα με την οποία ο αριθμός των αστέγων εθνικά ανέρχεται στους 7.720 ανθρώπους, χωρίς να περιλαμβάνονται οι πρόσφυγες, οι μετανάστες και οι Ρομά (Αρσις, 2010).

Σύμφωνα με έρευνα της Κλίμακας που διενεργήθηκε την περίοδο 2007-2011 και δημοσιεύτηκε το 2012, στην περιοχή της Αθήνας σε δείγμα 214 ατόμων, το 82,2% των αστέγων είναι άνδρες. Το 60,7% ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 41-55, ενώ αμέσως μετά έρχεται η ηλικιακή κατηγορία 26-40, με ποσοστό 20,6%. Το 89,7% είχαν εθνικότητα ελληνική. Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο, το 52,3% είχαν λάβει υποχρεωτική εκπαίδευση, ενώ το 25, 20% δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μόνο το 2,8 % αυτών ήταν αναλφάβητοι. Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση, το 42% των αστέγων ήταν άγαμοι και το 33% αυτών διαζευγμένοι. Επίσης, το 53% αυτών δεν είχαν παιδιά. Το 30,2 αυτών έχουν περάσει τουλάχιστον μια νύχτα στην φυλακή και το 58,1% αυτών βρίσκονται στην κατάσταση αυτή για οικονομικούς λόγους (Θεοδωρικάκου κ.ά., 2012).

Το 63,8% κοιμάται μόνο σε υπαίθριο χώρο τον τελευταίο χρόνο από όταν πραγματοποιήθηκε η έρευνα, ενώ το 10,5% χρησιμοποιεί ως κατάλυμα το αυτοκίνητο και το 14,3 % έχει καταφύγει σε νοσοκομείο για να περάσει τη νύχτα τουλάχιστον μια φορά τον τελευταίο χρόνο από την περίοδο διενέργειας της έρευνας. Το 64, 8% των ατόμων ήταν άστεγοι για λιγότερο από 2 χρόνια. Οι μισοί άστεγοι του δείγματος δεν αισθάνονται καθόλου ασφαλείς, το 44,1 % έχει πέσει θύμα ληστείας τουλάχιστον μια φορά κατά την εκτός στέγης διαβίωση, ενώ το 1/3 έχει κακοποιηθεί τουλάχιστον μια φορά το διάστημα αυτό. Το 21, 05% των αστέγων γυναικών έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά τουλάχιστον μια φορά όσο διαμένουν στον δρόμο (Θεοδωρικάκου κ.ά., 2012).

Οι μισοί άστεγοι του δείγματος ζουν με 0€-20€ το μήνα. Για το 52,4%, η εξασφάλιση τροφής δεν αποτελεί καθημερινό πρόβλημα. Για το 47,1% η ένδυση δεν αποτελεί πρόβλημα ενώ για το 41% αποτελεί πρόβλημα η εύρεση χώρου για μάνιο. Για το 36, 5% των αστέγων, η οικογένεια τους δεν γνωρίζει την κατάστασή τους. Για αυτούς που το γνωρίζουν, η στάση της οικογένειας είναι αδιάφορη κατά ποσοστό 53, 8%, βοηθητική κατά 32,4% και εχθρική κατά 13,8%. Το 45,2% δηλώνει ότι δεν έχει φίλους και το 65,7% ότι δεν έχει ερωτική ζωή. Το 58, 1% των αστέγων του δείγματος δεν έχει καμία ασφάλιση υγείας. Επίσης, το 18,1% έχει αποπειραθεί να αυτοκτονήσει τουλάχιστον μια φορά, ενώ το 48, 5% νιώθει κατά περιόδους έντονη απαισιοδοξία και το 66, 7% νιώθει έντονο άγχος. Το 38,1% δηλώνει ότι κάνει συχνή χρήση αλκοόλ και το 14,35 χρήση ουσιών. Το 20,8% δηλώνει εξαρτημένο από τον τζόγο κατά το παρελθόν. Σύμφωνα με την άποψη των αστέγων, οι κυριότεροι λόγοι που τους οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση είναι τα οικονομικά προβλήματα (29, 8%), η ανεργία (17, 3%) και η ανεπαρκής οικογενειακή στήριξη κατά το ίδιο ποσοστό (Θεοδωρικάκου κ.ά., 2012).

Αρκετοί είναι αυτοί που πιστεύουν ότι μπορεί να διορθωθεί αυτή η κατάσταση και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών πιστεύει ότι ο φορέας που μπορεί να βοηθήσει περισσότερο είναι οι οργανώσεις. Το 62, 9% νιώθει αλληλέγγυα προς τους άλλους άστεγους. Το 17, 5% νιώθει ισότιμα προς την κοινωνία και το 24% θεωρεί ότι έχει φιλική αντιμετώπιση από την κοινωνία. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών πιστεύει ότι η αποτελεσματικότερη λύση του προβλήματος είναι η πρόληψη (Θεοδωρικάκου κ.ά., 2012).

Η παρέμβαση του ελληνικού κράτους σε ζητήματα στέγασης υπήρξε πάντοτε περιορισμένη συγκριτικά με την πληθώρα των εντοπιζόμενων αναγκών. Πιο συγκεκριμένα, η παροχή κοινωνικής κατοικίας αν και σημαντική για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα, δεν συγκαταλέγεται στις υπηρεσίες παροχής άμεσης ή μεταβατικής κατοικίας σε άστεγους αλλά ουσιαστικά, δεν αφορά τις περισσότερες κατηγορίες αστέγων. Έτσι, παρά το γεγονός ότι η πληθυσμιακή ομάδα των αστέγων αποτελεί το πιο φτωχό στρώμα της κοινωνίας, φαίνεται ότι αποκλείεται από την παροχή κοινωνικής κατοικίας και κοινωνικών παροχών καθώς δεν πληροί τα κριτήρια. Τα ισχύοντα κριτήρια πρόσβασης στο κοινωνικό σύστημα επομένως, δεν είναι σύγχρονα και εναρμονισμένα με την σημερινή πραγματικότητα η οποία επιτάσσει νέες πρακτικές (Σαπουνάκης, 1996). Συνήθως, στην Ελλάδα οι παρεμβάσεις πραγματοποιούνταν κυρίως, μετά από κάποια έκτακτη ανάγκη πολέμου ή κάποιας καταστροφής (πλημμύρα, σεισμός κτλ.).

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια που η Ελλάδα βιώνει την οικονομική κρίση παρατηρείται ένα κύμα ανάδυσης κοινωνίας πολιτών και καταγράφονται πολυάριθμες πρωτοβουλίες εταιριών, ιδρυμάτων, συλλόγων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, εθελοντικών ομάδων αλλά και κρατικών και Ευρωπαϊκών προγραμμάτων που σκοπό έχουν να στηρίξουν τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού (Μπουρίκος, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΣΤΕΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Γενικά, στην Ελλάδα, επικρατεί το Νότιο Ευρωπαϊκό μοντέλο κοινωνικής πρόνοιας, όπως και στην Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία. Τα χαρακτηριστικά του μοντέλου είναι (Δαφέρμος & Παπαθεοδώρου, 2011):

- § Κατακερατισμένο και πελατειακό σύστημα
- § Μεγάλα κενά στην κοινωνική προστασία
- § Περιορισμένη εφαρμογή της αρχής της καθολικότητας
- § Σημαντικός ο ρόλος της οικογένειας και των συγγενικών δικτύων στην παροχή της κοινωνικής προστασίας.

Αναφορικά με τους αστέγους, η βασική θεσμική πρόβλεψη για την ανάγκη της κοινωνικής προστασίας των αστέγων κατοχυρώνεται στο άρθρο 26 του Ν. 4052/12 (ΦΕΚ Α' 41, Νόμος Αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του Νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοδοτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για την μείωση του δημόσιου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας, [Σύσταση Ενιαίου Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.- Ιδιωτικά Γραφεία Ευρέσεων Εργασίας (Ι.Γ.Ε.Ε.)- Επιχειρήσεις Προσωρινής Απασχόλησης (Ε.Π.Α.)]»).

Στον Νόμο καθορίζεται η έννοια του αστέγου και αναφέρεται ότι το Υπουργείο με αποφάσεις του καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις υλοποίησης προγραμμάτων για αστέγους, την έκταση και το χρόνο παροχής κοινωνικής προστασίας. Επίσης, καθορίζεται με υπουργικές αποφάσεις το πλαίσιο λειτουργίας των Κέντρων Ημέρας Αστέγων, Κοινωνικών Ξενώνων και άλλων δομών και ειδικότερα οι φορείς υλοποίησης, η στελέχωση, οι κτιριακές προδιαγραφές, η διαδικασία αδειοδότησης και ελέγχου, οι φορείς καταγραφής αστέγων κτλ. Ο Νόμος ορίζει ότι διατίθεται το ποσό των είκοσι εκατομμυρίων ευρώ (20.000.000€) από το Πρωτογενές Πλεόνασμα Γενικής Κυβέρνησης έτους 2013 για την χρηματοδότηση των ανωτέρω προγραμμάτων ή δράσεων. Η παράγραφος 5 του άρθρου 29 του Νόμου αναφέρει ότι προγράμματα ή δράσεις, που χρηματοδοτούνται από τους παραπάνω πόρους, προκηρύσσονται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας με δυνητικούς δικαιούχους τους πιστοποιημένους φορείς παροχής υπηρεσιών στέγασης, σίτισης και κοινωνικής φροντίδας στην ομάδα στόχο των αστέγων. Η υλοποίηση των προγραμμάτων ή δράσεων στέγασης, σίτισης και εν γένει παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας δύναται να πραγματοποιείται με προγραμματικές συμβάσεις μεταξύ του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και των φορέων υλοποίησης.

Στη παράγραφο 9 του άρθρου 29, καθορίζονται οι φορείς υλοποίησης των προγραμμάτων στους οποίους υπάγονται τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα εκκλησιαστικά φιλανθρωπικά ιδρύματα, οι φορείς της Εκκλησίας και τα πιστοποιημένα από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας

σύμφωνα με τον Ν. 2646/1998 νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που αποδεδειγμένα δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών στην ομάδα στόχου των αστέγων. Η παρακολούθηση υλοποίησης των προγραμμάτων ανατίθεται σε μια Επιτροπή από εκπροσώπους σχετικών Υπουργείων. Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 11 του άρθρου 29 του Ν. 4052/12, ως δυνητικό μέσο παροχής υπηρεσιών ή αγαθών στο πλαίσιο των ανωτέρω προγραμμάτων καθιερώνεται η Κοινωνική Επιταγή. Η Κοινωνική Επιταγή ενσωματώνει την αξία συγκεκριμένης κοινωνικής παροχής, η οποία είναι ατομική και παρέχεται στο δικαιούχο του προγράμματος που την ενεργοποιεί αποκλειστικά για την απολαβή των συγκεκριμένων αγαθών ή και υπηρεσιών. Οι προδιαγραφές, η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής των δυνητικών παροχών, η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής των δικαιούχων, οι φορείς υλοποίησης καθώς και κάθε άλλο θέμα που αφορά στην εφαρμογή του παρόντος καθορίζονται με κοινή απόφαση των συναρμόδιων Υπουργών.

Το 2014 ψηφίζεται ο Ν. 4254/2014 που αφορά σε «μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του Ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις». Στην υποπαράγραφο Α.2 του Ν. υπάρχουν κάποιες τροποποιητικές διατάξεις του Ν. 4052/2012 που αφορούν στις δράσεις στέγασης, σίτισης και κοινωνικής φροντίδας για τους αστέγους.

Οι δομές για τους αστέγους χωρίζονται σε δομές που σκοπό έχουν την άμεση και όχι μόνιμη αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης και σε αυτές που παρέχουν μια πιο μόνιμη στέγαση. Οι κοινωνικές δομές και παρεμβάσεις πραγματοποιούνται, κυρίως, σε τοπικό επίπεδο μέσω της συνεργασίας των τοπικών φορέων με την εκκλησία και διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Πιο συγκεκριμένα, οι κοινωνικοί φορείς είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού (Δήμοι, Περιφέρειες, Δημοτικά/ Περιφερειακά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Κοινωφελείς Επιχειρήσεις, και αντίστοιχες υπηρεσίες και φορείς των Περιφερειών), Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) πιστοποιημένα στο πλαίσιο του Ν. 2646/98 και Καταναλωτικές Οργανώσεις που εντάσσονται στο μητρώο της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή (ΚΕΔΕ, 2015).

Αξίζει να αναφερθεί ότι μαζί με τους τρεις πυλώνες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών που είναι το κράτος, η αγορά και οι ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, συμβάλλει καθοριστικά και ο λεγόμενος τέταρτος πυλώνας που είναι ο προνοιακός εθελοντισμός (Μπουρίκος, 2013). Η προσφορά των άτυπων εθελοντικών ομάδων στην παρεχόμενη κοινωνική πρόνοια εντοπίζεται μέσω της προστιθέμενης αξίας που περιγράφεται ως εξής (Μπουρίκος, 2013):

- § Παροχή εναλλακτικών υπηρεσιών
- § Καινοτομική δράση και ικανότητα
- § Συνηγορία υπέρ περιθωριοποιημένων ομάδων
- § Ευελιξία και ανταποκρισιμότητα στις κοινωνικές ανάγκες της γειτονιάς και περιορισμένων χωρικών ενοτήτων
- § Εγγύτητα με την τοπική κοινότητα- καλύτερη πρόσβαση
- § Διατήρηση ριζοσπαστικής στάσης έναντι κοινωνικών προβλημάτων
- § Ενισχυμένη αίσθηση συμμετοχής
- § Έλλειψη γραφειοκρατίας
- § Αναίρεση / εξουδετέρωση του στίγματος του εξυπηρετούμενου

- § Μεγαλύτερες αντιστάσεις τόσο στην εισβολή του κράτους (θεσμοποίηση) όσο και στην εισβολή της αγοράς (εμπορευματοποίηση).

Δομές για την άμεση αντιμετώπιση της φτώχειας και της έλλειψης στέγης:

- § Κοινωνικό Παντοπωλείο: κατάσταση για διανομή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης σε ωφελουμένους
- § Ανοιχτό κέντρο ημερήσιας υποδοχής αστέγων: δομή προσωρινής ημερήσιας διαμονής αστέγων
- § Υπνωτήριο: Δομή διανυκτέρευσης αστέγων
- § Δομή παροχής Συσσιτίων: για την τροφοδοσία γευμάτων σε ωφελούμενα άτομα
- § Κοινωνικό φαρμακείο: παροχή δωρεάν φαρμάκων, υγειονομικού υλικού και λοιπών παραφαρμακευτικών προϊόντων
- § Δημοτικός Λαχανόκηπος: Έκταση ενιαίου αρδευόμενου και περιφραγμένου αγροκτήματος, η οποία κατανέμεται σε ισομερή τεμάχια σε ωφελούμενα άτομα, προκειμένου να τα καλλιεργήσουν με αποκλειστικό σκοπό την σίτισή τους
- § Τράπεζα χρόνου: Δομή συναλλαγής ωφελουμένων για τις ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών με μονάδες εναλλακτικού συστήματος.
- § Γραφείο Διαμεσολάβησης: Δομή παροχής πληροφόρησης και υπηρεσίες διευκόλυνσης σε ωφελούμενα άτομα σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι Κοινωνικές Δομές και σχετικά με την προώθησή τους στις αντίστοιχες δομές με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες τους (ΕΠΕΚΑ, 2012).

Σύμφωνα με έρευνα της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ, 2012), οι κοινωνικές δημοτικές δομές πλησιάζουν τις 3.000. Κάποιες υλοποιούνται από τα Νομικά Πρόσωπα του Δήμου και κάποιες απευθείας από την κοινωνική υπηρεσία του. Συνολικά έχουν καταγραφεί 380 διαφορετικές κοινωνικές παρεμβάσεις των δήμων. Το 23% περίπου της κοινωνικής δραστηριότητας των δήμων αφορά σε κοινωνικά παντοπωλεία και διανομή τροφίμων. Η υποστήριξη των αστέγων, ωστόσο, καλύπτει μόνο το 7% και περιλαμβάνει την παροχή στέγης, ένδυση, υπόδηση και καθαριότητα. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας, παρατηρείται μια τάση παροχής ολοκληρωμένων κοινωνικών υπηρεσιών, γεγονός που προσδίδει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Οι προσπάθειες που καταβάλλονται από τους δήμους είναι μεγάλες, ιδιαίτερα αν εκτιμήσουμε το γεγονός ότι οι νέες κοινωνικές παρεμβάσεις, όπως τα κοινωνικά παντοπωλεία, τα κοινωνικά φαρμακεία κτλ., δεν έχουν κάποιου είδους χρηματοδότηση. Ένα γενικό επίσης, συμπέρασμα είναι ότι παρά την μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλεται, υπάρχουν δυνατότητες βελτίωσης και αποτελεσματικότερης παροχής κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Στην Ελλάδα υπάρχουν συνολικά 780 θέσεις για ασυνόδευτα ανήλικα και οικογένειες (Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ, 2013).

Όλοι οι αρμόδιοι φορείς με τις κατάλληλες δομές πλέκουν το δίκτυο Κοινωνικής προστασίας για τους αστέγους και δρουν σύμφωνα με τους στόχους και τους πυλώνες της Εθνικής Στρατηγικής για την φτώχεια και την κοινωνική ένταξη. Οι βασικοί πυλώνες είναι (Remaco A.E., 2014):

- § Πρόσβαση σε βασικά αγαθά και κατοχύρωση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης μέσω εισοδηματικής / επιδοματικής στήριξης

- § Παροχή ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας
- § Ενεργοποίηση μέσω μέτρων προώθησης στην απασχόληση και στην κοινωνική ένταξη.

3.2 ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) αποτελούν τους βασικούς φορείς για την υλοποίηση προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας και Πρόνοιας, παρέχοντας τις αντίστοιχες υπηρεσίες μέσω των κατάλληλων δομών σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους φορείς, που παρουσιάζονται παρακάτω. Αναφέρονται παρακάτω οι Ξενώνες στον Πειραιά και στον Δήμο Αθηναίων:

§ Ξενώνας Αστέγων «Ανακούφιση»

Λειτουργεί στα πλαίσια της δράσης της Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά (ΚΟ.Δ.Ε.Π.). Πρόκειται για ένα κτίριο 900 τ.μ. που μπορεί να φιλοξενήσει 41 συνολικά άτομα σε δίκλινα και τρίκλινα δωμάτια. Ο Ξενώνας διαθέτει κοινόχρηστες τουαλέτες και ντους, χώρο εστίασης, χώρο αποθήκευσης, πλήρως εξοπλισμένο χώρο πλυντηρίου/ σιδερωτηρίου, γραφείο κοινωνικής υπηρεσίας και γραφείο υποδοχής (ΚΟ.Δ.Ε.Π.)

§ Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας Δήμου Αθηναίων (αναλύεται παρακάτω στα Προγράμματα).

«Κλίμακα»

Η Κλίμακα είναι Μη Κυβερνητικός Οργανισμός και πιο συγκεκριμένα, φορέας Ανάπτυξης Ανθρώπινου & Κοινωνικού Κεφαλαίου για την Αντιμετώπιση του Κοινωνικού Αποκλεισμού. Ιδρύθηκε το 2000, ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που παρέχει υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. Η Κλίμακα στοχεύει στο να καταστεί η ψυχική υγεία εφικτή σε όλους, καθώς αποτελεί βασικό παράγοντα της ευημερίας. Οι βασικές αξίες της Κλίμακας είναι ο αυτοπροσδιορισμός, η ποικιλομορφία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η δημιουργικότητα, η κοινωνική ευθύνη και η ακεραιότητα (Κλίμακα).

Η Κλίμακα λειτουργεί μονάδες ψυχικής υγείας υπό την μορφή οικοτροφείων, ξενώνων, προστατευμένων διαμερισμάτων, κινητών μονάδων και κέντρων ημέρας. Η Κλίμακα αναπτύσσει δράσεις για την αντιμετώπιση των γενεσιουργών αιτιών και των επιπτώσεων του κοινωνικού αποκλεισμού που υφίστανται οι ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, καθώς και τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο (άνεργοι, άποροι, πρόσφυγες, μονογονεϊκές οικογένειες που είναι εν δυνάμει άστεγοι). Το σκεπτικό πίσω από αυτές τις δράσεις είναι το διαπιστωμένο γεγονός ότι «η περιθωριοποίηση ατόμων και ομάδων οφείλεται σε αδυναμία του κοινωνικού συστήματος να τους εντάξει και όχι σε αδυναμία των ίδιων να ενταχθούν» (Κλίμακα).

Ένα μεγάλο μέρος της δράσης της Κλίμακας αφορά τη στήριξη ατόμων που διαβιούν στο δρόμο ή σε ανεπαρκής ή ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης μέσω της υλοποίησης του Προγράμματος Στήριξης ανέργων που περιλαμβάνει έρευνα, πρόληψη, ευαισθητοποίηση, αγωγή κοινότητας, εκπαίδευση, street work, κάλυψη των βασικών αναγκών επιβίωσης (φιλοξενία, σίτιση, ιατρική- ψυχιατρική στήριξη, συμβουλευτική, νομική αγωγή κτλ.) και υπηρεσίες για την εργασιακή αποκατάσταση και επανένταξη των αστεγών στον κοινωνικό ιστό. Η Κλίμακα παρεμβαίνει, επίσης, με προτάσεις προς τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας για αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης στέγης. Η Κλίμακα προσεγγίζει το πρόβλημα ολιστικά, στοχεύοντας ουσιαστικά στην ενίσχυση των προσπαθειών των ίδιων των ατόμων για βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους. Οι δομές του Προγράμματος στήριξης των αστεγών είναι:

§ Κέντρο Ημέρας Αστεγών

Το κέντρο λειτουργεί ως ένας πολυχώρος «στέκι πρώτης γραμμής» για τους αστεγούς της Αθήνας. Οι δράσεις του κέντρου είναι:

- Ιατρικές υπηρεσίες
- Ψυχιατρική εκτίμηση, θεραπεία και παρακολούθηση
- Ψυχολογική υποστήριξη
- Υποστήριξη στην διεκπεραίωση κοινωνικών- προνοιακών και νομικών ζητημάτων
- Οριζόντια συνεργασία με άλλους κοινωνικούς φορείς και παραπομπή περιστατικών στους αρμόδιους φορείς
- Ξεκούραση και φροντίδα προσωπικής υγιεινής (χώροι για λουτρό, ξύρισμα, πλύσιμο ρούχων)
- Παροχή ειδών πρώτης ανάγκης (ρουχισμός, υπόδηση, κουβέρτες φάρμακα κτλ.)
- Δείπνο δυο φορές την εβδομάδα, ενώ καθημερινά προσφέρονται συμπληρώματα διατροφής (γάλα, γιαούρτια, φρούτα, χυμοί) αλλά και καφέδες αναψυκτικά και τσιγάρα (ανάλογα με την διαθεσιμότητα)
- Διοργάνωση κοινωνικών και ψυχαγωγικών εκδηλώσεων, εκδρομών, διακοπών
- Επιμόρφωση σε θέματα αγωγής υγείας
- Άμεση βοήθεια και φιλοξενία σε επείγοντα προβλήματα υγείας
- Φιλοξενία και φροντίδα αστεγών σε 24ώρη βάση σε ημέρες καύσωνα ή παγετού (Κλίμακα).

§ Ξενώνας

Ο ξενώνας συστεγάζεται με το Κέντρο Ημέρας, είναι δυναμικότητας 10 ατόμων και παρέχει την δυνατότητα βραχύχρονης διαμονής σε ενήλικους αστεγούς ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, θρησκείας κτλ.. Δίνεται προτεραιότητα στα άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας. Πρόκειται για τον μοναδικό ψυχιατρικό ξενώνα αστεγών που λειτουργεί στην Ελλάδα. Εκτός από προσωρινή στέγη προσφέρει πολύπλευρη υποστήριξη για το σύνολο των αναγκών των αστεγών, όπως στέγη διατροφή, ένδυση, ψυχολογική και ιατρική φροντίδα, φαρμακευτική αγωγή, επίλυση διαπροσωπικών προβλημάτων, επίλυση κοινωνικοπρονοιακών ζητημάτων, νομική αρωγή, κοινωνικοποίηση, επαγγελματική αποκατάσταση, κτλ., σε εξατομικευμένο επίπεδο (Κλίμακα, Ιστοσελίδα).

§ Εργαστήριο ανακύκλωσης χαρτιού

Πρόκειται για ένα εργαστήριο κοινωνικής οικονομίας με δραστηριότητες για την συλλογή και μεταπώληση χαρτιού προς ανακύκλωση στο οποίο απασχολούνται οι ωφελούμενοι του προγράμματος. Η δράση αυτή στοχεύει στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση των ωφελουμένων, μέσω της διαδικασίας επίτευξης στόχων και της συμμετοχικής διαδικασίας, και επιπλέον στην οικονομική στήριξη των ωφελουμένων μέσα από τα έσοδα της δράσης (Κλίμακα).

§ Έρευνα

Η Κλίμακα πραγματοποίησε την πρώτη ποσοτική έρευνα στην Ελλάδα για την καταγραφή του φαινομένου της έλλειψης στέγης στην Αθήνα, την Θεσσαλονίκη, την Πάτρα και την Λάρισα. Στόχος της έρευνας να καταγραφούν οι άστεγοι στις πόλεις αυτές, οι διάφορες εκφάνσεις του φαινομένου και να διερευνηθούν οι συνθήκες διαβίωσης στον δρόμο. Με βάση αυτό το ερευνητικό έργο, η Κλίμακα παρεμβαίνει με την πρόταση στρατηγικών αντιμετώπισης του φαινομένου της έλλειψης στέγης. Επίσης, έχει αναπτύξει συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Εθνικών Οργανισμών που ασχολούνται με τους αστέγους (FEANTSA), συμμετέχοντας στην ενίσχυση των ευρωπαϊκών δικτύων (Κλίμακα).

Παράλληλες δράσεις είναι:

§ Παρέμβαση στο δρόμο- streetwork

Στα πλαίσια αυτής της δράσης, η Ομάδα παρέμβασης πραγματοποιεί εξορμήσεις streetworking στις περιοχές της Αθήνας και του Πειραιά, όπου διαβιούν άστεγοι και παρέχει είδη πρώτης ανάγκης, ενημέρωση για τα προγράμματα που τους αφορούν και επίσης, καταγράφει τα προβλήματα που υπάρχουν (Κλίμακα).

§ Εκπαίδευση- ενημέρωση – ευαισθητοποίηση

Στα πλαίσια αυτής της δράσης ενημερώνονται και εκπαιδεύονται εθελοντές και επαγγελματίες υγείας σε ζητήματα σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό, με τις προσεγγίσεις αντιμετώπισης και την μέθοδο του streetwork (Κλίμακα).

«Praksis»

Η Praksis είναι μια ανεξάρτητη Μη Κυβερνητική Οργάνωση που στόχο έχει το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και ιατρικής δράσης. Με βασικούς άξονες την πρόληψη, την άμεση παρέμβαση και την άσκηση πίεσης και διεκδίκηση δικαιωμάτων, η Praksis στοχεύει στην καταπολέμηση του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους. Γενικά, οι ωφελούμενοι των δράσεων της Praksis είναι κάθε συνάνθρωπος που βιώνει κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό και αποκλείεται από βασικά αγαθά, όπως Έλληνες άποροι, άστεγοι, ανασφάλιστοι, οικονομικοί μετανάστες, αιτούντες άσυλο/πρόσφυγες, ασυνόδευτα παιδιά, θύματα διεθνικής σωματεμπορίας (trafficking), εκδιδόμενα άτομα, παιδιά του δρόμου, χρήστες ναρκωτικών ουσιών, roma, οροθετικοί, κρατούμενοι, αποφυλακισμένοι, ελληνικές οικογένειες που πλήττονται από την οικονομική κρίση κτλ. Η Praksis δραστηριοποιείται σε όλη την Ελλάδα με κινητές μονάδες, αλλά, κυρίως, στην

Αθήνα, στην Κεντρική Μακεδονία, στο νησί της Λέσβου και στην Πάτρα, όπου διατηρούν σταθερές μονάδες. Παράλληλα, έχει αναπτύξει συνεργασία με ευρωπαϊκά δίκτυα μέσω προγραμμάτων για μια πιο συντονισμένη και ολιστική προσέγγιση στο φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού (Praksis, Ιστοσελίδα).

Οι δομές και οι παρεμβάσεις της Praksis είναι οι εξής:

- § Πολυιατρεία
- § Κέντρα Ημερήσιας Υποδοχής
- § Κοινωνική Κατοικία
- § Στέγη/ Διαμερίσματα φιλοξενίας αιτούντων άσυλο
- § Στέγη plus (+)/ ξενώνας ασυνόδευτων ανηλίκων
- § Κέντρα Ημέρας ασυνόδευτων ανηλίκων
- § Κέντρα αλληλεγγύης
- § Ιατρικές κινητές ομάδες στα σύνορα
- § Κινητή μονάδα ενημέρωσης, συμβουλευτικής και εξέτασης για τον HIV και την ηπατίτιδα C
- § Τηλεφωνική γραμμή ενημέρωσης για ηπατίτιδες (B, C) και HIV
- § Παρεμβάσεις στον δρόμο (streetwork) για ασυνόδευτα ανήλικα, αστέγους, θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, χρήστες ουσιών.

Μέσω αυτών των δομών, η Praksis προσφέρει τις εξής υπηρεσίες:

- § Άμεση και δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- § Βασικές υπηρεσίες υγιεινής (ντους, hygiene kit, ρούχα, τρόφιμα)
- § Ψυχολογική υποστήριξη
- § Κοινωνική υποστήριξη (συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες)
- § Εργασιακή συμβουλευτική και προώθηση στην εργασία
- § Νομική συμβουλευτική
- § Οικονομική ενίσχυση σε συγκεκριμένα προγράμματα
- § Συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες
- § Στέγαση

Κέντρο Υποδοχής Αστέγων Δήμου Αθηναίων (Κ.Υ.Α.Δ.Α.)

Πρόκειται για δημοτικό ίδρυμα «Κέντρο Υποδοχής Αστέγων Δήμου Αθηναίων» που ξεκίνησε την λειτουργία του τον Νοέμβριο του 2005. Σήμερα λειτουργεί με την ονομασία «Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηνών». Το Κέντρο Υποδοχής Αστέγων Δήμου Αθηναίων (Κ.Υ.Α.Δ.Α.) στοχεύει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων στέγασης, σίτισης, υγείας και επανένταξης των αστέγων που ζουν στην Αθήνα αλλά και η υποστήριξη των πολιτών και των οικογενειών που ενώ δεν είναι άστεγοι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην καθημερινότητά τους. Τα προγράμματα υποστήριξης των ευπαθών ομάδων υλοποιούνται από την κοινωνική υπηρεσία του Κέντρου Υποδοχής Αστέγων Δήμου Αθηναίων (Κ.Υ.Α.Δ.Α.). Τα προγράμματα είναι τα εξής:

- § Ανοιχτό Κέντρο σίτισης
- § Στέγαση – Ξενώνες
- § Κοινωνικό Παντοπωλείο
- § Κοινωνικό Φαρμακείο
- § Αθηναϊκή Αγορά

- § Κόμβος Αλληλοβοήθειας Πολιτών
- § Πρόγραμμα «Αλληλεγγύη στην οικογένεια

Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (ΕΕΣ)

Ο τομέας Κοινωνικής Πρόνοιας του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού συστάθηκε το 1964, με σκοπό την παροχή Κοινωνικών Υπηρεσιών, μέσω διαφόρων προγραμμάτων. Οι στόχοι των δραστηριοτήτων του Τομέα είναι:

- § Η μελέτη των κοινωνικών αναγκών, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων για την αντιμετώπισή τους
- § Προστασία των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων
- § Η ανάληψη καινοτόμων στοχευμένων δράσεων που να ανταποκρίνονται στις αυξανόμενες κοινωνικές απαιτήσεις.
- § Η αξιοποίηση εθνικών και κοινοτικών πόρων για την εφαρμογή σύγχρονων προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των ευάλωτων ατόμων.
- § Η ενδυνάμωση και ενεργοποίηση των Κοινωνικών Υπηρεσιών στην Περιφέρεια.
- § Η εκπαίδευση και επιμόρφωση εθελοντών και στελεχών για την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- § Η ενεργός συμμετοχή σε καταστάσεις εκτάκτων αναγκών.

Ο Τομέας Κοινωνικής Πρόνοιας πραγματοποιεί διάφορα προγράμματα, όπως:

- § Προγράμματα Ψυχοκοινωνικής Στήριξης και Συμβουλευτικής για μακροχρόνιους ανέργους, μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα με αναπηρίες, αστέγους, μετανάστες, πρόσφυγες κτλ.
- § Κοινωνικός Ξενώνας Αστέγων
- § Υπηρεσίες κοινοτικής φροντίδας για ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρίες
- § Παρεμβάσεις σε καταστάσεις μαζικών αφίξεων αιτούντων άσυλο (Κινητή μονάδα παρέμβασης σε σημεία εισόδου της χώρας, Νομική Συνδρομή και Ψυχοκοινωνική Στήριξη σε αιτούντες άσυλο)
- § Προγράμματα κοινωνικής ένταξης αιτούντων άσυλο και προσφύγων, μέσω πολλαπλών δράσεων (Πολυδύναμο Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης και Ενσωμάτωσης Προσφύγων, Διαπολιτισμικό Κέντρο Λαυρίου, Κοινοτική Πρωτοβουλία «Equal – Αναπτυξιακή Σύμπραξη Ακτινεργία» (ΕΕΣ, Ιστοσελίδα)

Γιατροί του Κόσμου

Οι Γιατροί του Κόσμου- Ελλάδας ιδρύθηκαν το 1990 και αποτελούν μια ιατρική, ανθρωπιστική Μη κυβερνητική οργάνωση, μέλος του Διεθνούς Δικτύου των Γιατρών του Κόσμου το οποίο αποτελείται από 15 αντιπροσωπείες. Βασική αρχή της δράσης των Γιατρών του Κόσμου είναι ότι κάθε ανθρώπινη ύπαρξη έχει δικαίωμα στην ανθρωπιστική βοήθεια ανεξάρτητα από το φύλο, την καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, τη θρησκεία την ιδεολογία ή πολιτική πεποίθηση (Γιατροί του Κόσμου, Αρχική Σελίδα). Στα πλαίσια της δράσης τους έχουν δημιουργήσει πλήθος από προγράμματα μεταξύ των οποίων είναι και το πρόγραμμα Αστέγων, όπως περιγράφεται παρακάτω. Από τις δομές που εντάσσονται στους Γιατρούς του Κόσμου, υπάρχει και το Υπνωτήριο Αστέγων που αφορά την στήριξη των αστέγων:

§ Υπνωτήριο Αστέγων

Το έργο «Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας στο Δήμο Αθηναίων» υλοποιείται στα πλαίσια του προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Προωθεί την ανάπτυξη και λειτουργία ενός διευρυμένου δικτύου Κοινωνικών Δομών Άμεσης Αντιμετώπισης της Φτώχειας. Στο πλαίσιο αυτού του δικτύου έχει δημιουργηθεί και το Υπνωτήριο Αστέγων, στην Ακαδημία Πλάτωνος. Το υπνωτήριο λειτουργεί καθημερινά με σταθερό ωράριο (21:00 μμ- 12:00 πμ) και προσφέρει διανυκτέρευση σε τουλάχιστον 50 αστέγους την ημέρα. Η κοινωνική δομή στελεχώνεται από διοικητικούς υπαλλήλους, προσωπικό καθαριότητας και κοινωνικό λειτουργό (Γιατροί του Κόσμου, Υπνωτήριο Αστέγων).

Επίσης, το τμήμα της Κοινωνικής Υπηρεσίας των Γιατρών του Κόσμου παρέχει υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης και συμβουλευτικής στους επωφελούμενους του Προγράμματος, σύμφωνα με τις αρχές της Διαμεθοδικής Κοινωνικής Εργασίας και σε συνεργασία με ένα οργανωμένο δίκτυο κρατικών υπηρεσιών και μη κυβερνητικών οργανώσεων (Γιατροί του Κόσμου, Υπνωτήριο Αστέγων).

Εκκλησία της Ελλάδος

Η Εκκλησία της Ελλάδος πραγματοποιεί φιλανθρωπικό έργο μέσω κοινωνικών δομών σε όλη την Ελλάδα, σε ενοριακό επίπεδο. Οι ξενώνες που λειτουργεί η Εκκλησία της Ελλάδος είναι (Εκκλησία της Ελλάδος, Ξενώνες):

- Ξενώνας «Αλληλεγγύη» για κακοποιημένες γυναίκες
- Ξενώνας απόρων Ι.Ν. Αγίων Ασωμάτων, Θησείο
- Ξενώνας αστέγων Ι.Ν. Αγίων Ασωμάτων, Θησείο
- Ξενώνας Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου, Κολωνός
- Στέγη Αστέγων σε συνεργασία με τον Δήμο Πατρών, Πάτρα
- Ξενώνας «Άγιος Ευστάθιος», Ύδρα

Επίσης, στα πλαίσια του κοινωνικού έργου της Εκκλησίας της Ελλάδος υπάρχουν 191 σημεία διανομής φαγητού σε άστεγους και απόρους σε όλη την Ελλάδα (Εκκλησία της Ελλάδος, Διανομή φαγητού). Συγκεκριμένα στην περιοχή της Αθήνας, λειτουργούν 80 Κέντρα Ενοριακής Αγάπης, σε 80 ενορίες (Οδηγός Επιβίωσης, Κλίμακα).

Παρακάτω παρουσιάζεται αναλυτικά το κοινωνικό έργο της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών (Ι.Α.Α.).

§ Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών (Ι.Α.Α.)

Η Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών (Ι.Α.Α.) πραγματοποιεί φιλανθρωπικό έργο και μέσα από δράσεις, προγράμματα και διάφορα ιδρύματα εξυπηρετεί καθημερινά ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Το φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών πραγματοποιείται από την Χριστιανική Αλληλεγγύη και την φιλανθρωπική εταιρεία «ΑΠΟΣΤΟΛΗ». Τα Ιδρύματα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής που

αφορούν τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες είναι η Στέγη Φιλοξενίας εκτάκτων περιστατικών, το Κίνημα Αγάπης και το Ταβιθά (I.A.A., Φιλανθρωπικό έργο). Επίσης, υπάρχει και το Φιλόπτωχο Ταμείο της I.A.A., στα πλαίσια του οποίου πραγματοποιείται το πρόγραμμα στήριξης ανέργων, με δομές φιλοξενίας που βρίσκονται στο Κεραμικό (Φιλόπτωχο). Το Φιλόπτωχο Ταμείο λειτουργεί, επίσης, 2 κοινωνικά φαρμακεία, κοινωνική υπηρεσία με κοινωνικούς λειτουργούς για την υποστήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, βρεφονηπιακό σταθμό, κινητή μονάδα υγείας και κατάστημα ιμάτιο για ένδυση (Φιλόπτωχο).

Κάποιες από τις προτεραιότητες της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών για την περίοδο 2010-2015, που αφορούν την καταπολέμηση της φτώχειας και το πρόβλημα των αστέγων είναι (I.A.A., Φιλανθρωπικό έργο):

- § Ενίσχυση και αναβάθμιση του προγράμματος σίτισης και των ενοριών της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών (I.A.A.). Αξίζει να αναφερθεί ότι ήδη, διανέμονται 10.000 μερίδες φαγητού ημερησίως σε 74 σημεία στην περιοχή της Αθήνας. Πρόκειται για τα λεγόμενα Γεύματα Αγάπης.
- § Ενίσχυση του προγράμματος Ταβιθά που αφορά στην ένδυση προσφύγων, μεταναστών και απόρων
- § Ανοικτή γραμμή καταπολέμησης της φτώχειας μέσω τηλεφωνικού κέντρου
- § Ίδρυση δικτύου Κοινωνικών Παντοπωλείων
- § Επαγγελματική ένταξη ευάλωτων ομάδων πληθυσμού (ΑμΕΑ, μεταναστών, Μακροχρόνια ανέργων, ατόμων σε κατάσταση φτώχειας κτλ.)
- § Λειτουργία πολυδύναμου κέντρου για την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων
- § Ψηφιακό Κέντρο συμβουλευτικής υποστήριξης της κοινωνικής επανένταξης και της απασχόλησης ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων
- § Παροχή υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού μέσω Κινητών Μονάδων παροχής υπηρεσιών πρωτοβάθμιας υγείας και περίθαλψης προς αστέγους, μετανάστες κτλ.
- § Παροχή υπηρεσιών πρόνοιας και κοινωνικής υποστήριξης σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού με την δημιουργία Κέντρου Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας για την υποστήριξη ατόμων σε κρίση
- § Αμφίδρομη διαδικτυακή πλατφόρμα ψυχολογικής υποστήριξης και συμβουλευτικής καθοδήγησης για εφήβους
- § Πρόγραμμα δικτύωσης εκκλησιαστικών δομών Ψυχικής Υγείας και κατάρτισης στελεχών προσωπικού, εκπαιδευτών και φροντιστών.
- § Ενίσχυση του εθελοντισμού και αύξηση της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας
- § Ανάπτυξη προγραμμάτων κατάρτισης εκκλησιαστικών στελεχών για την ορθή και αποτελεσματική αντιμετώπιση των αναγκών ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), είναι κρατικός Οργανισμός (Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, Ν.Π.Δ.Δ.) με έδρα την Αθήνα και υπάγεται στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Στόχος του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) είναι ο συντονισμός του δικτύου που

παρέχει υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης σε άτομα, οικογένειες, ομάδες που αντιμετωπίζουν σοβαρή κοινωνική- συναισθηματική κρίση και έχουν ανάγκη από άμεση ψυχοκοινωνική υποστήριξη (ΕΚΚΑ, ενημερωτικό φυλλάδιο). Οι κύριες υπηρεσίες του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) είναι:

- § Τηλεφωνική γραμμή άμεσης κοινωνικής βοήθειας 197 (24 ώρες)
- § Τηλεφωνική γραμμή παιδικής προστασίας 1107
- § Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης (Κ.Κ.Σ.)

Λειτουργούν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Υποδέχονται και αξιολογούν περιστατικά και προσφέρουν ψυχολογική υποστήριξη και πληροφόρηση για όλα τα θέματα κοινωνικής πρόνοιας. Επίσης, παραπέμπουν και διασυνδέουν τους εξυπηρετούμενους με τις κατάλληλες υπηρεσίες του Δικτύου Κοινωνικής Προστασίας. Είναι στελεχωμένα με ειδικούς επιστήμονες και λειτουργούν 5 ημέρες την εβδομάδα (ΕΚΚΑ, Κέντρα Κοινωνικής Υποστήριξης).

§ Υπηρεσία Άμεσης Παρέμβασης (επιτόπια παρέμβαση)

Οι παρεμβάσεις γίνονται με αυτοκίνητο από εξειδικευμένο προσωπικό στο σημείο που καταγγέλλεται ένα περιστατικό. Περιλαμβάνει και την Υπηρεσία Υποδοχής η οποία παρέχει άμεση κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη και προσωρινή φιλοξενία.

§ Ξενώνες Υποδοχής- Καταφύγια Προστατευμένης Φιλοξενίας

Λειτουργούν ξενώνες σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη προσφέροντας προσωρινή φιλοξενία (στέγη, φροντίδα και προστασία) σε ευάλωτες ομάδες και πληθυσμούς. Πιο συγκεκριμένα, λειτουργούν (ΕΚΚΑ, Ξενώνες Υποδοχής):

- 2 Ξενώνες Υποδοχής – Καταφύγια στην Αττική για γυναίκες (και τα παιδιά τους) θύματα ενδοοικογενειακής βίας και κακοποίησης
- 2 Ξενώνες – Καταφύγια με ομάδα στόχο γυναίκες με τα παιδιά τους που λειτουργούν από τον Ιούλιο 2013 έως το Δεκέμβριο 2015 ένας στην Αττική και ένας στην Θεσσαλονίκη στο πλαίσιο του Εθνικού Συμβουλίου Ποιότητας για την Ανάπτυξη (ΕΣΠΑ) 2007-2013 σε συνεργασία με και με τη χρηματοδότηση της Γ. Γραμματείας Ισότητας.
- 1 Κοινωνικός Ξενώνας για αστέγους με τα παιδιά τους στην Αττική
- 1 Κοινωνικός Ξενώνας για Παλιννοστούντες Ομογενείς οικονομικά αδύνατους στην Αττική
- 3 Ξενώνες Υποδοχής και Καταφύγια για ανήλικους Θύματα ενδοοικογενειακής βίας κακοποίησης παραμέλησης και εγκατάλειψης, ένας στην Αττική και 2 στην Θεσσαλονίκη, που λειτουργούν σε κτίρια του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) σε συνεργασία με Εθελοντικές Οργανώσεις («Άρσις» και «Χαμόγελο του Παιδιού»).
- 1 Ξενώνας Υποδοχής και Καταφύγιο για ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες στην περιοχή της Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την «Άρσις».
- 1 Κοινωνικός Ξενώνας Αστέγων στο Κέντρο της Αθήνας σε συνεργασία με τον Ερυθρό Σταυρό με χρηματοδότηση του Υπ. Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης.
- 1 Ξενώνας Υποδοχής και Καταφύγιο στον Πειραιά για την προστατευμένη φιλοξενία και κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία

- 2 Ξενώνες Υποδοχής Καταφύγια για την Φιλοξενία προσφύγων αιτούντων άσυλο σε περιοχές της Δυτικής και Βόρειας Αθήνας.

§ Υπηρεσία Διαχείρισης κρίσεων

Παρεμβαίνει σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών και ατυχημάτων με μεγάλο αριθμό θυμάτων και παρέχει κοινωνική και ψυχολογική στήριξη.

Αξίζει να αναφερθεί και το «e- pronoia για τον πολίτη» που είναι μια ηλεκτρονική πλατφόρμα διασύνδεσης και διαδραστικότητας των Υπηρεσιών Πρόνοιας, Διαδικτυακή Πύλη Πρόνοιας για την εξυπηρέτηση του πολίτη και Σύστημα Ηλεκτρονικής αναφοράς, παρακολούθησης και Αξιολόγησης δράσεων Κοινωνικής Φροντίδας και Αλληλεγγύης. Εντάσσεται στο Εθνικό Συμβούλιο Ποιότητας για την Ανάπτυξη (ΕΣΠΑ) 2007- 2013 στα πλαίσια του προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση». Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από εθνικούς πόρους (ΕΚΚΑ, e- pronoia). Σκοπός του προγράμματος είναι η καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών που χρήζουν των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και την υποστήριξη της λειτουργίας του τομέα Πρόνοιας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Επίσης, στοχεύει στη βελτίωση της λειτουργίας των παρεχόμενων υπηρεσιών των φορέων παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας της χώρας (ΕΚΚΑ, e-pronoia Σκοπός).

«Άρσις»

Πρόκειται για μια κοινωνική μη κυβερνητική οργάνωση υποστήριξης νέων με κέντρα στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Βόλο, Κοζάνη, Αλεξανδρούπολη και άλλες πόλεις, που δραστηριοποιείται από το 1992. Βασικός σκοπός της δράσης της είναι η πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων (Άρσις, Ταυτότητα). Στο πλαίσιο της δράσης της «Άρσις» λειτουργούν οι εξής υπηρεσίες κατά της φτώχεια και της έλλειψης στέγης:

§ Ξενώνες Φιλοξενίας

Με την χρηματοδότηση του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας λειτουργεί 4 ξενώνες για την φιλοξενία ανηλίκων (Άρσις, ξενώνες φιλοξενίας):

- Το Σπίτι ΆΡΣΙΣ: φιλοξενία ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο
- Μέτοικος – Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων: φιλοξενία ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο

§ Υπνωτήριο Αστέγων

Απευθύνεται σε άτομα που διαβιούν σε συνθήκες αστεγότητας και τους παρέχει την δυνατότητα προσωρινής φιλοξενίας από τις 19:00 μμ έως τις 9:00 πμ όλες τις ημέρες της εβδομάδας. Ο ειδικά διαμορφωμένος χώρος μπορεί να φιλοξενήσει έως 74 άτομα άνδρες και γυναίκες, καθημερινά (Άρσις, Υπνωτήριο Αστέγων).

«Ανθρώπινοι- άνθρωποι»

Είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία που συστάθηκε τον Ιούνιο 2012, με σκοπό την συμπαράσταση και υποστήριξη των ανθρώπων που έχουν ανάγκη, την ευαισθητοποίηση για την προστασία του περιβάλλοντος και την προαγωγή της κοινωνικής αλληλεγγύης. Βασική δράση είναι η ανεύρεση και επισκευή κατάλληλων χώρων για την στέγαση ανέργων και άπορων οικογενειών και ατόμων σε συνεργασία με τους αντίστοιχους δήμους. Στα πλαίσια της δράσης της εταιρίας λειτουργεί (Εναλλακτικός):

- § Η Πολυκατοικία Αλληλεγγύης: λειτουργεί με ιδιωτική πρωτοβουλία και μπορεί να φιλοξενήσει τουλάχιστον 15 οικογένειες αστέγων.

Άλλες πρωτοβουλίες για αστέγους

- § Οι φίλοι των Αστέγων

Πρόκειται για ένα σωματείο που ξεκίνησε το 1995 με πρωτοβουλία ιδιωτών πολιτών μοιράζοντας τρόφιμα σε αστέγους και πλέον πραγματοποιεί οργανωμένα συσσίτια κάθε Πέμπτη στις 15:00 στο Άγαλμα της Αθηνάς βοηθώντας όχι μόνο ανέργους αλλά και άπορους και άνεργους ("Οι φίλοι των Αστέγων").

- § ΚάρITAS

Πρόκειται για πρωτοβουλία της Καθολικής Εκκλησίας με κοινωνική δράση που παρέχει υποστήριξη μέσω συσσιτίων και διανομής ρούχων σε πρόσφυγες-μετανάστες (ΚάρITAS).

- § Αδερφές της Μητέρας Τερέζας της Καλκούτα

Πρόκειται για μια πρωτοβουλία οργάνωσης συσσιτίων για τους απόρους.

- § Χέρια Βοηθείας (Helping hands)

Πρόκειται για μια πρωτοβουλία οργάνωσης συσσιτίων για τους απόρους.

- § Στέκι ελπίδας

Πρόκειται για μια πρωτοβουλία οργάνωσης συσσιτίων για τους απόρους.

- § «Καταφύγιο»

Πρόκειται για μια κοινωνική εθελοντική κίνηση ιδιωτικής πρωτοβουλίας που στον όγδοο όροφο μιας πολυκατοικίας στο κέντρο της Αθήνας λειτουργεί το Καταφύγιο Αγάπης – Λουτρά αστέγων. Λειτουργεί κάθε Τρίτη και Πέμπτη. Εκεί, τα άτομα ευπαθών ομάδων μπορούν να πλυθούν, να πλύνουν τα ρούχα τους και να φροντίσουν την προσωπική τους υγιεινή. Περίπου 60 άτομα κάνουν μπάνιο ανά μέρα και «μπαίνουν» περίπου 20 πλυντήρια (Εναλλακτικός – Καταφύγιο).

- § Ευαγγελική Εκκλησία της Βραζιλίας

Προσφέρει σε μέλη της συσσίτιο, ένδυση και χώρους για μπάνιο (Οδηγός Επιβίωσης, Κλίμακα).

§ Κοινωνική Αρωγή Ελλάδος

Προσφέρει συσσίτιο και απευθύνεται, κυρίως, σε γυναίκες θύματα κακοποίησης ή ενδοοικογενειακής βίας. Ανήκει στην Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων (Οδηγός Επιβίωσης, Κλίμακα).

§ «Αστεγοι στην Αθήνα- Χρειάζεται την Βοήθεια σου - ΤΩΡΑ»

Ιδιωτική πρωτοβουλία από ομάδα δράσης από το Μέσο Κοινωνικής Δικτύωσης «Facebook», με έδρα στην Κλαυθμώνος (Εναλλακτικός, Αστεγοι στην Αθήνα).

§ «Τα παιδιά του δρόμου»

Πρόκειται για ένα σπίτι που φιλοξενεί και χρηματοδοτεί φτωχά παιδιά που είναι ορφανά ή οικογένειες φτωχές. Βρίσκεται στον Κολωνό και λειτουργεί καθημερινά ("Τα παιδιά του Δρόμου", 2015).

§ Γέφυρες Φιλίας- Ινστιτούτο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Πρόκειται για μη κυβερνητική- μη κερδοσκοπική οργάνωση εθελοντών – πολιτών που ασκούν κοινωνική δράση, μέσω της ανθρωπιστικής βοήθειας. «Χτίζουν» γέφυρες μεταξύ δημοτικών αρχών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των ευπαθών ομάδων πολιτών, βοηθώντας στην καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία όλων των παραγόντων της Κοινωνίας Πολιτών. Ένας από τους απώτερους σκοπούς της οργάνωσης είναι με την συνεργασία και ενίσχυση των αρμόδιων φορέων να δημιουργήσει ένα «Κέντρο Απόρων – Αστέγων». Σκοπός αυτού του προγράμματος θα είναι να καλύψει ανάγκες πληροφόρησης και ενημέρωσης, ατομικής υγιεινής και καθαριότητας, διανομής ρουχισμού και ειδών πρώτης ανάγκης, βασικής διατροφής, στοιχειώδους ιατρικής περίθαλψης, συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης, εκπαίδευσης και επαγγελματικής- κοινωνικής επανένταξης των απόρων – αστέγων ("Γέφυρες Φιλίας").

3.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA- FEAD)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην υιοθέτηση του Κανονισμού ΕΕ 223/2014/11-4-2014 για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς Απόρους. Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA- FEAD) στηρίζει τις δράσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για παροχή υλικής βοήθειας στους απόρους. Η υλική βοήθεια συνίσταται στην διανομή τροφίμων, ρουχισμού και άλλων αναγκαίων ειδών ατομικής χρήσης π.χ. παπούτσια, σαπούνι, σαμπουάν κτλ. Ωστόσο, η παροχή υλικής βοήθειας θα πρέπει να συνοδεύεται από μέτρα στήριξης προς τις ευπαθείς ομάδες. Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA- FEAD) βοηθά τους απόρους στα πρώτα βήματα εξόδου τους από την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό καλύπτοντας τις στοιχειώδεις ανάγκες τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή – TEBA). Στόχο έχει την μείωση της φτώχειας και την εξάλειψη των χειρότερων

μορφών φτώχειας, όπως η έλλειψη στέγης, η παιδική φτώχεια και η στέρηση τροφής (ΚΕΔΕ, 2015).

Οι στόχοι του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA- FEAD) σχετίζονται με τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνουν την μείωση του αριθμού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια, συμπληρώνοντας παράλληλα την δράση των διαρθρωτικών ταμείων (ΚΕΔΕ, 2015).

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA- FEAD) λειτουργεί ως εξής: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκρίνει τα εθνικά προγράμματα για την περίοδο 2014-2020. Με βάση αυτά τα προγράμματα, οι εθνικές αρχές λαμβάνουν συγκεκριμένες αποφάσεις για την διανομή της βοήθειας μέσω συνεργαζόμενων μη κυβερνητικών οργανώσεων. Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να επιλέγουν το είδος της βοήθειας (τρόφιμα ή βασική υλική βοήθεια ή συνδυασμό και των δυο) που μπορούν να προσφέρουν ανάλογα με τις δυνατότητές τους όσο και τον τρόπο απόκτησης και διανομής βοήθειας. Μπορούν είτε να αγοράζουν οι ίδιες τα τρόφιμα και τα άλλα είδη και να τα προωθούν στις συνεργαζόμενες οργανώσεις, είτε να χρηματοδοτούν τις οργανώσεις για να πραγματοποιούν οι ίδιες τις αγορές. Οι συνεργαζόμενες οργανώσεις που αγοράζουν οι ίδιες τα τρόφιμα ή άλλα είδη μπορούν είτε να τα διανέμουν απευθείας είτε να συνεργάζονται με άλλες οργανώσεις. Οι συνεργαζόμενες οργανώσεις είναι αρμόδιοι φορείς, είτε κρατικοί φορείς είτε μη κυβερνητικές οργανώσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, TEBA).

Τα χρήματα που διατέθηκαν από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA- FEAD) για την περίοδο 2014-2020, σε πραγματικές τιμές είναι πάνω από 3,8 δις. ευρώ. Επίσης, προβλέπεται ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμμετέχουν κατά 15% τουλάχιστον στη χρηματοδότηση του εθνικού προγράμματος.

3.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Πρόγραμμα «Στέγαση και Επανάταξη»

Στα πλαίσια των Νομοθετικών διατάξεων για την κοινωνική προστασία των αστέγων και πιο συγκεκριμένα, των δράσεων Στέγασης, Σίτισης και Κοινωνικής φροντίδας για τους αστέγους υπάρχει το πρόγραμμα «Στέγαση και Επανάταξη», σύμφωνα με τις παρ. 8 και 9 του άρθρου 29 του Ν. 4052/12 αλλά και το νέο Ν. 4254/14. Το πρόγραμμα «Στέγαση και Επανάταξη» στοχεύει στην δημιουργία προσιτής και κατάλληλης στέγασης που είναι απαραίτητη για την μετάβαση από τις δομές επείγουσας στέγασης και τους Κοινωνικούς Ξενώνες σε αυτόνομες στεγαστικές λύσεις. Η πρόσβαση σε σχήματα στήριξης μισθωμάτων, παράλληλα με την ολική ή μερική κάλυψη λογαριασμών Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ) ή άλλων βιοτικών αναγκών αποτελεί την πιο αποτελεσματική πρακτική αντιμετώπισης του προβλήματος της έλλειψης στέγης. Το πρόγραμμα στέγασης σε διαμερίσματα συντελεί αποτελεσματικά στην κοινωνική επανάταξη των αστέγων σε σχέση με τις δομές επείγουσας στέγης. Αυτό συμβαίνει, διότι οι άστεγοι με αυτόν τον τρόπο προσεγγίζουν πιο άμεσα τον κοινωνικό ιστό και καλούνται να αντιμετωπίσουν καθημερινές καταστάσεις μόνοι τους.

Σύμφωνα με τον Οδηγό εφαρμογής του προγράμματος του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ, 2014), το συγκεκριμένο πρόγραμμα αφορά τις εξής ομάδες στόχους:

- § Οικογένειες και άτομα που φιλοξενούνται σε Κοινωνικούς Ξενώνες Αστεγών ή Ξενώνες Ύπνου ή κάνουν χρήση των υπηρεσιών Ανοιχτών Κέντρων Ημέρας αστέγων
- § Οικογένειες και άτομα που έχουν καταγραφεί ως άστεγοι από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων
- § Γυναίκες που φιλοξενούνται σε Ξενώνες Γυναικών θυμάτων βίας
- § Άτομα που φιλοξενούνται σε Δομές Παιδικής Προστασίας, έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους και δεν σπουδάζουν.

Οι ειδικότεροι στόχοι του προγράμματος είναι:

- § Η άμεση μετάβαση σε αυτόνομες μορφές διαβίωσης μέσω της παροχής υπηρεσιών στέγασης και κοινωνικής φροντίδας
- § Η επανένταξη στον κοινωνικό ιστό μέσω της παροχής υπηρεσιών εργασιακής επανένταξης (ΕΙΕΑΔ, 2014).

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες του Προγράμματος στους ωφελούμενους είναι οι εξής:

- § Στέγαση
- § Κάλυψη ειδών πρώτης ανάγκης
- § Ψυχοκοινωνική υποστήριξη
- § Εργασιακή συμβουλευτική
- § Νομική συμβουλευτική
- § Χρηματοοικονομική διαχείριση
- § Διασύνδεση με αρμόδιες Υπηρεσίες (π.χ. καθοδήγηση για την αξιοποίηση προγραμμάτων δράσεων ή παροχών στις οποίες θα μπορούσε να ενταχθεί ο ωφελούμενος)

Τα στάδια υλοποίησης του προγράμματος είναι πέντε:

1. Διαδικασία ένταξης του ωφελούμενου στο Σχέδιο
2. Συμβουλευτική στήριξη
3. Πλάνο απόκτηση στέγης και κάλυψης βασικών αναγκών
4. Επανένταξη στην αγορά εργασίας με ιδιαίτερη αναφορά στην διάσταση της κινητικότητας και «επιστροφή στις ρίζες»
5. Παρακολούθηση, υποστήριξη

Το πρόγραμμα στηρίζονται σε δυο βασικούς πυλώνες:

1^{ος} Πυλώνας: Στέγαση

Οι ενέργειες που περιλαμβάνονται σε αυτό τον πυλώνα είναι:

- § Κάλυψη ενοικίου για διάστημα έως ενός έτους
- § Κάλυψη εξόδων επισκευής υφιστάμενης κατοικίας
- § Δαπάνες οικοσκευής, βασικών αναγκών ένδυσης, υπηρεσιών κοινωνικής ωφέλειας κλπ.
- § Δαπάνες κάλυψης καθημερινών αναγκών (περιλαμβανομένης σίτισης και καρτών μετακίνησης)

§ Δαπάνες για προσωπική αναδοχή ενήλικα αστέγου

2^{ος} Πυλώνας: Εργασιακή Επανάταξη

Οι ενέργειες που περιλαμβάνονται σε αυτόν τον πυλώνα είναι οι εξής:

- § Απόκτηση εργασιακής εμπειρίας σε επιχειρήσεις ιδιωτικού τομέα
- § Υποστήριξη στη δημιουργία επιχείρησης/αυτοαπασχόληση, ή δημιουργία μικρής επιχειρηματικής μονάδας
- § Απασχόληση στον αγροτικό τομέα
- § Παροχή υπηρεσιών κατάρτισης μέσω Voucher κατάρτισης.

Σε γενικές γραμμές, το συνολικό κόστος ανά ωφελούμενο άτομο δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 11.000 € ετησίως για όσους συμμετέχουν στους δυο πυλώνες ενεργειών και 5.500 € ετησίως για όσους συμμετέχουν σε ενέργειες στέγασης (ΕΙΕΑΔ, 2014).

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους – ΤΕΒΑ/FEAD» 2014-2020

Πρόκειται για πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (ΤΕΒΑ) για την περίοδο 2014-2020, με συνολικό προϋπολογισμό για την Ελλάδα συγκεκριμένα, 330.555.921,00 ευρώ. Το πρόγραμμα θα διανέμει στοχευμένα υλική βοήθεια και θα παρέχει συνοδευτικές δράσεις στήριξης και ενδυνάμωσης. Τα αντικείμενα του προγράμματος είναι τρόφιμα, βασικές υλικές στερήσεις (ένδυση, είδη καθαρισμού και προσωπικής υγιεινής, παιδικά βιβλία, παιχνίδια, βρεφικός εξοπλισμός κτλ.). Η παροχή βασικών ειδών θα συνδυάζεται με συνοδευτικά μέτρα όπως (ΚΕΔΕ, 2015):

- § Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης παιδιών σε ατομικό επίπεδο και σε επίπεδο οικογένειας
- § Διατροφικές συμβουλές
- § Συμβουλές διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού
- § Υπηρεσίες κοινωνικοποίησης παιδιών (π.χ. πρόσβαση σε αθλητικές δραστηριότητες κτλ.)
- § Κοινωνικά φροντιστήρια που θα παρέχουν τόσο διδακτική υποστήριξη όσο και επαρκείς και κατάλληλους χώρους για μελέτη
- § Υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων απασχόλησης για παιδιά (π.χ. θεατρικά εργαστήρια κτλ.)
- § Εκδρομές
- § Παροχή χώρων για παιχνίδι, συναντήσεις και εκδηλώσεις για παιδιά που δεν έχουν σχετική πρόσβαση.

Λόγω του συγκεκριμένου στόχου που έχει το πρόγραμμα που είναι η αντιμετώπιση, κυρίως, της ακραίας φτώχειας, δίνεται έμφαση στους παρακάτω κατηγορίες ωφελουμένων:

- § Φτωχά νοικοκυριά που διαβιούν σε καθεστώς φτώχειας ή ακραίας φτώχειας ή κινδύνου φτώχειας
- § Νοικοκυριά με παιδιά και ιδιαιτέρως μονογονεϊκά και τρίτεκνα/ πολύτεκνα νοικοκυριά, τα οποία πλήττονται περισσότερο από συνθήκες αποστέρησης

- § Πολυμελείς Οικογένειες
- § Άστεγοι
- § Για τα μέλη των ανωτέρω κατηγοριών νοικοκυριών με αναπηρία το πρόγραμμα περιλαμβάνει ειδικές πρόνοιες προσβασιμότητας παροχής της υλικής συνδρομής.

Για την υλοποίηση του προγράμματος απαιτείται η δημιουργία Κοινωνικών Συμπράξεων ανά Περιφέρεια στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν κρατικοί φορείς ή ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις. Με την δημιουργία των Κοινωνικών Συμπράξεων επιδιώκεται (ΚΕΔΕ, 2015):

- § Η καθολική κάλυψη του πληθυσμού κάθε Περιφερειακής Ενότητας
- § Η διασφάλιση του καλύτερου «μίγματος» δομών, στελεχών, ικανοτήτων και εμπειρίας σε τοπικό επίπεδο ώστε να καλύπτεται πλήρως το πρόβλημα της ακραίας φτώχειας.
- § Η διασφάλιση της «ιχνηλασιμότητας» και η ταυτότητα των ωφελουμένων.
- § Η ευαισθητοποίηση και η κινητοποίηση των πολιτών και των τοπικών φορέων για την ενεργητική καταπολέμηση της φτώχειας.
- § Η αξιοποίηση συμπληρωματικών πόρων και δράσεων από άλλα προγράμματα
- § Η συστηματική αξιοποίηση συμπληρωματική δωρεών και εθελοντικών πρωτοβουλιών που προέρχονται από πολίτες, επιχειρήσεις κτλ.

Πρόγραμμα «Στέγη Plus (+)»

Το πρόγραμμα λειτουργεί από την Μη Κυβερνητική Οργάνωση Praksis και τον Ερυθρό Σταυρό και οι περιοχές υλοποίησης είναι η Αθήνα και η Πάτρα. Η διάρκεια του προγράμματος είναι 01/09/2013 – 30/04/2016, με χορηγία από το Ευρωπαϊκό Οικονομικό χώρο (Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο- Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία- μέσω του Διεθνή Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ), Διαχειριστική Αρχή του προγράμματος SOAM). Κατά την περίοδο διάρκειας του προγράμματος, προβλέπεται να φιλοξενηθούν στις δομές φιλοξενίας: 150 άτομα από ευάλωτες ομάδες στην Πάτρα και 300 ασυνόδευτοι ανήλικοι για τις περιοχές της Αθήνας και της Πάτρας συνολικά (Στέγη Plus (+)).

Το πρόγραμμα αφορά, κυρίως, στην παροχή στέγασης σε ασυνόδευτα ανήλικα και σε άλλους ευάλωτους αιτούντες άσυλο, όπως μονογονεϊκές οικογένειες, ευάλωτες γυναίκες κτλ.). Παράλληλα με την στέγαση, παρέχονται και οι εξής υπηρεσίες:

- § Ψυχοκοινωνική στήριξη
- § Ιατροφαρμακευτική στήριξη
- § Υπηρεσίες διαμεσολάβησης
- § Νομική συμβουλευτική και ενημέρωση για τις δυνατότητες που έχουν στην Ελλάδα
- § Προγράμματα εκμάθησης ελληνικών, δημιουργικής απασχόλησης, ενισχυτικής διδασκαλίας για τους ανήλικους και οργάνωση διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων
- § Κάλυψη βασικών αναγκών διαβίωσης, σίτιση, καθαριότητα, ασφάλεια, εκπαίδευση
- § Εργασιακή στήριξη στις ευάλωτες ομάδες

§ Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Επαγγελματικός προσανατολισμός για τα ασυνόδευτα ανήλικα.

Πρόγραμμα «Κοινωνικός Ξενώνας Αστέγων»

Πρόκειται για πρόγραμμα το οποίο λειτουργεί ο Τομέας Κοινωνικός Πρόνοιας του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, από το 2007. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ενώ το κτίριο του Ξενώνα έχει παραχωρηθεί από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) . Το πρόγραμμα στοχεύει στην παροχή υπηρεσιών στέγασης και φιλοξενίας, σίτισης, ψυχοκοινωνικής στήριξης, νοσηλευτικής φροντίδας, ασφάλειας και βοήθειας αστέγων, με προοπτική την κοινωνική και επαγγελματική τους αποκατάσταση (ΕΕΣ, Κοινωνικός Τομέας).

Πρόγραμμα Αστέγων από τους Γιατρούς του Κόσμου

Με σκοπό την παροχή κοινωνικής στήριξης, οι Γιατροί του Κόσμου πραγματοποιούν το Πρόγραμμα Αστέγων. Στα πλαίσια του προγράμματος, πραγματοποιούν πρόγραμμα street work με επισκέψεις σε περιοχές του κέντρου της Αθήνας και του Πειραιά, όπου διαβιούν άστεγα άτομα. Πιο συγκεκριμένα, στο αρχικό στάδιο, γίνεται καταγραφή της κατάστασης των αστέγων, των συνθηκών διαβίωσής τους, λήψη ιστορικού και χαρτογράφηση των σημείων που καταλύουν. Σε δεύτερο στάδιο, η ομάδα των Γιατρών του Κόσμου που απαρτίζεται από γενικό ιατρό, νοσηλεύτη, κοινωνικό λειτουργό, και διοικητικό υπάλληλο παρέχει ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κοινωνική συμβουλευτική και ενημέρωση για τα σημεία από όπου οι άστεγοι μπορούν να λαμβάνουν βοήθεια (σίτιση, πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη). Επίσης, οι Γιατροί του Κόσμου, στα πλαίσια αυτού του προγράμματος προσφέρουν είδη πρώτης ανάγκης (υπνόσακου, κουβέρτες και πρόχειρο γεύμα και νερό (Γιατροί του Κόσμου, Πρόγραμμα Αστέγων).

Πρόγραμμα Στέγασης σε Μισθωμένα Ξενοδοχεία

Είναι ένα πρόγραμμα υπό του Δήμου Αθηναίων όπου προσφέρει δμηνη φιλοξενία σε Έλληνες αστέγους στα Μισθωμένα Ξενοδοχεία «Ορφέας» & «Κάπρι».

Πρόγραμμα «Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας»

Από το 2013, ο Δήμος Αθηναίων ξεκίνησε το «Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας». Πρόκειται για ένα πρόγραμμα στέγασης, ειδικά σχεδιασμένο για να προσφέρει υπηρεσίες στέγασης, σίτισης, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και κοινωνικής επανένταξης σε κατοίκους της Αθήνας, που στερούνται των απαραίτητων πόρων ή μέσων για την ικανοποίηση των αναγκών τους. Στόχος του προγράμματος είναι η φιλοξενία σε κατάλληλα διαμερίσματα οικογενειών με παιδιά, ηλικιωμένων, εγκύων, και γενικότερα ατόμων που είναι άστεγα ή κινδυνεύουν να μείνουν άμεσα άστεγα (Δήμος Αθηνών).

Επίδομα Στεγαστικής Συνδρομής

Για την προστασία των ατόμων που στερούνται στέγης χορηγείται το επίδομα στεγαστικής συνδρομής. Το επίδομα χορηγείται σε ανασφάλιστα μοναχικά ηλικιωμένα άτομα 65 ετών και άνω, με τις εξής προϋποθέσεις:

- § Τα άτομα αυτά να στερούνται ιδιόκτητης στέγης και να διανέμουν σε μισθωμένο οίκημα
- § Να συντρέχει περίπτωση οικονομικής αδυναμίας κατά την έννοια των διατάξεων του Ν.Δ. 57/73 και να μην διαθέτουν εισόδημα από οποιαδήποτε πηγή προερχόμενο της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή ακίνητα περιουσιακά στοιχεία ικανά να του παρέχουν την δυνατότητα αντιμετώπισης των στεγαστικών δαπανών (Pireasnet).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΡΕΥΝΑ

4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της άποψης των κοινωνικών λειτουργών για τις δομές και τις υπηρεσίες της κοινωνικής προστασίας, αναφορικά με την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται, ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός της έρευνας, διαμορφώνονται ως εξής:

- § Ποιο είναι το πλαίσιο λειτουργίας, οι δράσεις και τα προγράμματα στέγασης και κοινωνικής επανένταξης στις δομές κοινωνικής προστασίας;
- § Πως διαμορφώνεται η τρέχουσα κοινωνική πραγματικότητα των δομών για την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων, αναφορικά με διάφορα ζητήματα, όπως ύψος χρηματοδοτήσεων, εποπτεία, συνεργασία με φορείς και κράτος κτλ.;
- § Είναι αποτελεσματικά τα κριτήρια επιλογής των ωφελουμένων των προγραμμάτων των δομών;
- § Ποια είναι τα προβλήματα στην λειτουργία των δομών για την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη;
- § Με ποιους τρόπους θα μπορούσε να βελτιωθεί η τρέχουσα πραγματικότητα, ώστε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικότερα το πρόβλημα της στέγασης και της κοινωνικής επανένταξης των αστέγων στην Ελλάδα;

Η προσέγγιση του ερευνητικού ερωτήματος επιχειρείται από την πλευρά των κοινωνικών λειτουργών που παίζουν καθοριστικό ρόλο στις δομές κοινωνικής προστασίας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι αυτοί που έρχονται, σε καθημερινή βάση, σε επικοινωνία με τις ευπαθείς ομάδες που επωφελούνται από τις δομές κοινωνικής προστασίας και είναι σε θέση να γνωρίζουν πολύ καλά τις ανάγκες αυτών των ομάδων. Άλλωστε λόγω της καθημερινής τους απασχόλησης στις δομές κοινωνικής προστασίας γνωρίζουν πολύ καλά τα εμπόδια και τα προβλήματα στην προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος των αστέγων. Από αυτή την άποψη, είναι σε θέση να αξιολογήσουν την υπάρχουσα πραγματικότητα των δομών της κοινωνικής πρόνοιας σε συνάρτηση με τις πραγματικές ανάγκες των ωφελουμένων. Επίσης, είναι και σε θέση να προτείνουν ουσιαστικές λύσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Μέσα από την παρούσα ερευνητική εργασία, απώτερος στόχος είναι να ριχθεί περισσότερο φως στο ζήτημα της στέγασης και της κοινωνικής επανένταξης των αστέγων που ταλανίζει την Ελλάδα. Η ανάγκη για διερεύνηση όλων των πτυχών της κοινωνικής προστασίας των αστέγων προβάλλει ακόμα πιο επιτακτική στην παρούσα περίοδο, κάτω από τις δυσχερείς συνθήκες της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, που έχουν οξύνει επικίνδυνα το πρόβλημα.

Η ανάγκη της διερεύνησης του ζητήματος της στέγασης και της κοινωνικής ένταξης των αστέγων αναδύθηκε μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση και τις αναφορές για ανισορροπία μεταξύ των αυξανόμενων αναγκών των αστέγων και των παροχών κοινωνικής προστασίας. Ιδιαίτερο φαίνεται να είναι και το πρόβλημα της κοινωνικής επανένταξης που είναι ακόμα πιο πολύπλοκο καθώς περιλαμβάνει πολλές πτυχές που δεν φαίνεται να καλύπτονται επαρκώς από την βιβλιογραφία.

Η παρούσα ερευνητική εργασία στοχεύει να χρησιμοποιηθεί από τους αρμόδιους για τους αστέγους ως συμβουλευτικό εργαλείο στην χάραξη πολιτικών κοινωνικής προστασίας, ώστε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικότερα το πρόβλημα, με συγκεκριμένες απόψεις και προτάσεις.

4.2 ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.2.1 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ποιοτική μέθοδος αποτέλεσε το βασικό εργαλείο της συγκεκριμένης έρευνας. Η ποιοτική έρευνα στηρίζεται στο γεγονός ότι ο κοινωνικός κόσμος μπορεί να κατανοηθεί μόνο από τα άτομα που τον αποτελούν και στο ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά δεν μπορεί να περιγραφεί με γενικότητες (Cohen et al, 2000). Η χρήση ενός διαμορφωμένου οδηγού συνέντευξης, θεωρήθηκε ότι έδινε τη δυνατότητα διερεύνησης των βασικών ερευνητικών αξόνων καθώς στοχεύει κυρίως στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων (Ιωσηφίδης, 2008).

Η ποιοτική μέθοδος έρευνας λοιπόν, δίνει έμφαση στις διαδικασίες μέσα από τις οποίες διαμορφώνονται συγκεκριμένες καταστάσεις, σε αντίθεση με την ποσοτική μέθοδο έρευνας η οποία έχει ως στόχο τον έλεγχο συγκεκριμένων θεωρητικών υποθέσεων για το κοινωνικό φαινόμενο που εξετάζεται. Στην ποιοτική μέθοδο συχνά επιδιώκεται η αποσαφήνιση και συγκεκριμενοποίηση της θεωρίας μέσα από την έρευνα. Χαρακτηριστικό της ποιοτικής μεθόδου είναι και το βάθος στην έρευνα. Αυτό επιτυγχάνεται με την αμεσότητα και την προσωπική εμπλοκή του ερευνητή κατά την συλλογή δεδομένων στην ερευνητική διαδικασία. Σύμφωνα με τον Mason (2003), τα άτομα που συμμετέχουν στην ποιοτική έρευνα δεν έχουν το ρόλο του αντικειμένου από το οποίο αντλούμε μόνο τα δεδομένα. Αντίθετα, έχουν το ρόλο του ερευνητικού συνεργάτη με τον οποίο επικοινωνούμε άμεσα και σε βάθος (Ιωσηφίδης, 2008).

Βασικές διαφορές της ποσοτικής από την ποιοτική μέθοδο είναι ότι στην ποσοτική μέθοδο η ερευνητική διαδικασία χρησιμοποιεί μία πιο γραμμική και δομημένη μορφή, η οποία τελειώνει πριν την έναρξη της ερευνητικής διαδικασίας και πρέπει να επιφέρει στατιστικά αποτελέσματα. Ακόμα, αν η ποσοτική έρευνα ξαναγίνει χρησιμοποιώντας τα ίδια δεδομένα, θα πρέπει να επιφέρει και τα ίδια αποτελέσματα. Από την άλλη μεριά, στη ποιοτική μέθοδο η ερευνητική διαδικασία ακολουθεί μία πιο κυκλική και ευέλικτη μορφή η οποία μπορεί να συνεχίζεται και να μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας (Ιωσηφίδης, 2008) (Cohen et al, 2000).

Στη συγκεκριμένη μελέτη επιλέχθηκε η ατομική ημί-δομημένη συνέντευξη, μέσω ενός ενδεικτικού οδηγού που διαμορφώθηκε για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή της έρευνας. Παρόλο που η ημί-δομημένη συνέντευξη αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, ο ερευνητής διαθέτει περισσότερη ευελιξία στο να προσαρμόζει τις ερωτήσεις του οδηγού, να αλλάζει την αλληλουχία σε αυτές ανάλογα με την πορεία της συνέντευξης, να προσθέτει νέες ερωτήσεις ή να αφαιρεί κάποιες από τις ήδη υπάρχουσες ερωτήσεις ανάλογα με τον συνεντευξιζόμενο. Ο λόγος που χρησιμοποιήθηκε η ημί-δομημένη συνέντευξη είναι

όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το πλεονέκτημα της στο να ελίσσεται ο συνεντευκτής και να μην ακολουθεί μια τυποποιημένη φόρμα, αλλά να προσαρμόζει τις ερωτήσεις σύμφωνα με τις ανάγκες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας (Cohen et al 2000).

Η συνέντευξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βασικό μέσο συλλογής πληροφοριών καθώς επιτρέπει στον ερευνητή να αντλήσει πληροφορίες σε βάθος που αφορούν στάσεις, αντιλήψεις και συμπεριφορές των συνεντευξιζόμενων. Με την επίτευξη της σωστής επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενου, η συνέντευξη μπορεί ακόμη, να οδηγήσει στον εντοπισμό και την διερεύνηση θεμάτων τα οποία δεν είχαν καθοριστεί από πριν (Ιωσηφίδης, 2008).

4.2.2 ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η ανάλυση της ποιοτικής έρευνας δεν μπορεί να εμπεριέχει στατιστικές αναλύσεις και συγκριτικά γραφήματα όπως η ανάλυση ποσοτικών ερευνών, καθώς δεν ενδιαφέρει να εξαχθούν μετρήσιμες έννοιες και αποτελέσματα. Στην περίπτωση που έχουν διεξαχθεί μαγνητοφωνημένες ημι-δομημένες συνεντεύξεις, θα πρέπει να γίνει απομαγνητοφώνηση και αυτές να καταγραφούν κατά λέξη. Έτσι, ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να ακούσει και εν συνεχεία να διαβάσει πολλές φορές όλα τα δεδομένα του, ώστε να τα κατανοήσει πλήρως και να μπορέσει στην πορεία να μεταβεί στο επόμενο βήμα της ανάλυσης, αυτό της κωδικοποίησης των αποτελεσμάτων.

Η κωδικοποίηση είναι ένας τρόπος συμπίεσης του μεγάλου όγκου των ποιοτικών δεδομένων με την τμηματοποίηση τους. Με την απόδοση δηλαδή μίας θεματικής ετικέτας ή την ένταξη κάποιου δεδομένου σε μία συγκεκριμένη κατηγορία, την οποία ο ερευνητής ορίζει συνήθως εκ των υστέρων ανάλογα με τα όσα προέκυψαν από τη συλλογή δεδομένων. Απαραίτητο για τη σωστή ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων είναι οι κωδικοί οι οποίοι τοποθετούνται από τον ερευνητή σε ενότητες του κειμένου, να αναδύονται μέσα από το κείμενο και όχι να επιβάλλονται από τον ίδιο. Συνήθως, οι κωδικοί αυτοί αποτελούν μία συντομογραφία που συνδέεται με το νόημα του συγκεκριμένου κομματιού ώστε να διευκολύνουν τον ερευνητή βλέποντας την αργότερα να καταλάβει σε τι αναφέρεται το αρχικό κείμενο. Όταν σε όλο το κείμενο έχουν τοποθετηθεί ταμπέλες και κωδικοί, έχει γίνει δηλαδή πλήρη ομαδοποίηση των τμημάτων του, έχει τελειώσει και η πρώτη φάση κωδικοποίησης (Cohen et al, 2000· Ιωσηφίδης, 2008).

Στη δεύτερη φάση της κωδικοποίησης εντοπίζονται οι όμοιοι κωδικοί μέσα στο κείμενο και εφόσον πράγματι υπάρχουν ομοιότητες μεταξύ τους, τοποθετούνται μαζί και σχηματίζουν θεματικές ενότητες. Οι θεματικές ενότητες βοηθούν τον ερευνητή να ξεκινήσει να κινείται προς την κατεύθυνση της παραγοντοποίησης δεδομένων καθώς αποτελούν την τελική ερμηνεία, ανάλυση και κατανόηση των δεδομένων που έχουν αντληθεί από την ερευνητική διαδικασία. Τέλος, στο σημείο αυτό για να έχουμε έγκυρα αποτελέσματα, οι θεματικές ενότητες δε θα πρέπει να ξεπερνούν τους μονοψήφιους αριθμούς (Ιωσηφίδης, 2008· Cohen et al, 2000).

4.2.3 ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το πρώτο βήμα, είναι να οριστεί ο πληθυσμός από τον οποίο θα διεξαχθούν τα αποτελέσματα της έρευνας. Τον πληθυσμό της συγκεκριμένης ποιοτικής μελέτης, αποτελούν όλοι οι κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται σε δομές κοινωνικής προστασίας (ξενώνες). Στη συνέχεια, είναι απαραίτητο να οριστεί μια μικρότερη ομάδα του πληθυσμού από την οποία θα μπορέσουμε να αποσπάσουμε πληροφορίες και δεδομένα. Αυτή η υποομάδα του πληθυσμού με τη σειρά της θα αποτελέσει το δείγμα της μελέτης.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν δέκα (10) επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί. Ως προς το φύλο, έξι (6) ήταν γυναίκες και τέσσερις (4) άνδρες ενώ φορείς απασχόλησης τους ήταν ξενώνες φιλοξενίας Δημοσίου (ΝΠΔΔ) και Ιδιωτικού (ΝΠΙΔ) Δικαίου που λειτουργούν στην Αθήνα και την Πάτρα. Σε επίπεδο ηλικιών, ο μέσος όρος κυμαίνονταν στα 30 έως τα 40 έτη.

4.2.4 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

Η δειγματοληψία είναι βολική, έγινε με τυχαίο τρόπο και βασίστηκε στην αυτοδιάθεση και την προθυμία των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών να συμβάλλουν στην εκπόνηση της ερευνητικής δραστηριότητας με μοναδική προϋπόθεση την προηγηθείσα ενασχόλησή τους με ζητήματα στέγασης και κοινωνικής επανένταξης άστεγου πληθυσμού.

4.2.5 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η ερευνητική δραστηριότητα υλοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 23/04/2015 έως 14/05/2015. Για τη διεξαγωγή της ερευνητικής διαδικασίας, πραγματοποιήθηκε η διαμόρφωση του οδηγού συνέντευξης και η καταγραφή των φορέων-υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στο χώρο της κοινωνικής προστασίας, με έμφαση στους ξενώνες φιλοξενίας Νομικών Προσώπου Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) που λειτουργούν στις πόλεις της Αθήνας και της Πάτρας.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν προγραμματισμένου ραντεβού και παρέχονταν εξ αρχής στους συνεντευξιζόμενους πληροφορίες και διευκρινήσεις για το θέμα, το σκοπό και τη διαδικασία της έρευνας. Η μέση διάρκεια της συνέντευξης ήταν τα τριάντα (30') λεπτά και πραγματοποιήθηκε με τη χρήση συσκευής μαγνητοφώνου προς διευκόλυνση των ερευνητών. Διευκρινίστηκε σε κάθε περίπτωση ότι τα προσωπικά στοιχεία των συνεντευξιζόμενων θα παραμείνουν απόρρητα ενώ τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για ερευνητικούς λόγους.

Το πρώτο στάδιο της συνέντευξης περιλάμβανε πληροφορίες και ενημέρωση στους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς σχετικά με το σκοπό της παρούσης μελέτης. Ο οδηγός συνέντευξης περιλάμβανε δεκατρείς (13) ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονταν στην διερεύνηση της άποψης των κοινωνικών λειτουργών για τις δομές και τις υπηρεσίες της κοινωνικής προστασίας, αναφορικά με την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων.

4.2.6 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Κρίνεται σημαντικό να καταγραφούν ορισμένες δυσκολίες και προβλήματα που προέκυψαν κατά την διεξαγωγή της ερευνητικής διαδικασίας. Στη φάση του σχεδιασμού και της υλοποίησης της συγκεκριμένης έρευνας, οι σημαντικότερες δυσκολίες συνοψίζονται ως εξής:

- Έλλειψη επαρκούς βιβλιογραφίας.
- Απουσία ερευνών σχετικά με τον άστεγο πληθυσμό στην Ελλάδα.
- Δυσκολία στην εύρεση του δείγματος λόγω της έλλειψης προσωπικού
- Δυσκολία στην εύρεση του δείγματος λόγω διακοπής λειτουργίας των ξενώνων.
- Δυσκολία στον καθορισμό των συναντήσεων λόγω του φόρτου εργασίας των επαγγελματιών ή λόγω χρονικών καθυστερήσεων- διαδικασιών έγκρισης από φορείς και κυρίως του δημοσίου δικαίου.
- Σε πολλά σημεία της συνέντευξης, προέκυψαν ταυτόσημες απαντήσεις σε διαφορετικές ερωτήσεις.

4.2.7 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο σημείο αυτό επιχειρείται η καταγραφή των πιο σημαντικών περιορισμών που εντοπίζονται στη συγκεκριμένη ποιοτική μελέτη. Αρχικά, η δυσκολία στην εύρεση δείγματος, αποτελεί έναν σημαντικό περιορισμό της συγκεκριμένης έρευνας. Ειδικότερα, η έλλειψη προσωπικού στις δομές κοινωνικής φροντίδας, καθώς και η διακοπή λειτουργίας των ξενώνων φιλοξενίας αποτέλεσε εμπόδιο στην εύρεση δείγματος .

Ο μικρός αριθμός του δείγματος επίσης, θα μπορούσε να λειτουργήσει περιοριστικά. Η συγκέντρωση απαντήσεων από μεγαλύτερο ποσοστό επαγγελματιών, ενδεχομένως θα βοηθούσε στην ευκολότερη ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων. Υποστηρίζεται επίσης, ότι όσο πιο μεγάλο είναι το δείγμα της έρευνας τόσο πιο αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού είναι. Βασικός περιορισμός, που εντοπίζεται σε όλα τα συμβατικά δείγματα είναι ότι είναι αδύνατο να διαπιστωθεί εάν το δείγμα είναι άκρως αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. Το δειγματοληπτικό σφάλμα δηλαδή είναι αναπόφευκτο σε όλες τις έρευνες λόγω ανομοιογένειας του πληθυσμού.

Παρά από τα πλεονεκτήματα της ημι-δομημένης συνέντευξης και το εύρος των πληροφοριών που μπορεί να προσφέρει, υπάρχουν και ορισμένοι περιορισμοί που δημιουργούνται με τη χρήση αυτής. Περιορισμό λοιπόν, μπορεί να αποτελέσουν οι «κοινωνικά αποδεκτές» απαντήσεις που δίνονται σε ορισμένες περιπτώσεις. Πολλές φορές οι συνεντευξιαζόμενοι αισθάνονται άβολα και υιοθετούν τακτικές αποφυγής, αν οι ερωτήσεις πηγαίνουν σε βάθος. Επιδιώκουν έτσι, πολλές φορές, να μη διαφοροποιηθούν από τον υπόλοιπο πληθυσμό, να μην εκτεθούν οι ίδιοι ή το πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται. Έτσι, περιορίζεται ο αυθορμητισμός τους, η ελεύθερη έκφραση και η πραγματική τους άποψη για το θέμα. Ακόμα, πολλοί παράγοντες όπως είναι η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η κοινωνική απόσταση και ο έλεγχος του συνεντευκτή διαφοροποιούνται από συνέντευξη σε συνέντευξη. Τόσο, ο ερευνητής όσο και ο ερωτώμενος συχνά, αναγκάζονται να συγκρατούν μέρος αυτών που θα ήθελαν να εκφράσουν (Cohen et al, 2000).

Παράλληλα, όπως είναι επόμενο, εφόσον πρόκειται για ποιοτική και όχι για ποσοτική μελέτη δεν μπορούν να γίνουν στατιστικές αναλύσεις των δεδομένων της έρευνας και να εξαχθούν γενικευμένα συμπεράσματα.

4.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Το συνολικό δείγμα των συμμετεχόντων αποτέλεσαν δέκα (10) κοινωνικοί λειτουργοί, οι οποίοι απασχολούνται σε ξενώνες φιλοξενίας στην Αθήνα και την Πάτρα. Συγκεκριμένα, το δείγμα της ερευνητικής διαδικασίας αποτέλεσαν ξενώνες φιλοξενίας του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, του Γενικού Φιλόπτωχου ταμείου της Αρχιεπισκοπής, του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, του Δήμου Βούλας Βάρης και Βουλιαγμένης, του PRAKSIS, της γενικής γραμματείας ισότητας των φύλων και των Γιατρών του Κόσμου.

Για λόγους τήρησης απορρήτου και ανωνυμίας των συμμετεχόντων στην ερευνητική δραστηριότητα, οι συνεντευξιαζόμενοι καταγράφονται με τυχαία σειρά και παρουσιάζονται με χρήση των κεφαλαίων γραμμάτων της αλφαβήτου.

A/A	Υπηρεσία	Ειδικότητα
1	ΜΚΟ	Κοινωνικός λειτουργός
2	Δημόσιος φορέας	Κοινωνικός λειτουργός
3	ΜΚΟ	Κοινωνική λειτουργός
4	ΜΚΟ	Κοινωνική λειτουργός
5	Δημόσιος φορέας	Κοινωνική λειτουργός
6	Δημόσιος φορέας	Κοινωνική λειτουργός
7	Δημόσιος φορέας	Κοινωνικός λειτουργός
8	Δημόσιος φορέας	Κοινωνική λειτουργός
9	Δημόσιος φορέας	Κοινωνική λειτουργός
10	ΜΚΟ	Κοινωνικός λειτουργός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

5.1. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 1.

Το πλαίσιο λειτουργίας, οι δράσεις και τα προγράμματα στέγασης και κοινωνικής επανένταξης στις δομές κοινωνικής προστασίας.

Περιγραφή του πλαισίου λειτουργίας της δομής.

Το πλαίσιο λειτουργίας των ξενώνων φιλοξενίας διαφοροποιείται ως προς τον πληθυσμό και το χρόνο παραμονής. Συγκριτικά οι παροχές των δομών διαπιστώθηκε ότι δεν απέκλιναν σημαντικά. Πιο συγκεκριμένα, ο πληθυσμός των ξενώνων φιλοξενίας διακρίθηκε σε αιτούντες άσυλο, σε ασυνόδευτους ανήλικους αιτούντες άσυλο, σε κακοποιημένες γυναίκες, οικογένειες και σε μόνους άνδρες και γυναίκες. Το χρονικό διάστημα φιλοξενίας ποικίλει ανάλογα με τον ξενώνα και κυμαίνεται από τρεις (3) μήνες έως έναν (1) χρόνο. Διαπιστώθηκε ότι ο χρόνος διαμονής παρατείνεται λόγω της διατήρησης της ευάλωτης κατάστασης των φιλοξενουμένων. Ως επί το πλείστον οι ξενώνες παρείχαν στέγαση, σίτιση, νομικές και ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες.

«...Στον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών, φιλοξενούνται γυναίκες θύματα κακοποίησης μαζί με τα παιδιά τους με στόχο την ασφαλή διαμονή τους και την απομάκρυνση από το θύτη... Ο Ξενώνας είναι βραχείας φιλοξενίας. Η διάρκεια μπορεί να είναι μέχρι 3 μήνες... Κατά την διαμονή της στον Ξενώνα παρέχεται ψυχολογική, κοινωνική και νομική στήριξη. Ακόμη, πληροφόρηση για θέματα απασχόλησης, διασύνδεση με κοινωνικές υπηρεσίες ή φορείς εκπαίδευσης και κατάρτισης» (E6).
«Είναι ένας κοινωνικός ξενώνας που φιλοξενεί άστεγους... Από την οικονομική κρίση λοιπόν παρατηρήθηκε ότι οι αιτήσεις προέρχονταν κυρίως από οικογένειες με ανήλικα παιδιά. Ο συγκεκριμένος ξενώνας είναι από τους μοναδικούς που δέχονται οικογένειες... Οι φιλοξενούμενοι έχουν διορία τους 6 μήνες να αυτονομηθούν ενώ οι οικογένειες δίνεται παράταση στον 1 χρόνο... Πέρα από την στέγαση υπάρχει ψυχοκοινωνική μέριμνα από την κοινωνική υπηρεσία» (E1).

Δράσεις και προγράμματα που εξυπηρετούν τον τομέα της στέγασης στις δομές.

Οι πλειοψηφία των απαντήσεων εστίασε στο γεγονός ότι η μοναδική δράση που εξυπηρετεί τον τομέα της στέγασης είναι η φιλοξενία των ατόμων στους ξενώνες. *«Από την δομή δεν υπάρχουν δράσεις και προγράμματα, η ίδια η δομή προσφέρει την φιλοξενία, αυτή είναι η δράση μας» (E9).* *«Αρχικά η ίδια η παροχή στέγασης στην γυναίκα που έχει βιώσει κακοποίηση και επιθυμεί να απομακρυνθεί από την οικογενειακή εστία και στην ίδια και στα παιδιά της» (E6).*

Ωστόσο, κάποιοι συνεντευξιζόμενοι ανέφεραν την ύπαρξη και την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων και προγραμμάτων. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκαν: *«Ένα σημαντικό κομμάτι δράσης είναι το άνοιγμα στην κοινότητα. Να ενημερωθούν δηλαδή όλοι οι φορείς που σχετίζονται με αιτούντες άσυλο ότι λειτουργεί το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Μια ακόμα δράση είναι αυτή του street work. Βγαίνουμε δηλαδή στον δρόμο και ενημερώνουμε τον άστεγο πληθυσμό που μπορεί να μας βρει» (E10).* *«Όσον*

αφορά τους αστέγους προσπαθούμε να ανταποκριθούμε αναλόγως με τα προγράμματα που έχουμε. Κυρίως μπορούν να εξυπηρετηθούν από το πρόγραμμα “ιμάτιο” το οποίο συλλέγει, διαλέγει και διανέμει ρούχα σε άστεγους, το κοινωνικό φαρμακείο και από τις επισκέψεις στους δρόμους όπου δίνονται σε άστεγους τρόφιμα, είδη πρώτης ανάγκης, ενημέρωση και ψυχοκοινωνική υποστήριξη» (E3).

Δράσεις που πραγματοποιούνται για την κοινωνική επανένταξη στις δομές.

Αναφορικά με τις δράσεις που προωθούν την κοινωνική επανένταξη του άστεγου πληθυσμού διαπιστώθηκε ότι οι δομές κοινωνικής προστασίας προσεγγίζουν το ζήτημα της επανένταξης από άλλη σκοπιά. Κάποιες δομές παρέχουν στους φιλοξενούμενους συμβουλευτική ως προς την εύρεση εργασίας ενώ κάποιες άλλες παραπέμπουν σε άλλες υπηρεσίες. Ωστόσο υπάρχουν και ξενώνες οι οποίοι δεν διαθέτουν οργανωμένο πρόγραμμα δράσης που να προωθεί την κοινωνική επανένταξη. «Η βασική δράση αφορά τα εργασιακά προβλήματα των αστέγων. Υπάρχει δηλαδή συμβουλευτική από την κοινωνική υπηρεσία προς τους φιλοξενούμενους για την εύρεση εργασίας» (E1). «Το κομμάτι της κοινωνικής επανένταξης πάσχει. Δεν διαθέτουμε κάποια στοχευμένη δράση που να προωθεί την κοινωνική επανένταξη» (E7). «Εδώ φτιάχνουμε μαζί τα βιογραφικά, από κει και πέρα η Χρυσή Ευκαιρία μας δίνει κάθε εβδομάδα δωρεάν εφημερίδες. Επίσης τα άτομα πηγαίνουν σε κέντρα επαγγελματικής αποκατάστασης, όπως επίσης και η συνεργασία με τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)» (E8).

Παράλληλα, παρατίθεται η άποψη ενός συνεντευξιαζόμενου ο οποίος θεωρεί ότι η πληθυσμιακή ομάδα των αιτούντων άσυλο διαφοροποιείται ως προς την κοινωνική επανένταξη από τους υπόλοιπους άστεγους καθώς οι ανάγκες εστιάζονται στην γενικότερη ένταξη τους στην ελληνική πραγματικότητα. Για αυτό το λόγο δίνεται βαρύτητα στις δραστηριότητες και στην εκμάθηση ελληνικών. «...Οι δραστηριότητες και δράσεις που αφορούν το κομμάτι της κοινωνικής επανένταξης είναι αρχικά τα μαθήματα ελληνικών από το πρόγραμμα «Οδυσσέας», τα καλλιτεχνικά εργαστήρια που συμμετέχουν τα μικρά παιδιά, μαθήματα ενόργανης γυμναστικής και χορού. Ακόμα μέσα στον ξενώνα πραγματοποιούνται μαθήματα ελληνικών, αγγλικών και γερμανικών» (E4).

5.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 2

Η διαμόρφωση της τρέχουσας κοινωνικής πραγματικότητας των δομών για την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων αναφορικά με διάφορα ζητήματα όπως: ύψος χρηματοδότησης, εποπτεία, συνεργασία με φορείς και κράτος.

Περιγραφή της συνεργασίας των δομών με αντίστοιχους φορείς.

Οι περισσότεροι από τους κοινωνικούς λειτουργούς υποστηρίζουν πως η δικτύωση και η συνεργασία με τους επαγγελματίες υγείας που εργάζονται στους αντίστοιχους φορείς είναι καλή. Χαρακτηριστικά αναφέρεται από την πλειοψηφία των

επαγγελματιών ότι η καλή συνεργασία σχετίζεται τόσο με την επικοινωνία όσο και με την αμφίδρομη εξυπηρέτηση με στόχο την κάλυψη των αναγκών του άστεγου πληθυσμού. «Συνεργαζόμαστε με φορείς του δημοσίου στο επίπεδο παραπομπής ατόμων και από τις δύο πλευρές. Η συνεργασία σε επίπεδο συναδέλφων είναι καλή και ότι δεν μπορεί να καλύψει ο ένας προσπαθεί να το καλύψει ο άλλος» (E3).

Από την άλλη μεριά υπήρξαν δύο απαντήσεις στις οποίες οι ερωτώμενοι υποστήριξαν την προβληματική συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς. Ανάμεσα στα προβλήματα που εντοπίστηκαν συγκαταλέγεται η κακή δικτύωση μεταξύ των επαγγελματιών και η ελλιπής ανατροφοδότηση. «...Η συνεργασία θα έπρεπε να ήταν πολύ καλύτερη γενικότερα στο πλέγμα που λέγεται κοινωνική εργασία. Η συνεργασία λοιπόν διαχρονικά έχει να κάνει με το τι σχέση αναπτύσσει με τους άλλους επαγγελματίες του χώρου» (E2). «...εντοπίζεται πρόβλημα στην συνεργασία στο κομμάτι της ενημέρωσης μεταξύ των υπηρεσιών σχετικά με τα αιτήματα στέγασης των εξυπηρετούμενων» (E7).

Περιγραφή της συνεργασίας των δομών με το κράτος.

Η πλειοψηφία των κοινωνικών λειτουργών εντόπισε την ύπαρξη καλής συνεργασίας με τους κρατικούς φορείς. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρθηκε ότι η δικτύωση μεταξύ των υπαλλήλων λειτουργεί αποτελεσματικά ως προς την κάλυψη των εκάστοτε αναγκών των εξυπηρετούμενων. «Εντοπίζω συνεργασία με το κράτος ως προς την συνδιαλλαγή των εξυπηρετούμενων μας με εφορίες, ασφαλιστικά ταμεία, νοσοκομεία και δημόσιες υπηρεσίες...» (E7).

Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί η άποψη ενός συνεντευξιαζόμενου ο οποίος αναφέρεται στην προβληματική συνεργασία με το κράτος η οποία εντοπίζεται στο γραφειοκρατικό κομμάτι των διαδικασιών. «...το ζήτημα της γραφειοκρατίας και της έκδοσης εγγράφων είναι αρκετά δύσκολο και χρονοβόρο....» (E6).

Διερεύνηση επάρκειας της χρηματοδότησης προγραμμάτων για την κάλυψη των υπαρχουσών αναγκών των αστέγων.

Οι περισσότεροι από τους συνεντευξιαζόμενους πλην ενός υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει ικανοποιητική χρηματοδότηση των προγραμμάτων. Διαπιστώθηκε ότι οι ελλείψεις πόροι αποτελούν εμπόδιο για την εύρυθμη λειτουργία των προγραμμάτων. Οι ελλείψεις αυτές καθρεφτίζουν το γενικότερο οικονομικό τοπίο στις δομές κοινωνικής προστασίας. «Όχι η χρηματοδότηση δεν επαρκεί για να καλυφθούν οι ανάγκες. Χρειάζεται να δοθούν πολλά παραπάνω χρήματα για να μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει σωστή μέριμνα» (E3).

Απόψεις για την εποπτεία τήρησης των προγραμμάτων για την κοινωνική πρόνοια αναφορικά με τους αστέγους.

Οι απαντήσεις που δόθηκαν στην συγκεκριμένη ερώτηση συμφωνούν στην απαραίτητη ύπαρξη εποπτείας τήρησης των προγραμμάτων από κάποια διαχειριζόμενη αρχή καθώς οτιδήποτε συμβαίνει θα πρέπει να είναι και αξιολογήσιμο για να έχει και διάρκεια. Αναφέρθηκαν διάφορες εποπτεύουσες αρχές ανάμεσα στις

οποίες είναι: Το υπουργείο εσωτερικών, το υπουργείο εργασίας, κάποιοι Δήμοι, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης (ΕΚΚΑ) και ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. Οι απαντήσεις διαφοροποιήθηκαν ωστόσο ως προς την ποιότητα της εποπτείας.. *«Υπάρχει εποπτεία από την πρόεδρο του υπουργείου εργασίας και από 2 μέλη τα οποία προέρχονται από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης (ΕΚΚΑ) και από τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Η συνεργασία είναι καλή»* (E1). *«Έχοντας στο μυαλό μου αντίστοιχες Ευρωπαϊκές χώρες με προγράμματα που αφορούν την κοινωνική πολιτική για τους αστέγους θεωρώ πως όχι δεν γίνεται η σωστή εποπτεία...»* (E4).

5.3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 3

Αποτελεσματικότητα των κριτηρίων επιλογής των ωφελουμένων των προγραμμάτων των δομών.

Περιγραφή διαδικασίας ένταξης των εξυπηρετούμενων στην δομή.

Η διαδικασία που ακολουθείται με στόχο την ένταξη ενός ατόμου δεν διαφέρει σημαντικά μεταξύ των ξενώνων. Αρχικά γίνεται η αίτηση από το άτομο και του ζητείται η συγκέντρωση ορισμένων δικαιολογητικών εγγράφων και εξετάσεων υγείας. Μετά την συγκέντρωση των εγγράφων γίνεται μια λήψη κοινωνικού ιστορικού από τον κοινωνικό λειτουργό ο οποίος αφού αξιολογήσει θετικά το περιστατικό πραγματοποιεί την ενημέρωση του φιλοξενούμενου. Η διαδικασία διαφοροποιείται ελάχιστα στους ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών. *«...η γυναίκα πριν έρθει στον Ξενώνα πρέπει να πάει στην αστυνομία να δηλώσει 'εγκατάλειψη οικογενειακής εστίας' για να υπάρχει μια νομιμότητα στην όλη διαδικασία και να μην κατηγορηθεί ενδεχομένως αργότερα για 'αρπαγή ανηλίκων'. Αν είναι χτυπημένη θα πρέπει επίσης να καταγραφεί σε κάποιο δημόσιο νοσοκομείο»* (E5).

Αποτελεσματικότητα των κριτηρίων επιλογής των εξυπηρετούμενων.

Στο κρίσιμο αυτό ερώτημα που τέθηκε σχετικά με την αποτελεσματικότητα των κριτηρίων η πλειονότητα των ερωτηθέντων διαπίστωσε την μη δραστικότητά τους. Πιο αναλυτικά οι κοινωνικοί λειτουργοί συμφώνησαν στην διεύρυνση των κριτηρίων καθώς οι ανάγκες πληθαίνουν και αποκλείονται από το σύστημα άτομα με ευαλωτότητα. *«Όχι, δεν θεωρώ ότι τα κριτήρια εισαγωγής των εξυπηρετούμενων είναι αποτελεσματικά καθώς δεν πιστοποιείται σε αντικειμενικό βαθμό η ευάλωτη θέση του πληθυσμού...»* (E4).

Υπήρξαν ωστόσο και κάποιοι επαγγελματίες των οποίων η γνώμη βρίσκει αντίθετη την προαναφερθείσα άποψη. *«Προσπαθούμε, να διασφαλίσουμε την εύρυθμη λειτουργία του ξενώνα έτσι λοιπόν μέχρι στιγμής τα κριτήρια μας έχουν βοηθήσει να κάνουμε επιλογή των ατόμων σε ένα αρκετά καλό βαθμό. Αυτό βοηθά στην ομαλή συμβίωση των ένοικων»* (E7).

5.4. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 4

Τα προβλήματα που αναφέρθηκαν στην λειτουργία των δομών για την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη.

Βαθμός κάλυψης των υφιστάμενων παρεχόμενων υπηρεσιών αναφορικά με το ζήτημα της στέγης και της επανένταξης.

Στις απαντήσεις που δόθηκαν από τους κοινωνικούς λειτουργούς υπήρξε ομοφωνία σχετικά με τον προβληματικό βαθμό πραγματοποίησης της κοινωνικής επανένταξης του άστεγου πληθυσμού. Οι απαντήσεις διαφοροποιήθηκαν ως προς την παροχή στέγασης. Για την συγκεκριμένη παροχή οι συνεντευξιαζόμενοι διχάστηκαν αφού κάποιοι θεωρούν ότι η βραχυπρόθεσμη φιλοξενία δημιουργεί ανασφάλεια στους εξυπηρετούμενους. Μόνο μια απάντηση ήταν θετική αναφορικά με την ικανοποιητική κάλυψη των αναγκών της στέγης και της επανένταξης. «*Το πρόγραμμά μας καλύπτει άμεσα αλλά βραχεία το ζήτημα της στέγασης. Μπορεί βέβαια να δοθεί παράταση για 2-3 μήνες αλλά η ανασφάλεια για το μετά υπάρχει πάντα και στο ζήτημα της στέγης και της επανένταξης...*» (E6). «*Σε ένα βαθμό το κομμάτι της στέγασης καλύπτεται .Το κομμάτι όμως της επανένταξης δεν καλύπτεται όπως θα έπρεπε .Δεν υπάρχουν στοχευμένα προγράμματα...Δεν είναι ολιστική η προσέγγιση ούτε καθολικός ο χαρακτήρας. Η εμπειρία δείχνει ότι εάν δεν υπάρχει μακροπρόθεσμος σχεδιασμός θα κάνουμε μόνιμη παρέμβαση στην κρίση*» (E10).

Τα βασικότερα προβλήματα λειτουργίας των δομών.

Οι επαγγελματίες εστίασαν σε προβλήματα που αφορούν τόσο την μη επαρκή χρηματοδότηση όσο και την έλλειψη προσωπικού. Ωστόσο, συλλέχθηκαν απαντήσεις που αναδεικνύουν την προβληματική λειτουργία των ξενώνων φιλοξενίας. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρθηκε η έλλειψη ειδικοτήτων όπως αυτή του ψυχίατρου, του συμβούλου εργασίας και των κοινωνικών φροντιστών. Τέλος, εντοπίστηκαν ορισμένα λειτουργικά ζητήματα που εμποδίζουν την εύρυθμη λειτουργία των ξενώνων όπως αυτό του μικρού χώρου και της έλλειψης υλικοτεχνικού εξοπλισμού. «*Η έλλειψη προσωπικού γιατί πέφτει η παροχή υπηρεσίας. Ο ξενώνας για να λειτουργήσει πολύ καλά χρειάζεται 12 άτομα προσωπικό γιατί λειτουργεί 365 ημέρες τον χρόνο 3 βάρδιες την ημέρα*» (E2) «*Το βασικότερο πρόβλημα είναι η έλλειψη μόνιμου προσωπικού. Κατά καιρούς προσλαμβάνονται άτομα με σύμβαση και ο ξενώνας δουλεύει σε καλά επίπεδα, όταν όμως τελειώνουν αυτές οι συμβάσεις ο όγκος εργασίας δεν είναι δυνατό να διεκπεραιωθεί. Επίσης θεωρώ ότι υπάρχει ανάγκη πρόσληψης στον ξενώνα ορισμένων ειδικοτήτων*» (E7). «*Το βασικό πρόβλημα είναι η έλλειψη πόρων καθώς η χρηματοδότηση των παρεχόμενων υπηρεσιών βασίζεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία, στην εθελοντική προσφορά και στην μεγάλη προσπάθεια που κάνει ο ιερέας να κινητοποιήσει όσους μπορούν να βοηθήσουν*» (E3).

5.5. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ 5

Τρόποι βελτίωσης της τρέχουσας πραγματικότητας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της στέγασης και της κοινωνικής επανένταξης των αστέγων στην Ελλάδα.

Προτάσεις για την βελτίωση λειτουργίας των δομών κοινωνικής πρόνοιας για τους αστέγους.

Σημαντικό ρόλο στο ζήτημα του προβλήματος στέγασης όσον αφορά την τρέχουσα πραγματικότητα φαίνεται να διαδραματίζει η ελλιπής στελέχωση των δομών από εξειδικευμένους επαγγελματίες, σύμφωνα με το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος. Οι συνεντευξιαζόμενοι προτείνουν την περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση των επαγγελματιών που απασχολούνται σε κοινωνικές δομές στέγασης για την βελτιστοποίηση τόσο των υπηρεσιών όσο και του γενικότερου φαινομένου έλλειψης στέγασης. *«Αρχικά θα πρέπει να γίνει εκπαίδευση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού καθώς και σωστή επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων που εργάζονται στα πρώτα κέντρα υποδοχής...» (E10).* *«Με εκσυγχρονισμό, κάποιες δομές πρέπει να περάσουν στην τωρινή εποχή γιατί είναι ακόμα κολλημένες στο παρελθόν ενώ η κοινωνία και οι ανάγκες τρέχουν» (E2).*

Υψίστης σημασίας φαίνεται να είναι και η κρατική χρηματοδότηση και οικονομική ενίσχυση των ατόμων τόσο όσον αφορά το ζήτημα της στέγης αλλά και της εργασίας. Αρκετοί από τους επαγγελματίες θεωρούν ότι θα πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη κρατική μέριμνα και οικονομική ενίσχυση λαμβάνοντας υπόψη τους πιο στοχευόμενα την πληθυσμιακή ομάδα των ατόμων που στερούνται στέγης. Αρκετές απόψεις αναφέρουν ότι η υποστηριζόμενη στέγη με ενοικιάσεις σπιτιών ή επιδοτήσεις ενοικίων όπως και η υποστηριζόμενη εργασία με συγκεκριμένα προγράμματα και επιχορηγήσεις εργοδοτών, θα βοηθούσε στην εξάλειψη του φαινομένου. *«...Περισσότερες παροχές όπως εισιτήρια, τηλεκάρτες ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν τηλέφωνο ακόμα και για δουλειά. Με λίγα λόγια οικονομική στήριξη» (E8).* *«Θα ήταν καλύτερα να μην υπήρχαν ξενώνες αλλά να δίνονταν τα χρήματα σε ενοίκια σπιτιών για άστεγους. Έτσι δίνετε η ευκαιρία στο άτομο να ελέγχει μόνος του την ζωή του, να μην στιγματίζεται και να μάθει να διαχειρίζεται μόνος του τα οικονομικά του...» (E3).*

Τέλος, ως πρόταση βελτιστοποίησης τέθηκε και η συνεργασία και δικτύωση που θα πρέπει να αναπτυχθεί μεταξύ των φορέων στέγασης καθώς και άλλων ΜΚΟ ώστε να υπάρχει οργάνωση απέναντι στο φαινόμενο με στόχο να αντιμετωπισθεί ολιστικά. *«Μεγαλύτερη δικτύωση με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και άλλες οργανώσεις για καλύτερη συνεργασία πάνω σε αυτό το κομμάτι... Ίσως αν υπήρχε μια κεντρική υπηρεσία που να καταγράφει αιτήματα της αστεγίας και να δίνει κατευθύνσεις...» (E9).* *«...Επίσης ο εντοπισμός και η καταγραφή των αστέγων από τον κάθε Δήμο και στην συνέχεια ο σχεδιασμός ενός ολιστικού προγράμματος αντιμετώπισης του φαινομένου από την ρίζα σε συνεργασία με κρατικούς και μη φορείς» (E10).*

Προτάσεις για δράσεις που προωθούν την κοινωνική επανένταξη των αστέγων.

Επαγγελματίες που έχουν απασχοληθεί σε δομές στέγασης παρατηρούν και αναφέρουν ως μεγαλύτερο ζήτημα της τρέχουσας πραγματικότητας του φαινομένου των αστέγων, την έλλειψη εργασίας. Θεωρούν ότι για να εξαλειφθεί το φαινόμενο οφείλει να δοθεί μεγαλύτερη μέριμνα στην υποστηριζόμενη εργασία όπως με νέα προγράμματα από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ). που να απευθύνονται στοχευμένα στους αστέγους. Το άνοιγμα στην αγορά εργασίας για μια πληθυσμιακή ομάδα, όπως οι άστεγοι, θα ενείχε μεγαλύτερη επιτυχία με προγράμματα επανεκπαίδευσης. *«Θα έπρεπε να υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και μεγαλύτερη διασύνδεση με προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) για να προσλαμβάνονται άστεγοι και ειδικά μακροχρόνιοι άστεγοι»* (E2). *«...Επίσης θα ήταν καλό να πραγματοποιούνται επιμορφωτικά σεμινάρια για άτομα τα οποία δεν διαθέτουν κανένα προσόν για να εργαστούν κάπου»* (E7).

Όλες οι προσπάθειες στήριξης τόσο από την μεριά των εργοδοτών όσο και των φορέων απασχόλησης προς την ομάδα των αστέγων, θα πρέπει να ενισχύονται με κρατικές επιχορηγήσεις ικανές να καλύψουν δράσεις με μακροπρόθεσμους στόχους. Το πλήθος των επαγγελματιών υποστηρίζει τη σημαντικότητα της προστατευόμενης εργασίας και οικίας για τους αστέγους. *«...Καλό θα ήταν να υπάρχει ένα πρόγραμμα προπληρωμένης εργασίας έτσι ώστε οι εργοδότες να είναι πιο δεκτικοί στο να προσλάβουν άτομα. Ένα είδος δηλαδή χρηματοδότησης των εργοδοτών για την πρόσληψη ατόμων που ανήκουν στην ευπαθή ομάδα των αστέγων...»* (E7). *«...Εμείς μπορούμε να βοηθήσουμε με τα μέσα που διαθέτουμε αλλά η ριζική αλλαγή θα γίνει από το κράτος. Θα πρέπει να γίνει διεύρυνση των κοινωνικών υπηρεσιών αλλά και να δοθεί ένα οικονομικό ποσό το οποίο θα ενέχει την εμπιστοσύνη στον εξυπηρετούμενο...»* (E10). *«Υπάρχουν πολλοί πόροι που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και επιδοτούμενα προγράμματα που πρέπει να υλοποιηθούν. Επανεένταξη σημαίνει δικό τους σπίτι και εργασία, άρα προστατευμένη εργασία και προστατευμένη κατοικία»* (E9).

Για μια πληθυσμιακή ομάδα ατόμων που βιώνει όμως το στίγμα και την κοινωνική «απόρριψη», οι επαγγελματίες θεωρούν ότι δεν θα υπάρχει η ριζική αλλαγή αν δεν γίνει και η κοινωνική αλλαγή μέσω την ενημέρωσης και της πληροφόρησης της εκάστοτε κοινότητας. *«Την κοινωνική επανένταξη των αστέγων θα βελτίωνε το άνοιγμα στην κοινότητα έτσι ώστε να επαλειφθεί το στίγμα προς τους άστεγους. Να κατανοήσει δηλαδή ο κόσμος ότι η πληθυσμιακή ομάδα των αστέγων αφορά ανθρώπους που είχαν ορισμένες ατυχίες ή έκαναν κάποιες λάθος επιλογές»* (E1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί όξυνση του φαινομένου της έλλειψης στέγης στην Ελλάδα και ένας από τους βασικούς παράγοντες είναι η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Παρόλα αυτά το πρόβλημα των αστέγων δεν έχει μελετηθεί εκτενώς, συγκριτικά με την σημαντικότητά του. Από την παρούσα μελέτη, θεωρήθηκε ότι θα είναι δυνατό να εξαχθούν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος των αρνητικών συνεπειών της έλλειψης σχεδιασμού για κοινωνική επανένταξη του άστεγου πληθυσμού. Επιπροσθέτως, κρίνεται αναγκαίο να παρατεθούν τα σημαντικότερα από τα προβλήματα και τα εμπόδια που εντοπίστηκαν στις δομές κοινωνικής προστασίας. Τέλος, στην παρούσα μελέτη, επιχειρείται να διατυπωθούν θέσεις και προτάσεις κοινωνικών λειτουργών αναφορικά με την βελτίωση της λειτουργίας των δομών.

Πριν όμως, φτάσει η έρευνα στο τελικό στάδιο της διεξαγωγής και καταγραφής των συμπερασμάτων, κρίνεται σκόπιμο να γίνει λόγος σε ορισμένα στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με αυτή. Πιο συγκεκριμένα, αξίζει να αναφερθεί ότι η ποιοτική μέθοδος της έρευνας, αποτέλεσε μία αρκετά χρονοβόρα και απαιτητική διαδικασία.

Επιπρόσθετα, κρίνεται ότι η υλοποίηση της συγκεκριμένης μελέτης ενδέχεται να οδηγήσει σε στοιχεία τα οποία μπορεί να αποτελέσουν τη βάση διενέργειας μελλοντικών, σχετικών ερευνών. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό να διευκρινιστεί εκ νέου, ότι η ποιοτική μέθοδος η οποία εφαρμόστηκε, δεν μπορεί να οδηγήσει σε γενικευμένα συμπεράσματα και στατιστικά δεδομένα. Παρόλα αυτά στην παρούσα μελέτη, επιχειρείται να διατυπωθούν θέσεις και προτάσεις σχετικά με την διερεύνηση της άποψης των κοινωνικών λειτουργών για τις δομές και τις υπηρεσίες της κοινωνικής προστασίας, αναφορικά με την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων.

Μελετώντας τον ορισμό του «κράτους πρόνοιας» είναι εύλογο να αναρωτηθεί κανείς αν το ελληνικό σύστημα εμπρικλείει τα χαρακτηριστικά ενός ιδεατού μοντέλου. Οι στόχοι, το περιεχόμενο καθώς και τα επιτεύγματα και τα όρια του κράτους πρόνοιας καθορίζουν την διττή του υπόσταση ως προστάτη και φορέα άσκησης κοινωνικού ελέγχου. Ασφαλή και πλήρη συμπεράσματα δεν μπορούν να εξαχθούν, μπορεί όμως να προσδιοριστεί ως ένα βαθμό η ουσιαστική εφαρμογή κοινωνικής προστασίας, μέσα από τις απόψεις, τη στάση και το ρόλο των κοινωνικών λειτουργών (Στασινοπούλου,2006).

Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά των περισσότερων κοινωνικών λειτουργών στην ελλιπή χρηματοδότηση η οποία με την σειρά της πυροδοτεί μια αλληλουχία δυσλειτουργιών. Στην παρούσα έρευνα εντοπίστηκε το γεγονός ότι η χρηματοδότηση φαίνεται οριακά επαρκής ως προς την κάλυψη βιοποριστικών αναγκών όπως η σίτιση και η στέγαση. Ωστόσο, τα εφόδια για επιβίωση δεν επαρκούν εάν δεν συνδυάζονται από την δυνατότητα του ανθρώπου για συνειδητή και ελεύθερη δράση καθώς και από αυτονομία. Όλα τα παραπάνω μέσα για την ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπου δεν ικανοποιούνται εξαιτίας του χαμηλού προϋπολογισμού (Σταθόπουλος, 2005).

Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε μια πληθώρα κωλυμάτων που απορρέουν από την έλλειψη πόρων. Αρχικά η στελέχωση των δομών δεν ανταποκρίνεται στον όγκο εργασίας τόσο σε επίπεδο ειδικοτήτων όσο και επίπεδο εργατικού δυναμικού. Επίσης, δεν ενισχύεται η μέριμνα για δράσεις που να κινητοποιούν τους φιλοξενούμενους αναφορικά με την εύρεση εργασίας και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Τέλος, χαρακτηριστικό παράδειγμα της φθίνουσας οικονομικής πραγματικότητας αποτελεί η κατάργηση κρατικών και μη, ξενώνων φιλοξενίας.

Βέβαια, για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες του άστεγου πληθυσμού δεν πρέπει να εστιάζεται η προσοχή μόνο στην χρηματοδότηση αλλά και στο γενικότερο στρατηγικό πλάνο κοινωνικής πολιτικής σε βάθος χρόνου. «Κοινωνική πολιτική δεν είναι μόνο αυτή που υπάρχει. Είναι και αυτή η οποία δεν υπάρχει, η οποία όμως μπορεί να είναι πιο καθοριστική ακόμη και από εκείνη που υπάρχει. Όταν δεν παίρνουμε ορισμένα μέτρα ως κράτος για την ανεργία ή για την ανάπτυξη του ατόμου και της κοινωνίας, έχουμε παρόλα αυτά χαράξει μια κοινωνική πολιτική : αποφασίσαμε να μην κάνουμε τίποτα. Η πιο σαφής κοινωνική πολιτική είναι ίσως αυτή που δεν υπάρχει, δηλαδή η απόφαση να μην γίνει επέμβαση» (Ιατρίδης, 2004:16).

Το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι εφαρμόζεται βραχυπρόθεσμος κοινωνικός σχεδιασμός αναφορικά με την κοινωνική επανένταξη της πληθυσμιακής ομάδας των αστέγων. Δεν υπάρχουν στοχευμένα προγράμματα, κάτι μόνιμο που να μπορεί να απευθυνθεί αυτός ο πληθυσμός. Δεν είναι ολιστική η προσέγγιση ούτε καθολικός ο χαρακτήρας. Σύμφωνα με τους επαγγελματίες η εμπειρία δείχνει ότι εάν δεν υπάρχει μακροπρόθεσμος σχεδιασμός θα γίνεται μόνιμη παρέμβαση στην κρίση.

Το άτομο για να αυτονομηθεί κρίνεται απαραίτητη η εύρεση εργασίας με στόχο στην συνέχεια την εύρεση κατοικίας. Την διαδικασία αυτή της αυτονόμησης δυσχεραίνει η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης η οποία με την σειρά της δημιουργεί αβεβαιότητα στο άτομο και προσωρινότητα στην εργασία. Στις παραπάνω διαπιστώσεις οι κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται σε ξενώνες προτείνουν την προστατευόμενη εργασία και κατοικία ως μακροπρόθεσμη λύση παρέμβασης. Τέλος, προτείνεται ένας εκ νέου σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής με στόχο την βελτίωση της παρούσας προβληματικής κατάστασης.

Πολλοί επαγγελματίες ακόμη, υπογραμμίζουν ότι τα ισχύοντα κριτήρια επιλογής των ωφελουμένων για την ένταξή τους στους ξενώνες, δεν ανταποκρίνονται στην επικαιρότητα των αναγκών. Έμπρακτα, τα ξύλινα αυτά κριτήρια αφήνουν εκτός των δομών ευπαθείς ομάδες ατόμων. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι τα κριτήρια εισαγωγής των εξυπηρετούμενων δεν είναι αποτελεσματικά καθώς δεν πιστοποιείται σε αντικειμενικό βαθμό η ευαλωτότητα του πληθυσμού. Δηλαδή, βρίσκονται εκτός δομών και κοινωνικής προστασίας άτομα σε ανάγκη ενώ άλλα φιλοξενούνται σε ξενώνες παράλληλα με την εκμετάλλευση κρατικών και μη παροχών.

Συχνό φαινόμενο, που συναντάται στις υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας και που οι κοινωνικοί λειτουργοί καλούνται να λύσουν, είναι αυτό των μετανοσοκομειακών αστέγων. Το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι την δεδομένη στιγμή στην Ελλάδα δεν υπάρχει κρατική πρόβλεψη για αυτή την ευάλωτη ομάδα πληθυσμού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα έκτος από στέγη να στερούνται και μετανοσοκομειακής φροντίδας κατά την ανάρρωσή τους.

Από την παρούσα ερευνητική μελέτη όμως, διαπιστώθηκε, ότι οι επαγγελματίες πραγματοποιούν υπερπροσπάθεια να καλύψουν τις ανάγκες του άστεγου πληθυσμού με μέσα και εργαλεία που δεν διαθέτουν. Παρόλο που δεν υπάρχει μια κοινή πλατφόρμα τοποθέτησης των αστέγων στις δομές, φαίνεται ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί επιτυγχάνουν να μειώσουν αυτή την έλλειψη με καλή δικτύωση, συνεργασία και επικοινωνία.

Ωστόσο, η προαναφερθείσα υπερπροσπάθεια των επαγγελματιών δεν αρκεί για να πραγματοποιηθεί ο τελικός στόχος που είναι η κοινωνική επανένταξη του άστεγου πληθυσμού. Η επίτευξη της κοινωνικής επανένταξης αφορά πρωταρχικά στην είσοδο του ατόμου στην αγορά εργασίας και εν συνεχεία στην αυτονόμησή του. Εμπόδιο όμως αυτής της διαδικασίας αποτελεί η έλλειψη μακροπρόθεσμων και ολιστικών προγραμμάτων εύρεσης εργασίας. Στην προβληματική αυτή κατάσταση συμβάλει η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης η οποία με την σειρά της ενισχύει τα ποσοστά ανεργίας.

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι πολύπλευρο και επηρεάζεται άμεσα από τις εκάστοτε κοινωνικοοικονομικές συνθήκες οι οποίες επικρατούν τόσο στο εσωτερικό μιας χώρας όσο και σε διεθνές επίπεδο. «Η ανεργία γίνεται σημαντική στο βαθμό που εξασφάλιση μια θέσης μισθωτής απασχόλησης αποτελεί τη μόνη ή τη σημαντικότερη δυνατότητα αυτών των ομάδων να αποκτήσουν τους αναγκαίους πόρους που επιτρέπουν την επιβίωση, από τη στιγμή δηλαδή που εξασφάλιση εισοδήματος με τη μορφή του μισθού γίνεται κρίσιμη, αν όχι αποφασιστική, παράμετρος της βιολογικής και κοινωνικής αναπαραγωγής των εργαζομένων» (Δεδουσόπουλος, 2000:41).

Συμπληρωματικά, αξίζει να επισημανθούν ορισμένες προτάσεις των κοινωνικών λειτουργών αναφορικά με την στέγαση και την κοινωνική επανένταξη των αστέγων. Ως καταλληλότερα μέτρα τα οποία προτάθηκαν από τους συνεντευξιζόμενους για την στέγαση, είναι η εκπαίδευση και η κατάρτιση των επαγγελματιών που εργάζονται σε ξενώνες κοινωνικής προστασίας αστέγων καθώς και η υποστηριζόμενη στέγη. Θεωρείτε αναγκαίο, κάθε ένας από το εργατικό δυναμικό που απασχολείται σε ξενώνα αστέγων, να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένος αναφορικά με την ομάδα στόχου που εξυπηρετεί. Η πρόταση της υποστηριζόμενης στέγης περιλαμβάνει μια διαδικασία κατά την οποία θα χορηγείται στο άτομο ένα χρηματικό ποσό με το οποίο θα καλείται να καλύψει στεγαστικές ανάγκες, πάντα με την εποπτεία και την καθοδήγηση ειδικά καταρτισμένου προσωπικού.

Σχετικά με την κοινωνική επανένταξη του άστεγου πληθυσμού οι προτάσεις των επαγγελματιών εστιάζουν σε προγράμματα επανεκπαίδευσης αστέγων, στην προστατευόμενη εργασία και στην ενημέρωση και πληροφόρηση της κοινότητας. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται τόσο η εξ αρχής εκπαίδευση του ανειδίκευτου πληθυσμού όσο και η εξειδίκευση όσων διαθέτουν ήδη κάποια γνώση. Ως προστατευόμενη εργασία εννοείται η χορήγηση ενός είδους επιδόματος στους εργοδότες που στόχο πρόκειται να έχει την διευκόλυνσή τους στην πρόσληψη ατόμων με ευαλωτότητα. Τέλος, η πρόταση των κοινωνικών λειτουργών για ενημέρωση και πληροφόρηση της κοινότητας στοχεύει στην εξάλειψη του στίγματος που αντιμετωπίζει ο άστεγος πληθυσμός. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω προγραμμάτων “street work”, ημερίδες και συνέδρια καθώς και με κοινή συνεργασία μεταξύ των Δήμων, κρατικών και μη φορέων.

Επιπροσθέτως, ο ρόλος του κοινωνικού αποκλεισμού των ευπαθών ομάδων στην επανένταξη στην αγορά εργασίας δεν θα πρέπει να υπονομεύεται. Οι άστεγοι αποτελούν δέκτες κοινωνικού στίγματος με συνέπεια τις προκαταλήψεις, τις διακρίσεις και τον αποκλεισμό τόσο σε κοινωνικό επίπεδο καθώς και στην εύρεση εργασίας. Η έλλειψη στέγης είναι ενδεικτική κατάσταση ενός ατόμου που αναζητά απασχόληση, αρνητικά φορτισμένη στο μυαλό του εργοδότη με αποτέλεσμα το άτομο να αποκλείεται από το δικαίωμα στην εργασία (Οικονόμου, 2008).

Σύμφωνα με τους επαγγελματίες το κοινωνικό στίγμα που αντιμετωπίζουν οι άστεγοι στην αγορά εργασίας φαίνεται να οφείλεται στην αντικειμενική πραγματικότητα της έλλειψης στέγης, στην ελλειμματική πρόνοια γύρω από το φαινόμενο και στην μη ύπαρξη ολιστικών προγραμμάτων μέριμνας αναφορικά με την απασχόληση. Η επανένταξη του αστέγου στην αγορά εργασίας αποτελεί την βάση για την επαναδημιουργία μιας σταθερής βάσης. Η έλλειψη κατοικίας δεν θα έπρεπε να αποτελεί παράγοντα έλλειψης εργασίας παρ' ότι η έλλειψη εργασίας υπό ορισμένες συνθήκες μπορεί να οδηγήσει το άτομο στην αστεγία.

Οι επαγγελματίες, για τα άτομα που βρίσκονται σε ξενώνες ή δομές φιλοξενίας αστέγων, καλούνται να διαδραματίσουν το ρόλο αυτού το υποστηρικτικού περιβάλλοντος που ελλείπετε από το άστεγο ώστε να καλυφθούν έστω και βραχυπρόθεσμα οι άμεσες ανάγκες και στη συνέχεια να δοθεί βάση στην κοινωνική επανένταξη και στην καταπολέμηση του κοινωνικού στίγματος.

Συνοψίζοντας, οι προτάσεις όπως προέκυψαν από τους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς φαίνεται να επικεντρώνονται: στην εξειδικευμένη εκπαίδευση και κατάρτιση όλου του εργατικού δυναμικού των ξενώνων, στην υποστηριζόμενη στέγαση του αστέγου πληθυσμού όπως αυτή αναλύθηκε παραπάνω, στην διερεύνηση των προγραμμάτων στέγασης των αστέγων, στο άνοιγμα και την ενημέρωση της κοινότητας με σκοπό την εξάλειψη του στίγματος των αστέγων και στην προστατευόμενη εργασία.

Η παρούσα έρευνα επεδίωξε να αναδείξει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, το φαινόμενο της έλλειψης στέγης μέσα από το οπτικό πρίσμα των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε δομές κοινωνικής προστασίας στην Αθήνα και την Πάτρα. Διατυπώθηκαν απόψεις και προτάσεις από τους επαγγελματίες που ενίσχυσαν την γνώση σχετικά με τις υπηρεσίες των ξενώνων του αστέγου πληθυσμού. Επίσης, παρουσιάστηκε εκτενώς στην παρούσα μελέτη το ελλειμματικό τοπίο της κοινωνικής πρόνοιας και πολιτικής που εφαρμόζεται στις συγκεκριμένες δομές αυτή την στιγμή. Ωστόσο, υπάρχουν δυνατότητες περαιτέρω διερεύνησης του θέματος από έρευνες που δύναται να πραγματοποιηθούν μελλοντικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδριοπούλου Ε., Παπαδόπουλος Φ. & Τσακλόγλου Π. (2013). Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελλάδα: Επικάλυψη και διαφοροποιήσεις. *Μελέτη 25, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, Σεπτέμβριος.*

Άρσις (2010). Έναρξη της Ευρωπαϊκής Καμπάνιας για την Εξάλειψη του φαινομένου της έλλειψης στέγης. *Δελτίο Τύπου, 14 Απριλίου.*

Δαφερμός, Γ. & Παπαθεοδώρου, Χ. (2012). Οικονομική Κρίση και φτώχεια στην Ελλάδα και την ΕΕ: οι επιδράσεις του μακροοικονομικού περιβάλλοντος και της κοινωνικής προστασίας. Τράπεζα της Ελλάδος, *Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης.*

Δεδουσόπουλος, Α. (2000). *Θεωρίες της ανεργίας.* Αθήνα: Εκδόσεις Δαρδάνος.

ΕΙΕΑΔ, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (2012). *Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα.* Ετήσια Έκθεση 2012.

ΕΛΣΤΑΤ. (2013). *Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα.* Δημοσίευμα, 26 Απριλίου.

ΕΠΕΚΑ (Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό & Ερευνητικό Κέντρο Αθηνών). (2012). *Ανακοίνωση/ Πρόσκληση Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για την προσέλκυση/ επιλογή άμεσα ωφελούμενων στο πλαίσιο υλοποίησης του Έργου/ Υποέργου «Κοινωνικές Δομές στους Δήμους Ασπροπύργου, Ελευσίνας, Μάνδρας- Ειδυλλίας: Πολυδύναμο σχέδιο κοινωνικών δράσεων άμεσης αντιμετώπισης της φτώχειας».* Ανακτήθηκε στις 05/05/2015 από: www.epeka.gr

Ζαραφωνίτου, Χ. (2012). Θυματοποίηση, ανασφάλεια και καταγραφή αναγκών των αστέγων του Δήμου Καλλιθέας, *Έκθεση ερευνητικών πορισμάτων, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.*

Θεοδωρικάκου, Ο., Αλαμάνου, Α., Σταματογιαννοπούλου, Ε., Τούρκου, Α., Καρύδη, Κ., Σαραντίδης, Δ. & Κατσαδώρος, Κ. (2012). *Η Έλλειψη στέγης στην Ελλάδα του 2012.* Κλίμακα.

Ιατρίδης, Δ. (2004). *Σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής-θεωρία και πράξη του κοινωνικού σχεδιασμού.* Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Ίδρυμα Χάινριχ Μπέλ (2013). *Εφαρμογή ασύλου & ένταξη προσφύγων & αιτούντων άσυλο στην Θεσσαλονίκη.* Έκθεση, Αύγουστος.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. *Εκδόσεις Κριτική: 21-29.*

Καράγιωργας, Σ. (1990). *Διαστάσεις της Φτώχειας στην Ελλάδα.* Αθήνα: Τόμος Α', Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Κλίμακα, (2011). *Η αποτύπωση της έλλειψης στέγης στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης.* Newsletter.

Κοκκινάκης, Ι. & Φραντζεσκάκη, Α. (2014). *Κοινωνική Εργασία και Δουλειά στο δρόμο: Ο ρόλος των επαγγελματιών στην υποστήριξη ατόμων με κίνδυνο*. (Αδημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία), ΤΕΙ Κρήτης.

Λαμπρινίδης, Γ., Μανιάτης, Θ., Μπασιάκος, Γ., Οικονόμου, Α., Παπαδοπούλου, Μ. & Πασσάς Κ. (2010). Εμπειρική Προσέγγιση της Απόλυτης Φτώχειας στην Ελλάδα: οι ανάγκες για κατοικία, διατροφή, ένδυση, υπόδηση, μεταφορά. *Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Δεκέμβριος*.

Ματσαγγάνης, Μ. & Λεβέντη, Χ. (2012). Οι διανεμητικές επιπτώσεις της κρίσης στην κατανομή του εισοδήματος. Τράπεζα της Ελλάδος, *Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης*.

Μητράκος, Θ. & Τσακόγλου, Π. (2012). Ανισότητα, φτώχεια και υλική ευημερία: από την μεταπολίτευση ως την τρέχουσα κρίση. Τράπεζα της Ελλάδος, *Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης*.

Μόσχος, Ε., (2009). *Προσδιοριστικοί Παράγοντες Φτώχειας στον Αγροτικό Τομέα*. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μπαλούρδος, Δ. & Ναούμη, Μ., (2010). Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2010. Κεφ.: *Η φτώχεια στην Ελλάδα Συγκριτικά στοιχεία με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής.

Μπαλούρδος, Δ. & Σπυροπούλου, Ν. (2012). Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2012. Κεφ.: *Πορτραίτα της φτώχειας στην Ελλάδα της κρίσης*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής.

Μπουρίκος, Δ., (2013). Κοινωνική Αλληλεγγύη στην Ελλάδα της κρίσης: Νέο κύμα ανάδυσης της κοινωνίας πολιτών ή εμπέδωση της κατακερματισμένης κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη;. *Ερευνητικό κείμενο Ν. 3, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Παρατηρητήριο για την Κρίση*.

Νόμος 4052/2012. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2015 από: <http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/418>

Ο.Κ.Ε., Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (2009). *Γνώμη της Ο.Κ.Ε.: Φτώχεια*. Γνώμη Πρωτοβουλίας.

Παπαδοπούλου, Δ. (2002). *Κοινωνικός αποκλεισμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.

Παπαδοπούλου, Δ., Δημουλάς, Κ., Μπαμπανέλου, Δ. & Τσιώλης, Γ. (2002). *Από την Κοινωνική Ευπάθεια στον Κοινωνικό Αποκλεισμό*. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ, Μελέτη 16.

Πλειός, Γ. (1998). Το νέο περιεχόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και η σχέση ανεργίας και επιπέδου εκπαίδευσης. *Σύγχρονα θέματα, Τεύχος 67*.

Σαπουνάκης, Α. (2014). Κρατική Στεγαστική μέριμνα στην Ελλάδα: Ιστορική Αναδρομή, προβλήματα και προοπτικές. *Παρουσίαση, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*.

Σκραπαρλής, Α. (2013). *Σύγχρονο Αστικό Τοπίο, Δημόσιος Χώρος και Άστεγο*. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Σταθόπουλος, Π. (2005). *Κοινωνική πρόνοια-Ιστορική εξέλιξη-Νέες κατευθύνσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Στασινοπούλου, Ο. (2006). *Κράτος πρόνοιας-Ιστορική εξέλιξη Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, (2014). Δελτίο τύπου 6 Νοεμβρίου 2014.

Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (2014). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη*.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Atkinson, A.B. (2011). EU social policy beyond the crisis. Τράπεζα της Ελλάδος, *Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης*.

Bradshaw, J., Gordon, D., Levitas, R., Middleton, S., Pantazis, C., Payne, S. & Townsend, P. (1998). Perceptions of Poverty and Social Exclusion, *Townsend Centre for International Poverty Research, University of Bristol*. Ανακτήθηκε στις 15/05/2015, από: www.bristol.ac.uk

Busch- Geertsema, V. (2010). Defining and Measuring Homelessness. *Homelessness Research in Europe, European Observatory on Homelessness*.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K., (2008). *Research Methods in Education*. Εκδόσεις Μεταίχμο: 164-165, 454-455.

European Commission. Social Investment Package- Key Facts and figures. *Employment Social Affairs and Inclusion*.

Haughton, J. & Khandker, S., (2009). *Handbook on Poverty and Inequality*. The World Bank Washington, DC, The International Bank for Reconstruction and Development.

Joseph Rowntree Foundation (2012). Monitoring poverty and Social Exclusion 2012. *Annual Study, Inspiring Social Change*.

Mingione, E. (2006). The Southern European Welfare Model and the Fight against Poverty and Social Exclusion. *Quality of Human resources: Gender and Indigenous peoples*.

Payne, S. (2012). Mental Health, Poverty and Social Exclusion, Economic and Social Research Council. *PSE UK, Conceptual note N.9, December*.

Remaco A.E. (2014). Μελέτη για την καταπολέμηση της φτώχειας και προαγωγή της Κοινωνικής ένταξης στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων για την περίοδο 2014-2020, *Παραδοτέο Β, Ενδιάμεση διαχειριστική αρχή Περιφέρειας Ιονίων Νήσων*.

Stamatis, G. (2012). *Homeless in Greece in the current financial crisis, What perspectives?*. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία) Πανεπιστήμιο Αθηνών-Ιατρική Σχολή.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Τα παιδιά του δρόμου, (2015, 05 Μάιου). Ανακτήθηκε από: <http://dide.pie.sch.gr/kpepie/portal/index.php/component/content/article/35-main/167-9-9>

European Commission (2015). *Homelessness*. Ανακτήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου, 2015, από: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1061&langId=en>

Pireasnet (2015). *Χορήγηση Επιδόματος Στεγαστικής Συνδρομής*. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2015 από: <http://www.pireasnet.gr/LinkClick.aspx?fileticket=NKhU%2F3Pruwo%3D&tabid=998>

Praksis (2015) Ανεξάρτητη Μη Κυβερνητική Οργάνωση. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2015 από: <http://www.praksis.gr/el/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5>

Άρσις (2015). *Η ταυτότητά μας*. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2015 από: <http://arsis.gr/pii-imaste/i-arsis/>

Άρσις (2015). *Ξενώνες Φιλοξενίας*. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2015 από: <http://arsis.gr/drsis-ke-ippines/xenones-filoxenias/>

Άρσις (2015). *Υπνωτήριο Αστέγων*. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2015 από: <http://arsis.gr/ipnotirio-astegon/>

Γέφυρες Φιλίας- Ινστιτούτο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2015). Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2015 από: <http://www.friendship.gr/>

Γιατροί του Κόσμου (2015). *Ποιοι είμαστε*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://mdmgreece.gr/our-mission/>

Γιατροί του Κόσμου (2015). *Πρόγραμμα Αστέγων*. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου, 2015 από: <http://mdmgreece.gr/missions/stin-ellada/kinites-monades/programma-astegon/>

Γιατροί του Κόσμου (2015). *Υπνωτήριο Αστέγων*. Ανακτήθηκε στις 12 Μαΐου, 2015 από: <http://mdmgreece.gr/missions/stin-ellada/kinonikes-domes/ipnotirio-astegon/>

Δήμος Αθηνών (2015). *Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας*. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: <http://www.cityofathens.gr/node/23253>

Δίκτυο (2015). Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2015 από: <http://www.dakm.gr/>

Έδρα (2015). Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2015 από: <http://www.edra-coop.gr/el/who-we-are/taytotita.html>

ΕΕΤΑΑ (2012). *Πρώτα συμπεράσματα από την έρευνα της ΕΕΤΑΑ σχετικά με τις δομές κοινωνικής αλληλεγγύης των Δήμων*. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: http://www.eetaa.gr/anakoinoseis/06122012_koinonikes_domes.pdf

Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ) (2014). *Οδηγός Εφαρμογής: Πρόγραμμα «Στέγαση και Επανάταξη»*. Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και πρόνοιας. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: <http://www.eiead.gr/publications/docs/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%95%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AE%CF%82.pdf>

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) (2015). *e- pronοia, Σκοπός*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ekka.org.gr/files/2skopos4214.pdf>

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) (2015). *e-pronοia*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ekka.org.gr/files/1pronοia4214.pdf>

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) (2015). *Διεύθυνση Κοινωνικών Παρεμβάσεων*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ekka.org.gr/Region!showContent.action?type=2>

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) (2015). *Ενημερωτικό Φυλλάδιο*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ekka.org.gr/files/filadia41213.pdf>

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) (2015). *Κέντρα Κοινωνικής Στήριξης*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ekka.org.gr/files/YPKKS.pdf>

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) (2015). *Ξενώνες Υποδοχής*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ekka.org.gr/files/xenones111214.pdf>

Εκκλησία της Ελλάδος (2015). *Διανομή Φαγητού*. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ecclesia.gr/greek/koinonia/koinonia.asp?what=1>

Εκκλησία της Ελλάδος (2015). *Ξενώνες*. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: <http://www.ecclesia.gr/greek/koinonia/koinonia.asp?what=9>

Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, ΕΕΣ (2015). *Κοινωνικός Ξενώνας Αστέγων*. Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2015 από: <http://www.redcross.gr/default.asp?pid=123&la=1>

Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, ΕΕΣ (2015). *Τομέας Κοινωνικής Πρόνοιας*. Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2015 από: <http://www.redcross.gr/default.asp?pid=11&la=1>

Εναλλακτικός (2015) *Άστεγοι στην Αθήνα – Χρειάζεται την βοήθεια σου- ΤΩΡΑ*. Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2015 από: http://www.enallaktikos.gr/kg15el-astegoi-stin-athina-xreiazetai-i-voitheia-soy-twra_a2719.html

Εναλλακτικός (2015). *Καταφύγιο Αγάπης- Λουτρό Αστέγων*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: http://www.enallaktikos.gr/kg15el_katafygio-agapis-loytra-astegwn_a3591.html

Εναλλακτικός (2015). *Πολυκατοικία Αλληλεγγύης*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: http://www.enallaktikos.gr/kg15el_polykatoikia-allileggyis_a1363.html

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015). *Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA)*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1089&langId=el>

Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών (2015). *Φιλανθρωπικό έργο*. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: <http://iaath.gr/index.php/2010-02-05-11-33-20>

Ινστιτούτο Prolepsis (2015). *Ανθρωπιστικές Δράσεις*. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: <http://www.prolepsis.gr/new/gr/LContent/7/%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82.html>

Κάριτας (2015). Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: <http://caritas.gr/caritas/>

Κατσάκος, Π. (2012). *Τρία εκατομμύρια οι άστεγοι στην Ευρώπη*. Ανακτήθηκε στις 17 Μαΐου, 2015 από: <http://www.protothema.gr/greece/article/177354/tria-ekatommyria-oi-astegoi-sthn-eyroph/>

ΚΕΔΕ (2015). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους απόρους TEBA/FEAD για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Διαβούλευση Κοινωνικών φορέων*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.kedke.gr/wp-content/uploads/2015/01/%CE%9A%CE%95%CE%94%CE%95-14-7-%CE%99%CE%91%CE%9D-2015.pdf>

Κλίμακα (2015). *Οδηγός Επιβίωσης*. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2015 από: <http://www.klimaka.org.gr/newsite/downloads/klimaka%20ast.pdf>

Κλίμακα (2015). *Φορέας Ανάπτυξης Ανθρώπινου & Κοινωνικού Κεφαλαίου για την Αντιμετώπιση του Κοινωνικού Αποκλεισμού*. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2015 από: <http://www.klimaka.org.gr/js/index.php/h-klimaka/poioi-eimaste>

ΚΟΔΕΠ (2015). *Ξενώνας Αστέγων – Ανακούφιση, Εγκαταστάσεις*. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2015 από: <http://www.kodep.gr/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82/%CE%BE%CE%B5%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B1%CF%83-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CE%B3%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%85%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%B7/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7%CF%83-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%BE%CE%B5%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B1/>

Ξένιος Ζεϋς (2015). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2015 από: <http://www.xenioszeus.org.gr/index.php/el/>

Οι φίλοι των Αστέγων (2015). Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2015 από: http://www.enallaktikos.gr/kg15el_oi-filoi-twn-astegwn-xalandri-a2930.html

Παπάνης, Ε. (2007). *Ελληνική Κοινωνική Έρευνα: Κοινωνικός Αποκλεισμός*. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου, 2015 από: http://epapanis.blogspot.gr/2007/09/blog-post_8436.html

Στέγη Plus (+), Praksis (2015). Ανακτήθηκε στις 5 Μαΐου, 2015 από: <http://www.praksis.gr/el/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/%CF%84%CF%81%CE%B5%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/item/%C2%AB%CF%83%CF%84%CE%B5%CE%B3%CE%B7-plus-%C2%BB>

Φιλόπτωχο Ταμείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών (2015). Ανακτήθηκε στις 18 Μαΐου, 2015 από: <http://www.filoptochο.gr/index.php/draseis/programma-astegon>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

1. Θα ήθελα να μου περιγράψετε το πλαίσιο λειτουργίας της δομής στην οποία απασχολείστε.
2. Ποιες συγκεκριμένες δράσεις/προγράμματα εξυπηρετούν τον τομέα της στέγασης στην συγκεκριμένη δομή;
3. Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε την διαδικασία ένταξης των εξυπηρετούμενων στην δομή σας;
4. Πιστεύεται ότι είναι αποτελεσματικά τα κριτήρια επιλογής των εξυπηρετούμενων;
5. Πως θα μπορούσατε να περιγράψετε την συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με τους αντίστοιχους φορείς;
6. Πως θα μπορούσατε να περιγράψετε την συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με το κράτος;
7. Σε ποιο βαθμό πιστεύεται ότι καλύπτουν οι υφιστάμενες παρεχόμενες υπηρεσίες το ζήτημα της στέγης και της επανένταξης;
8. Ποια πιστεύετε είναι τα βασικότερα προβλήματα λειτουργίας της δομής;
9. Πιστεύετε ότι η χρηματοδότηση προγραμμάτων είναι επαρκής για να καλυφθούν οι υπάρχουσες ανάγκες των αστέγων;
10. Ποια είναι η άποψή σας για την εποπτεία τήρησης των προγραμμάτων για την κοινωνική πρόνοια αναφορικά με τους αστέγους;
11. Ποιες συγκεκριμένες δράσεις πραγματοποιούνται για την κοινωνική επανένταξη των αστέγων στην συγκεκριμένη δομή;
12. Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για να την βελτίωση λειτουργίας των δομών κοινωνικής πρόνοιας για τους αστέγους;
13. Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για δράσεις που προωθούν την κοινωνική επανένταξη των αστέγων;

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΩΝ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1:

-Θα ήθελα να μου πείτε ποιες συγκεκριμένες δράσεις και προγράμματα εξυπηρετούν τον τομέα της στέγασης στην συγκεκριμένη δομή.

- Οι δράσεις σχεδιάζονται από την κοινωνική υπηρεσία η οποία στελεχώνεται από 3 Κ.Λ. . Ο πρώτος στόχος της κοινωνικής υπηρεσίας είναι να σχεδιάσει ένα πλάνο αυτονομησης των φιλοξενουμένων. Δηλαδή να βρουν μια δουλειά να την διατηρήσουν και να κάνουν αποταμίευση έτσι ώστε να νοικιάσουν το δικό τους σπίτι έτσι ώστε να επιστρέψουν στην καθημερινότητά τους. Οι φιλοξενούμενοι έχουν διορία τους 6 μήνες να αυτονομηθούν ενώ οι οικογένειες δίνεται παράταση στον 1 χρόνο. Επίσης υπάρχει ψυχοκοινωνική μέριμνα από την κοινωνική υπηρεσία καθώς ο πληθυσμός που φιλοξενείται συνήθως χρήζει αυτής της ανάγκης. Σε περίπτωση ωστόσο πιο σοβαρού περιστατικού υπάρχει παραπομπή σε ψυχολόγο ή ψυχίατρο του ξενώνα. Οι δράσεις που αφορούν τα παιδιά είναι αρκετά δύσκολο να πραγματοποιηθούν λόγω του μεγάλου αριθμού τους. Τις αναλαμβάνουν ωστόσο οι εθελοντές και περιλαμβάνουν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, παιχνίδι,δημιουργική απασχόληση και συντροφιά στα παιδιά.

-Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε την διαδικασία ένταξης των εξυπηρετούμενων στον ξενώνα;

- Η διαδικασία ένταξης στον ξενώνα είναι να καταθέσει αρχικά μια αίτηση στον ξενώνα ο ενδιαφερόμενος και στην συνέχεια να τους δώσουμε κάποια παραπεμπτικά για να κάνει τις απαραίτητες ιατρικές και ψυχιατρικές εξετάσεις. Στην συνέχεια αξιολογείτε η αίτηση με τα δικαιολογητικά όπως είναι ο εκκαθαριστικός από την εφορία από την κοινωνική υπηρεσία.

-Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι καλύπτουν οι υφιστάμενες παρεχόμενες υπηρεσίες το ζήτημα της στέγης και της επανένταξης;

- Σε καλό βαθμό. Βέβαια η αυτονομηση είναι και θέμα της οικογένειας. Δηλαδή η κοινωνική υπηρεσία προσπαθεί να βοηθήσει αλλά την μεγαλύτερη προσπάθεια θα πρέπει να την κάνει το ίδιο το άτομο. Εμείς τους βοηθούμε με την συμβουλευτική ως προς τα εργασιακά αλλά το άτομο θα είναι αυτό που θα πρέπει να βρει την δουλειά .

-Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για την βελτίωση λειτουργίας των δομών κοινωνικής πρόνοιας για τους αστέγους;

- Θα ήταν καλύτερο να νοικιάζονται σπίτια στους άστεγους. Επίσης πιστεύω ότι στην περίπτωση των ξενώνων θα ήταν προτιμότερο να λειτουργούν σε πιο αναβαθμισμένες περιοχές. Τέλος θεωρώ ότι ο αριθμός φιλοξενίας θα έπρεπε να είναι πιο περιορισμένος έτσι ώστε να υπάρχει καλύτερη εποπτεία των ατόμων.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2:

-Θα ήθελα να μου περιγράψετε το πλαίσιο λειτουργίας της δομής στην οποία απασχολείστε.

- Η κεντρική ιδέα του προγράμματος είναι να πάρουμε τον άστεγο από τον δρόμο, να του εξασφαλίσουμε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης να τον απαλλάξουμε από το άγχος της επιβίωσης και του κινδύνου που ζει έξω να του δώσουμε μια σταθερή διεύθυνση και μετά να δουλέψουμε μαζί του τα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Ο βασικός σκοπός είναι η επανένταξή τους, δηλαδή να φύγουν από το καθεστώς της ανεργίας και της έλλειψης στέγης και να ξαναμπούν στην εργασία. Αλλά δεν καλύπτουμε μόνο άστεγους εδώ, καλύπτουμε κι άλλα περιστατικά, δηλαδή ανθρώπους που βγαίνουν από την φυλακή και ενώ η κοινωνία τους έχει θεωρήσει ότι έχουν εκτίσει την ποινή τους, η ίδια κοινωνία δεν τους δέχεται. Ακόμη φιλοξενούμε ανθρώπους οι οποίοι είναι ασθενείς, είναι οικονομικά αδύναμοι και έρχονται από την επαρχία, το νοσοκομείο δεν τους δικαιολογεί κρεβάτι δεν έχουν συγγενείς ή τους πόρους για να μείνουν σε ένα ξενοδοχείο, οπότε θα μείνουν στον ξενώνα για όσο διάστημα χρειαστεί να κάνουν θεραπεία,. Ενδέχεται να καλύψουμε κάποιον που έχει τον άνθρωπό του στο νοσοκομείο, δεν έχει όμως χρήματα να έχει αποκλειστικές, οπότε ο συνοδός φιλοξενείται εδώ για να μπορεί να στηρίζει τον άνθρωπό του. Οι ηλικίες που εξυπηρετούνται είναι από 18 και πάνω. Τώρα με την κρίση ο μέσος όρος στέγασης έχει υπερδιπλασιαστεί. Πριν την κρίση είχαμε έναν μέσο όρο 6-7 μήνες, τώρα είναι 18-19

-Πώς θα μπορούσατε να περιγράψετε την συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με τους αντίστοιχους φορείς;

-Με τους αντίστοιχους φορείς, δηλαδή άλλους ξενώνες δεν υπάρχει συνεργασία. Οι ξενώνες μεταξύ μας έχουμε μια συνεργασία άτυπη, γιατί δεν θέλουμε να ανακυκλώνουμε περιστατικά, δηλαδή δεν έχει νόημα να έχω εδώ τον εξυπηρετούμενο 2 χρόνια και να πάρω την αντίστοιχη συνάδελφο να της πω πάρε τον εξυπηρετούμενο εσύ άλλα δυο, αλλά έχουμε μια άτυπη συνεργασία του τύπου αν είχε φιλοξενηθεί κάπου παλιότερα θα μιλήσουμε με τον συνάδελφο να μας πει μια πρώτη εικόνα για τον εξυπηρετούμενο. Παραπομπές δεν γίνονται μεταξύ ξενώνων. Τώρα με άλλους προνοιακούς φορείς η συνεργασία ούτε καλή είναι ούτε κακή, εγώ πιστεύω πως η συνεργασία είναι πιο πολύ θέμα ανθρώπων και δημοσίων σχέσεων. Έχει τύχει να τσακωθώ με άλλους φορείς και με το δήμο αλλά πιστεύω πως η συνεργασία θα έπρεπε να ήταν πολύ καλύτερη γενικότερα στο πλέγμα που λέγεται κοινωνική εργασία. Η συνεργασία λοιπόν διαχρονικά έχει να κάνει με το τι σχέση αναπτύσσει με τους άλλους επαγγελματίες του χώρου.

-Πώς θα μπορούσατε να περιγράψετε την συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με το κράτος;

-Σε αυτή τη χρονική στιγμή η χρηματοδότηση του προγράμματος και του ξενώνα γίνεται από τον δήμο αποκλειστικά. Με το κράτος δεν έχει ιδιαίτερη συνεργασία παρά μόνο με το υπουργείο εσωτερικών που υπάρχει μια διασύνδεση. Από κει και πέρα με κρατικές δομές όπως είναι το νοσοκομείο έχω μια συνεργασία όπως και με όλους δηλαδή Μ.Κ.Ο τους πάντες.

-Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για δράσεις που προωθούν την κοινωνικής επανένταξη των αστέγων;

-Θα έπρεπε να υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και μεγαλύτερη διασύνδεση με προγράμματα του ΟΑΕΔ για να προσλαμβάνονται άστεγοι και ειδικά μακροχρόνιοι άστεγοι. Επίσης προγράμματα επανεκπαίδευσης των αστέγων, δηλαδή σεμινάρια έτσι ώστε κάποιος που χάνει την δουλειά του να μπορεί να πάει να εκπαιδευτεί κάπου αλλού να μάθει μια άλλη δεξιότητα έτσι ώστε να μπορέσει να απορροφηθεί από την αγορά εργασίας. Δηλαδή 8 μήνες ένα χρόνο όσο τον πληρώνει και ο ΟΑΕΔ με το επίδομα ανεργίας, παράλληλα να εκπαιδευεται σε μια άλλη ειδικότητα σε μια άλλη τέχνη έτσι ώστε να μπορέσει να ξαναμπει στην αγορά εργασίας.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3:

-Ποια πιστεύετε ότι είναι τα βασικότερα προβλήματα λειτουργίας της δομής;

- Το βασικό πρόβλημα είναι η έλλειψη πόρων καθώς η χρηματοδότηση των παρεχόμενων υπηρεσιών βασίζεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία, στην εθελοντική προσφορά και στην μεγάλη προσπάθεια που κάνει ο ιερέας να κινητοποιήσει όσους μπορούν να βοηθήσουν. Ένα ακόμη πρόβλημα είναι η έλλειψη προσωπικού στους ξενώνες αφού αυτό απαρτίζεται κυρίως από εθελοντές. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι δεν υπάρχει προσωπικό με εξαρτημένη σχέση εργασίας. Επίσης πολλά από τα οικήματα χρήζουν ανακαίνισης.

-Πιστεύετε ότι η χρηματοδότηση προγραμμάτων είναι επαρκής για να καλυφθούν οι υπάρχουσες ανάγκες των αστέγων;

- Όχι η χρηματοδότηση δεν επαρκεί για να καλυφθούν οι ανάγκες. Χρειάζεται να δοθούν πολλά παραπάνω χρήματα για να μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει σωστή μέριμνα.

- Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε την διαδικασία ένταξης των εξυπηρετούμενων στον ξενώνα;

Η διαδικασία εισαγωγής και ένταξης των ατόμων στην υπηρεσία είναι αρχικά να μας προσκομίσουν κάποια δικαιολογητικά και ορισμένες ιατρικές εξετάσεις και γνωματεύσεις που να βεβαιώνουν ότι δεν πάσχουν από κάποιο μεταδοτικό νόσημα και ότι είναι ψυχικά υγιείς. Επίσης θα πρέπει να είναι αυτοεξυπηρετούμενοι και να έχουν αστυνομική ταυτότητα και βιβλιάριο υγείας. Το αίτημα θα πρέπει να γίνει από το ίδιο το άτομο και στην συνέχεια εμείς αναλαμβάνουμε να επικοινωνήσουμε με τον ιερέα ο οποίος θα ψάξει για θέση και θα του πάρει συνέντευξη αφού πρώτα εμείς του πάρουμε το κοινωνικό ιστορικό. Επίσης μπορεί να γίνει το αίτημα και από κάποιο άλλο φορέα όπως είναι τα νοσοκομεία και οι διάφορες ΜΚΟ σε αυτή την περίπτωση ζητάμε από τον φορέα που παρέπεμψε το κοινωνικό ιστορικό του ατόμου.

-Πώς θα μπορούσατε να περιγράψετε τη συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με το κράτος;

-Υπάρχει ο τακτικός έλεγχος από την περιφέρεια για να ελέγξει αν πληρούμε όλες τις προϋποθέσεις. Επίσης πρόκειται να υλοποιηθεί σε λίγο καιρό ένα κρατικό πρόγραμμα το οποίο θα χρηματοδοτηθεί από το κράτος που θα αφορά την καλύψει του ενοικίου για άστεγους. Επομένως σε αυτό το επίπεδο η συνεργασία είναι αρκετά καλή.

-Ποια είναι η άποψή σας για την εποπτεία τήρησης των προγραμμάτων για την κοινωνική πρόνοια αναφορικά με τους αστέγους;

-Η σχέση είναι αρκετά καλή και προσπαθούμε να τηρούμε τις προϋποθέσεις και τα μέτρα που μας θέτουν.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 4:

-Θα ήθελα να μου περιγράψετε το πλαίσιο λειτουργίας της δομής στην οποία απασχολείστε.

- Το πρόγραμμα έρχεται από τον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο, από την Νορβηγία, το Λιχτενστάιν και την Ισλανδία. Η διαχείριση των χρημάτων έρχεται μέσω του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης στις δυο ΜΚΟ, την Praksis και τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, ξεχωριστά. Το πρόγραμμα ονομάζεται SOAM. Ο ΕΕΣ δραστηριοποιείται στις ευάλωτες περιπτώσεις δηλαδή φιλοξενεί οικογένειες, είτε πυρηνικές, ή μονογονεϊκές έως ότου ταχτοποιηθούν τα χαρτιά τους και μπορέσουν και μεταβούν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα που έχει εγκριθεί η οικογενειακή τους επανένωση. Αυτό το κομμάτι το αναλαμβάνει αποκλειστικά ο Ερυθρός. Η ΜΚΟ Praksis είναι ο συντονιστής του προγράμματος και ο ΕΕΣ ο εταίρος. Πιο συγκεκριμένα αφορά την λειτουργία ενός Κέντρου Φιλοξενίας εδώ στην Πάτρα με σκοπό την παροχή στέγασης σε αιτούντες άσυλο.

-Ποιες συγκεκριμένες δράσεις/προγράμματα εξυπηρετούν τον τομέα της στέγασης στην συγκεκριμένη δομή;

- Το κυριότερο μέλημα του προγράμματος είναι η παροχή στέγασης. Που στο κομμάτι της παροχής εντάσσεται και η διαμονή, η σίτιση, ο ρουχισμός. Αυτό αποτελεί τη βάση της πυραμίδας μας. Μετά βρίσκεται η ιατροφαρμακευτική κάλυψη, είτε σε πρώτο βαθμό από εμάς μέσω του νοσηλευτή και της γιατρού ή μέσω της παραπομπής σε κάποιο δημόσιο νοσοκομείο. Ακόμα υπάρχουν και οι εθελοντές γιατροί που στηρίζουν το πρόγραμμα. Μετά ανεβαίνουμε στη ψυχοκοινωνική υποστήριξη μέσω των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται εδώ και μέσω του ψυχολόγου. Βέβαια και πάλι αν κρίνουμε ότι υπάρχει κάποια ιδιόζουσα περίπτωση παραπέμπουμε το άτομο σε κάποιο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και το τρίτο που παρέχεται είναι η νομική Συμβουλευτική μέσω της δικηγόρου που απασχολείται εδώ.

-Ποιες συγκεκριμένες δράσεις πραγματοποιούνται για την κοινωνική επανένταξη των αστέγων στην συγκεκριμένη δομή;

- Οι δραστηριότητες και δράσεις που αφορούν το κομμάτι της κοινωνικής επανένταξης και παρέχονται από την Δομή μας είναι αρχικά τα μαθήματα ελληνικών από το πρόγραμμα «Οδυσσέας», υπάρχει μια διασύνδεση με το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. και τα καλλιτεχνικά εργαστήρια που συμμετέχουν τα μικρά παιδιά, μαθήματα ενόργανης γυμναστικής για τα κορίτσια των οικογενειών, πηγαίνουν σε αντίστοιχη σχολή χορού

για τα αγόρια. Ακόμα μέσα στον ξενώνα πραγματοποιούνται μαθήματα ελληνικών, αγγλικών και γερμανικών από εθελοντές του ΕΕΣ.

-Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για την βελτίωση λειτουργίας των δομών κοινωνικής προστασίας για τους αστέγους;

- Το σημαντικότερο για εμένα είναι να υπάρξει επαρκής χρηματοδότηση για να υπάρχει η δυνατότητα παροχής υπηρεσιών που τώρα στερούνται τα άτομα. Ακόμη το ζήτημα της χρηματοδότησης βοηθάει στην κοινωνική επανένταξη καθώς πολλές δράσεις και προγράμματα που θα στήριζαν τους αστέγους σε αυτό το κομμάτι χρειάζονται χρήματα πάνω από όλα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 5:

-Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε την διαδικασία ένταξης των εξυπηρετούμενων στην δομή σας;

- Η εξυπηρετούμενη ερχόμενη στην υπηρεσία μας την βλέπω πρώτα εγώ. Κάνουμε λήψη κοινωνικού ιστορικού, διερευνούμε τις ανάγκες της, κοιτάμε ποιο είναι το αίτημα που έχει. Δεν είναι απαραίτητο ότι μια γυναίκα ερχόμενη εδώ θα έχει σαν αίτημα την φιλοξενία από το πρώτο ραντεβού, μπορεί να το έχει στο τρίτο ή στο τέταρτο. Οπότε κάνουμε διερεύνηση των αναγκών, ιεράρχηση των αναγκών στα υπόλοιπα ραντεβού, και κοιτάμε λίγο πάνω κάτω το αίτημα της αν παραμένει ισχυρό όσον αφορά την φιλοξενία. Αφότου λοιπόν, είμαστε σίγουρες ότι το αίτημα της είναι η φιλοξενία, και επιμένει και είναι ισχυρό ως προς το να φύγει από το σπίτι, την ενημερώνουμε ότι για να μπει στον ξενώνα πρέπει να γίνουν κάποιες απαραίτητες εξετάσεις, για σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, ψυχιατρική εκτίμηση, δερματολογικό έλεγχο και μια ακτινογραφία. Εφόσον λοιπόν, έγιναν όλα αυτά, εγώ φτιάχνω ένα έντυπο παραπομπής το οποίο αποτελεί μια “mini” έκθεση του κοινωνικού λειτουργού όπου περιγράφω για αυτή τη γυναίκα, πώς ήρθε εδώ, ποίο είναι το αίτημα της, τι θέλει, λίγο πάνω κάτω το προφίλ της, και το στέλνω παρέα με το ιστορικό στον ξενώνα όπου το βλέπει η αρμόδια κοινωνική λειτουργός και το επεξεργαζόμαστε μαζί. Όσον αφορά την έγκριση του αιτήματος, η κοινωνική λειτουργός του ξενώνα παίρνει το κοινωνικό ιστορικό, το παραπεμπτικό, το περνάνε από ένα διοικητικό Συμβούλιο και εγκρίνεται η εισαγωγή. Αν πρόκειται για έκτακτο περιστατικό μπορεί να γίνει και η εισαγωγή την επόμενη μέρα απλά θα μείνει σε διαφορετικό χώρο στον ξενώνα, σε σχέση με τις άλλες γυναίκες.

-Πιστεύετε ότι είναι αποτελεσματικά τα κριτήρια επιλογής των εξυπηρετούμενων;

- Στη δική μας δομή δεν υπάρχουν κριτήρια επιλογής για την ένταξη στον Ξενώνα. Αν υπάρχει αυτό το αίτημα από τη γυναίκα τότε εγώ οφείλω να το εξετάσω και να το καταθέσω. Κριτήριο αποτελεί η ισχύς και σταθερότητα της γυναίκας να μπει στον Ξενώνα. Αυτό εξετάζεται και αυτό θα μπορούσε να πεις ότι αποτελεί κριτήριο.

-Πως θα μπορούσατε να περιγράψετε την συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με τους αντίστοιχους φορείς;

- Εμείς έχουμε ένα πολύ μεγάλο δίκτυο Συμβουλευτικών Κέντρων σε όλη την Ελλάδα. Συνεργαζόμαστε με 61 δομές όπως σου είπα, τα Συμβουλευτικά Κέντρα συν οι Ξενώνες. Αν μια γυναίκα χρειαστεί να πάει σε έναν άλλο ξενώνα υπάρχει άμεση επαφή με τους κοινωνικούς λειτουργούς των ξενώνων και ακολουθούμε την ίδια διαδικασία και γενικά γίνεται πλήρης παραπομπή του περιστατικού στον εκεί ξενώνα. Η συνεργασία είναι πάντα εύκολη.

-Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι καλύπτουν οι υφιστάμενες παρεχόμενες υπηρεσίες το ζήτημα της στέγης και της επανένταξης;

- Κατά 80% πιστεύω ότι καλύπτεται. Ενδεχομένως εμένα θα μου έλειπε από εδώ ή από τον Ξενώνα ένας Σύμβουλος Απασχόλησης ο οποίος θα μπορούσε να πάρει τη γυναίκα και να ξεκινήσουν να κάνουν μαζί το άνοιγμα στην αγορά εργασίας. Ενδεχομένως να υπάρχει κάποιος φορέας με προτεραιότητα σε αυτές τις γυναίκες επειδή είναι μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα και σίγουρα είναι πολύ σημαντικό να υπήρχε ένας ψυχίατρος είτε σε μας είτε στον Ξενώνα. στο ζήτημα της επανένταξης στόχος του Ξενώνα και της εκεί κοινωνικής λειτουργού είναι να κινητοποιήσει τη γυναίκα, όχι να της βρει εργασία, να πατήσει στα πόδια της, να αρχίσει να ψάχνει, αυτή είναι η ουσία της κοινωνικής επανένταξης.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 6:

-Ποια πιστεύετε ότι είναι τα βασικότερα προβλήματα λειτουργίας της δομής;

- Η συστέγαση της υπηρεσίας μας στο ίδιο κτίριο με τις κλίνες των γυναικών θεωρώ ότι αποτελεί πρόβλημα. Κάπου χάνεται το όριο από τις γυναίκες για το ότι αποτελούμε υπηρεσία που λειτουργεί όπως όλες με ωράρια και ραντεβού και χρειάζεται συνεχώς η υπενθύμιση των ρόλων. Επίσης με το ζήτημα του απορρήτου και της μυστικότητας για το που είναι η δομή και του πώς επικοινωνούμε με άλλους φορείς, υπάρχει δυσκολία στο άνοιγμα προς την κοινότητα. Υπάρχουν πολλοί που δεν μας ξέρουν και αυτό εμποδίζει την παραπομπή κακοποιημένων γυναικών για να υποστηριχθούν.

-Πιστεύετε ότι η χρηματοδότηση προγραμμάτων είναι επαρκής για να καλυφθούν οι υπάρχουσες ανάγκες των αστέγων;

- Υπήρξαν κονδύλια στην αρχή της λειτουργίας του προγράμματος αλλά πλέον έχουν περικοπεί αρκετά και συνεχώς υπάρχει ανάγκη για προμήθειες, για το ενοίκιο, για μισθοδοσίες. Θα πρέπει να γίνουν λίγο πιο ευέλικτα τα πράγματα θεωρώ για να ικανοποιούνται και πιο άμεσα τα αιτήματα των εξυπηρετούν.

-Ποια είναι η άποψή σας για την εποπτεία τήρησης των προγραμμάτων για την κοινωνική πρόνοια αναφορικά με τους άστεγους;

- Έλεγχος μπορεί να γίνει ανά πάσα στιγμή σε εμάς οπότε η εποπτεία μας κυρίως αφορά την καταγραφή και την αποστολή του ότι γίνεται μέσα στον Ξενώνα σε όλα τα επίπεδα. Το Υπουργείο ζητά να γνωρίζει τα πάντα και η επικοινωνία μας είναι άμεση. Επίσης όλα τα ζητήματα δικτύωσης παρακολουθούνται από την ΓΓΙΦ. Θεωρώ ότι είναι επαρκής, λοιπόν.

-Ποιες συγκεκριμένες δράσεις πραγματοποιούνται για την κοινωνική επανένταξη των αστεγών στη συγκεκριμένη δομή;

- Κυρίως το κομμάτι της συμβουλευτικής και την κοινωνικής στήριξης των γυναικών προκειμένου να σταθούν στα πόδια τους με το να εκδώσουν χαρτιά και να γίνουν ανεξάρτητες. Ακόμη δίνουμε κάποιες συμβουλές για την προσέγγιση μιας θέσης εργασίας και το άνοιγμα στην αγορά. Στόχος μας είναι η ενεργοποίηση των γυναικών.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 7:

-Πώς θα μπορούσατε να περιγράψετε τη συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με τους αντίστοιχους φορείς;

- Υπάρχει καλή συνεργασία στο κομμάτι των παραπομπών και στην ενημέρωση μεταξύ των συναδέλφων για τα περιστατικά. Ωστόσο εντοπίζεται πρόβλημα στην συνεργασία στο κομμάτι της ενημέρωσης μεταξύ των υπηρεσιών σχετικά με τα αιτήματα στέγασης των εξυπηρετούμενων. Δηλαδή ένα άτομο μπορεί να έχει κάνει αίτημα στέγασης σε πάνω από ένα ξενώνα και να μην υπάρχει αμφίδρομη ενημέρωση μεταξύ των φορέων για την αντιμετώπιση του περιστατικού.

-Πώς θα μπορούσατε να περιγράψετε τη συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με το κράτος;

-Εντοπίζω συνεργασία με το κράτος ως προς την συνδιαλλαγή των εξυπηρετούμενων μας με εφορίες, ασφαλιστικά ταμεία, νοσοκομεία και δημόσιες υπηρεσίες. Σε αυτό το κομμάτι θεωρώ ότι πλέον υπάρχει καλή συνεργασία και οι υπάλληλοί είναι αρκετά δεκτικοί στο να βοηθήσουν και να κατευθύνουν τα άτομα στο αίτημά τους όσο το δυνατόν καλύτερα.

-Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι καλύπτουν οι υφιστάμενες παρεχόμενες υπηρεσίες το ζήτημα της στέγης και της επανένταξης;

- Το κομμάτι της παρέμβασης στην κρίση, δηλαδή της άμεσης κάλυψης στέγης του ατόμου,θεωρώ ότι δουλεύει πάρα πολύ καλά.

-Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για την βελτίωση λειτουργίας των δομών κοινωνικής πρόνοιας για τους αστέγους;

-Το σωστό αποτέλεσμα έρχεται με καλή στελέχωση των δομών. Θα έπρεπε όλοι οι χώροι στέγασης να έχουν ένα επαρκές εργατικό δυναμικό, ένα καλό δίκτυο συνεργασίας με δημόσιους φορείς. Επίσης πιστεύω ότι θα έπρεπε να ανοίξουν και άλλες δομές φιλοξενίας ανά Δήμο έτσι ώστε να διοχετευτεί ο τόσο μεγάλος όγκος αστέγων και να εξαφανιστούν οι λίστες αναμονής.

-Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για δράσεις που προωθούν την κοινωνική επανένταξη των αστέγων;

- Η κοινωνική επανένταξη είναι ένα πολύ βασικό κομμάτι της αυτονόμησης των φιλοξενούμενων των ξενώνων. Καλό θα ήταν να υπάρχει ένα πρόγραμμα προπληρωμένης εργασίας έτσι ώστε οι εργοδότες να είναι πιο δεκτικοί στο να προσλάβουν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας τα οποία αντιμετωπίζουν και το μεγαλύτερο πρόβλημα εύρεσης εργασίας. Ένα είδος δηλαδή χρηματοδότησης των εργοδοτών για την πρόσληψη ατόμων που ανήκουν στην ευπαθή ομάδα των αστέγων. Επίσης θα ήταν καλό να πραγματοποιούνται επιμορφωτικά σεμινάρια για άτομα τα οποία δεν διαθέτουν κανένα προσόν για να εργαστούν κάπου.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 8:

-Θα ήθελα να μου περιγράψετε το πλαίσιο λειτουργίας της δομής.

- Λειτουργεί από το 1985, είναι ΝΠΔΔ και το 2011 συγχωνεύεται με το ΕΚΚΑ. Ο ξενώνας φιλοξενεί άνεργα και άστεγα άτομα κυρίως. Αυτοεξυπηρετούμενους ενήλικες, γυναίκες και άνδρες και τελευταία φιλοξενούνται και μονογονεϊκές οικογένειες με πατέρα. Οι βασικές υπηρεσίες σε είδος είναι η διανυκτέρευση σε δίκλινα δωμάτια και σίτιση πρωί, μεσημέρι, βράδυ. Προσφέρει επίσης κοινωνική στήριξη με δύο κοινωνικούς λειτουργούς και έναν ψυχολόγο που έρχεται μια φορά την εβδομάδα από τα κεντρικά. Η κύρια στήριξη είναι στα άτομα που είναι ικανά για εργασία, να βρουν δουλειά.

-Ποιες συγκεκριμένες δράσεις/προγράμματα εξυπηρετούν τον τομέα της στέγασης στη συγκεκριμένη δομή;

- Από την δομή δεν υπάρχουν δράσεις και προγράμματα, η ίδια η δομή προσφέρει την φιλοξενία, αυτή είναι η δράση μας.

-Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε την διαδικασία ένταξης των εξυπηρετούμενων στην συγκεκριμένη δομή;

- Τα αιτήματα γίνονται στα κεντρικά κι εκεί εγκρίνεται η εισαγωγή τους. Ζητούνται : αίτηση ενδιαφερόμενου, υπεύθυνη δήλωση, φωτοτυπία ταυτότητας, δερματολογική

εξέταση, ακτινογραφία θώρακος, βεβαίωση ασθενείας αν πρόκειται για ασθενή, ψυχιατρική εκτίμηση, πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης και εκκαθαριστικό της εφορίας.

-Πιστεύετε ότι είναι αποτελεσματικά τα κριτήρια επιλογής των εξυπηρετούμενων;

- Όχι, γιατί υπάρχουν περιστατικά όπως για παράδειγμα άτομα που μπήκαν υγειή και στην συνέχεια εκδήλωσαν σοβαρά προβλήματα υγείας με αποτέλεσμα να μην μπορεί να ενταχθεί το άτομο στην αγορά εργασίας, οπότε δουλεύεις πλέον τελείως διαφορετικά και δεν μιλάμε πια για κινητοποίηση. Είναι όμως αναγκαιότητα γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν που να πάνε, δεν υπάρχουν δομές να τους υποστηρίξουν.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 9:

-Πώς θα μπορούσατε να περιγράψετε την συνεργασία της συγκεκριμένης δομής με τους αντίστοιχους φορείς;

- Προσπαθούμε να μην παραπέμπουμε σε ξενώνα για να μην γίνεται ανακύκλωση των περιστατικών. Η συνεργασία είναι καλή με τους συναδέλφους. Με φορείς γενικότερα της περιοχής όσο και κρατικούς συνεργαζόμαστε στενά.

-Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι καλύπτουν οι υφιστάμενες παρεχόμενες υπηρεσίες το ζήτημα της στέγης και της επανένταξης;

- Αυτό που μπορούμε να δώσουμε από την πλευρά μας το δίνουμε, αλλά ικανοποιητικό ώστε να λύσει το πρόβλημα της στέγης και της επανένταξης δεν είναι. Θα έπρεπε να υπάρχουν περισσότερα προγράμματα. Ο ξενώνας βοηθάει και υποστηρίζει, το θέμα είναι το μετά γιατί τα άτομα φτάνουν στο σημείο της κινητοποίησης αλλά το θέμα είναι ότι δεν υπάρχει κάτι για το μετά, δεν υπάρχουν δουλειές.

-Ποια πιστεύετε ότι είναι τα βασικότερα προβλήματα λειτουργίας της δομής;

-Σίγουρα υπάρχει οικονομικό πρόβλημα για να καλυφθούν πλήρως οι ανάγκες, αλλά κυρίως θεωρώ ότι το πρόβλημα έχει να κάνει με το ότι δεν υπάρχουν δομές και προγράμματα για να καλυφθούν οι ανάγκες μετά από αυτό που μπορούμε να κάνουμε εμείς ως ξενώνας.

-Πιστεύετε ότι η χρηματοδότηση προγραμμάτων είναι επαρκής για να καλυφθούν οι υπάρχουσες ανάγκες των αστέγων;

- Όχι η χρηματοδότηση δεν είναι επαρκής ούτε μέσα στο χώρο ούτε κι εκτός.

-Ποια είναι η άποψη σας για την εποπτεία τήρησης των προγραμμάτων για την κοινωνική πρόνοια αναφορικά με τους αστέγους;

- Το Υπουργείο Εργασίας εποπτεύει τα προγράμματα. Εμείς δεν έχουμε κάποια εποπτεία ως κοινωνικοί λειτουργοί.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 10:

-Ποιες συγκεκριμένες δράσεις/προγράμματα εξυπηρετούν τον τομέα της στέγασης στη συγκεκριμένη δομή;

- Ένα σημαντικό κομμάτι δράσης είναι το άνοιγμα στην κοινότητα. Να ενημερωθούν δηλαδή όλοι οι φορείς που σχετίζονται με αιτούντες άσυλο ότι λειτουργεί το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Μια ακόμα δράση είναι αυτή του street work. Βγαίνουμε δηλαδή στον δρόμο και ενημερώνουμε τον άστεγο πληθυσμό που μπορεί να μας βρει.

-Ποιες συγκεκριμένες δράσεις πραγματοποιούνται για την κοινωνική επανένταξη των αστέγων στη συγκεκριμένη δομή;

- Λειτουργούν εβδομαδιαίες ομάδες ψυχοεκπαιδευτικού περιεχομένου σε συνεργασία με ένα ψυχολόγο και διερμηνείς. Σε συνεργασία με το διαπολιτισμικό κέντρο της «Πυξίδας» λειτουργούμε μαθήματα ελληνικών, ομάδες θεατρικού αυτοσχεδιασμού, παιδικό παιχνίδι, ενισχυτική διδασκαλία και διάφορες αθλητικές δραστηριότητες και εκδρομές.

-Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για την βελτίωση λειτουργίας των δομών κοινωνικής πρόνοιας για τους αστέγους;

- Αρχικά θα πρέπει να γίνει εκπαίδευση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού καθώς και σωστή επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων που εργάζονται στα πρώτα κέντρα υποδοχής. Το άνοιγμα στην κοινότητα με ενημέρωση και street work. Επίσης ο εντοπισμός και η καταγραφή των αστέγων από τον κάθε Δήμο και στην συνέχεια ο σχεδιασμός ενός ολιστικού προγράμματος αντιμετώπισης του φαινομένου από την ρίζα σε συνεργασία με κρατικούς και μη φορείς.

-Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις για δράσεις που προωθούν την κοινωνική επανένταξη των αστέγων;

- Η λύση ξεφεύγει από τον ρόλο μας. Εμείς μπορούμε να βοηθήσουμε με τα μέσα που διαθέτουμε αλλά η ριζική αλλαγή θα γίνει από το κράτος. Θα πρέπει να γίνει διεύρυνση των κοινωνικών υπηρεσιών αλλά και να δοθεί ένα οικονομικό ποσό το οποίο θα ενέχει την εμπιστοσύνη στον εξυπηρετούμενο. Τέλος τα κέντρα πρώτης υποδοχής θα έπρεπε να λειτουργούν καλύτερα όπως δηλαδή ορίζεται και από τον νόμο.

ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΣΤΕΓΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΝΟΜΟΣ 4254/ ΦΕΚ Α 85/07.04.2014

Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 4046/2012

ΥΠΟΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ Α.2.: ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ, ΣΙΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΣΤΕΓΟΥΣ

1. Η παράγραφος 3 του άρθρου 29 του ν. 4052/2012 (Α'41) αντικαθίσταται από τότε που ίσχυσε ως εξής:

«3. Με αποφάσεις του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και του εκάστοτε συναρμόδιου Υπουργού, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις υλοποίησης προγραμμάτων για άστεγους, η έκταση και ο χρόνος παροχής κοινωνικής προστασίας. Με όμοιες αποφάσεις καθορίζεται το πλαίσιο προδιαγραφών λειτουργίας Κέντρων Ημέρας Αστέγων, Κοινωνικών Ξενώνων ή άλλων δομών και ειδικότερα οι φορείς υλοποίησης, η στελέχωση, οι κτιριακές προδιαγραφές, η διαδικασία αδειοδότησης και ελέγχου, οι φορείς καταγραφής αστέγων και λοιπά θέματα εφαρμογής της παρούσας.»

2. Στο άρθρο 29 του ν. 4052/2012 (Α' 41) προστίθενται οι ακόλουθες παράγραφοι:

«4. Διατίθεται ποσό είκοσι εκατομμυρίων (20.000.000) ευρώ από το Πρωτογενές Πλεόνασμα Γενικής Κυβέρνησης έτους 2013 για τη χρηματοδότηση των ανωτέρω προγραμμάτων ή δράσεων. Οι ανωτέρω πόροι μεταβιβάζονται από το Υπουργείο Οικονομικών και εγγράφονται στον προϋπολογισμό τρέχοντος έτους του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Ε.Φ. 33-220).

5. Προγράμματα ή δράσεις, που χρηματοδοτούνται από τους ως άνω πόρους, προκηρύσσονται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας με δυνητικούς δικαιούχους τους πιστοποιημένους φορείς παροχής υπηρεσιών στέγασης, σίτισης και κοινωνικής φροντίδας στην ομάδα στόχο των αστέγων.

6. Ως επιλέξιμα για χρηματοδότηση προγράμματα ή δράσεις, κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, ορίζονται τα προγράμματα ή δράσεις στέγασης, σίτισης και παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας στην ομάδα στόχο των αστέγων.

7. Οι προτάσεις που κατατίθενται στο πλαίσιο προγραμμάτων ή δράσεων της ως άνω παραγράφου αξιολογούνται από τριμελή Επιτροπή που αποτελείται από εκπροσώπους του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Τα κριτήρια αξιολόγησης, καθώς και κάθε αναγκαία διαδικασία και λεπτομέρεια εφαρμογής ορίζονται στη σχετική προκήρυξη.

8. Η υλοποίηση των προγραμμάτων ή δράσεων στέγασης, σίτισης και εν γένει παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας δύναται να πραγματοποιείται με προγραμματικές συμβάσεις μεταξύ του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και των φορέων υλοποίησης.

9. Στους φορείς υλοποίησης των παραπάνω προγραμμάτων υπάγονται τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα εκκλησιαστικά φιλανθρωπικά ιδρύματα, οι φορείς της Εκκλησίας και τα πιστοποιημένα από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας σύμφωνα με το ν. 2646/1998 νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που αποδεδειγμένα δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών στην ομάδα στόχου των αστέγων.

10. Η παρακολούθηση της υλοποίησης των προγραμμάτων ή δράσεων στο πλαίσιο της ανωτέρω χρηματοδότησης ανατίθεται σε Επιτροπή, η οποία συστήνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Οικονομικών, Εσωτερικών και Υγείας και στην οποία συμμετέχουν τρεις (3) εκπρόσωποι του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, δύο (2) εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομικών, ένας (1) εκπρόσωπος του Υπουργείου Εσωτερικών και ένας (1) εκπρόσωπος του Υπουργείου Υγείας.

11. Ως δυνητικό μέσο παροχής υπηρεσιών ή αγαθών στο πλαίσιο των ανωτέρω προγραμμάτων ή δράσεων καθιερώνεται η Κοινωνική Επιταγή. Η Κοινωνική Επιταγή ενσωματώνει την αξία συγκεκριμένης κοινωνικής παροχής, η οποία είναι ατομική και παρέχεται στο δικαιούχο του προγράμματος που την ενεργοποιεί αποκλειστικά για την απολαβή των συγκεκριμένων αγαθών ή/και υπηρεσιών. Οι προδιαγραφές, η διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης των δυνητικών παρόχων, η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής των δικαιούχων, οι φορείς υλοποίησης, καθώς και κάθε άλλο θέμα που αφορά στην εφαρμογή του παρόντος καθορίζονται με κοινή απόφαση των συναρμόδιων Υπουργών.

12. Κατά την πρώτη εφαρμογή, η ανάθεση των προγραμμάτων ή δράσεων είτε μέσω προκηρύξεων είτε μέσω προγραμματικών συμβάσεων πρέπει να έχει ολοκληρωθεί εντός τριών (3) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος. Η προθεσμία της παρούσας παραγράφου δύναται να παρατείνεται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.»